

Hvordan omtaler regionale papiraviser aktører i varslingsaker?

Masteroppgaven belyser mediernes rolle i varslingsaker, ved å se på hvordan varslingsaker i daværende Søgne kommune ble dekket av regionavisen Fædrelandsvennen over flere år.

AILEEN SAFI BJØRNSTAD

VEILEDER

Elise Seip Tønnessen

Universitetet i Agder, 2021

Fakultet for humaniora og pedagogikk

Institutt for nordisk og mediefag

Master

Sammendrag

Ulike typer varslingssaker når forsidene til papiravisene og andre medier med oppslag som vekker leseres oppmerksomhet ved å rette fokus på konflikter i organisasjoner. Dette var også tilfellet for Fædrelandsvennen sin dekning av varslingssaker i daværende Søgne kommune.

Opgaven undersøker hvordan ulike aktører blir gitt spalteplass og hvilke grep journalistene gjør for å belyse sakene gjennom en kritisk diskursanalytisk tilnærming. I nærlesningen er det valgt ut tre datoer i perioden 2016 til 2018 der Fædrelandsvennen har forsideoppslag om varslingssakene i daværende Søgne kommune. I forskningsarbeidet er det benyttet et tverrfaglig teoretisk rammeverk som kombinerer perspektiver fra kritisk diskursanalyse med teori om journalistikk, avismediet og presseetikk. Ved bruk av kvantitative metode for å få et overblikk over materialet og en kvalitativ del hvor avistekstene diskuteres gjennom ulike diskurser.

Analysen avdekker tre fremtredende diskurser i varslingssakene; diskursen om varsling på arbeidsplasser, diskursen om arbeidsmiljø og diskursen om maktutøvelser på arbeidsplasser. Analysen viser at diskursene i noen grad går over i hverandre, samtidig som de har sine egne rammer. Diskursen om varsling på arbeidsplasser er den mest fremtredende. Oppgaven drøfter diskursene ved å se på hvordan de ulike aktørene blir representert og hvordan dette er tråd med hva man vet er viktig for at varslingssaker skal fungere som verktøy for læring for organisasjoner og i samfunnet.

Abstract

Frontpages of newspapers show readers different types of whistleblowing cases. These frontpages attract readers' attention by focusing on conflicts in organizations. This was also the case for Fædrelandsvennen's coverage of whistleblowing cases in the prior Søgne municipality.

The thesis examines how different actors are given space and what steps the journalists take to shed light on the cases through a critical discourse analytical approach. In this study three dates have been selected in the period 2016 to 2018, where Fædrelandsvennen had a front page notice about the whistleblowing cases in Søgne municipality. In the research work, an interdisciplinary theoretical framework has been used that combines perspectives from critical discourse analysis with theory on journalism, the newspaper media and press ethics. Using quantitative methods to get an overview of the material and a qualitative part where the newspaper texts are discussed through different discourses.

The analysis reveals three prominent discourses in the whistleblowing cases; the discourse on notification in the workplace, the discourse on the working environment and the discourse on the exercise of power in the workplace. The analysis shows that the discourses to some extent overlap, at the same time as they have their own framework. The discourse on whistleblowing in workplaces, is the most prominent. The thesis discusses the discourses by looking at how the various actors are represented and how this is in line with what is known is important for whistleblowing cases to function as tools for learning for organizations and in society.

Forord

Først av alt vil jeg takke de nærmeste rundt meg som har levd med denne oppgaven sammen med meg, spesielt min mann Kyrre. Ting har tatt tid og mye som ikke har hatt med studier å gjøre, har skjedd. Å være student i voksen alder har både sine fordeler og ulemper. Fordeler som å ha lang erfaring og godt utgangspunkt for refleksjon, samtidig som det er familie involvert i hverdagslivet som krever sitt. Engasjerende jobb ved siden av studiene har vært litt av en balanseøvelse.

Jeg skal ikke legge skjul på at det siden 12. mars 2020 har vært utfordrende både som privatperson og som yrkesaktiv, å skulle finne ekstra motivasjon til å jobbe med denne oppgaven. Underveis i oppgavejobbingen var det fortsatt store begrensninger på hvordan vi kunne leve livene vår i Norge, samtidig som jeg opplever at både jeg og andre som bor her er svært heldige som bor i et demokratisk land med en godt helsevesen. Disse rammene har preget hvordan jeg har kunnet jobbe med oppgaven. Jeg har måttet ta hensyn til både helsearbeidere i familien og en arbeidsplass som også har hatt strenge smittevernstiltak. Har jeg har vært forhindret fra å være på Universitetet i Agder i denne perioden. Hadde verden vært annerledes, ville jeg nok ha jobbet på en annen måte.

Jeg vil også takke Universitetet i Agder gode studieår de årene jeg var fulltidsstudent og for å være villig til å tilrettelegge studiene i Samfunnskommunikasjon slik at de var mulig å gjennomføre studieløpet med full jobb ved siden av.

Universitetet i Agder har mange gode lærekrefter. Jeg vil spesielt takke Kenneth Andresen for godt faglig påfyll, spennende undervisning og givende samtaler underveis i både bachelor- og masterutdanning. Veilederen min, Elise Seip Tønnesen, skal også ha en stor takk for tålmodigheten og gode innspill underveis i skrivingen. I tillegg har jeg lyst å trekke frem studiet "Samskaping" som jeg gjennomførte i 2019, der vi hadde en åpen eksamen med publikum tilstede. Både studiet og eksamen var en inspirerende og lærerik erfaring. Her vil jeg gjerne takke professor ved institutt for statsvitenskap og ledelsesfag, Romulo Miguel Pinheiro og hans team for gode diskusjoner og utfordringer underveis.

Alt i alt opplever jeg nå at jeg er ferdig studert, tror jeg! Samtidig har jeg fortsatt har mye igjen å lære.

Oslo, desember 2021

Aileen Safi Bjørnstad

Innhold

Sammendrag.....	1
Abstract	2
Forord.....	3
1. Innledning.....	7
1.1 Varslingsaker i media	7
1.2 Fædrelandsvennens dekning av varslingsaken i Søgne kommune	8
1.3 Problemstilling og forskningsspørsmål	9
1.4 Oppbygging av oppgaven	11
1.5 Tidligere forskning om åpenhet, ytring og varslings	13
1.6 Forskningskontekst.....	14
1.6 Anvendelse av tidligere forskning i denne oppgaven.....	17
1.7 Fædrelandsvennen skriver om varslingsaken i Søgne kommune.....	17
2. Teori	20
2.1 Teori om journalistikk og avismediet.....	20
2.1.1 Rammer for journalistikk i dagens samfunn.....	20
2.1.2 Medier, makt og samfunnsoppdrag	22
2.1.3 Dagsorden.....	23
2.1.4 Nyhetskriterier.....	24
2.1.5 Multimodale tekster i papiraviser	25
2.1.6 Bilder som dokumentasjon.....	27
2.1.7 Sjangre i en avis	28
2.1.8 Stil	31
2.1.9 Kontekst.....	32
2.1.10 Layout og organisering i avisen	33
2.1.11 Diskurser i aviser.....	34
2.2 Teori om presseetikk.....	35
2.2.1 Vær Varsom-plakaten og redaktøransvaret.....	36
2.3 Kritisk diskursanalyse.....	37
2.3.1 Normann Faircloughs modell for kritisk diskursanalyse.....	38
2.3.2 Makt og ideologi.....	40
2.4 Oppsummering av teori og anvendelse videre i oppgaven.....	42

3. Metode	43
3.1 Om SKUP-rapporten og hva den sier	44
3.2 Utvalg og avgrensinger	44
3.2.1 Utvalg, tidsperiode og avgrensinger.....	44
3.2.2 Papiravis eller Nettavis	46
3.3 Metodisk tilnærming	46
3.3.1 Kvantitativ fremgangsmåte	47
3.3.2 Kvalitativ fremgangsmåte.....	49
3.3.3 Kvalitet på forskningen og begrensninger.....	51
3.5 Etske refleksjoner i oppgaven	52
4. Analyse	54
4.1 Kvantitativ analyse	54
4.1.1 Sammendrag av det totale tekstoffanget.....	54
4.1.2 Forspill, uro og varslinger i Søgne kommune	55
4.1.3 Første forsidesak i Fædrelandsvennen 5. desember 2016.....	56
4.1.4 Andre forsidesak i Fædrelandsvennen 20. Desember 2017.....	61
4.1.5 Tredje forsidesak i Fædrelandsvennen 20. januar 2018.....	67
4.1.6 Hvilke aktører som ytrer seg.....	72
4.1.7 Hvilke nyhetssjangre er representert	75
4.1.8 Multimodale tekster i papiraviser	76
4.2 Kvalitativ analyse av diskurser	78
4.2.1 Diskursen om varsling på arbeidsplasser.....	78
4.2.2 Diskursen om arbeidsmiljø	83
4.2.3 Diskursen om maktutøvelse på arbeidsplasser	85
4.3 Sammendrag av analysen	89
5. Drøfting	92
5.1 Diskurser og sosiale begivenheter	93
5.1.1 Forsidenes plass i diskursen og hva de kan formidle.....	95
5.2 Diskursiv praksis og sosiale praksiser	101
5.3 Diskurser og sosiale strukturer	103
5.4 Oppsummering av drøfting.	106
6 Avslutning og veien videre	106
Fotnoter	110

Litteraturliste	112
Litteraturliste innhold fra Fedrelandsvennen.....	117
Oversikt over saker fra Fædrelandsvennen i nærstudiet i denne oppgaven	118

1. Innledning

1.1 Varslingssaker i media

I noen år har jeg jobbet i organisasjoner hvor varsling er og har vært tema. Jeg har også sett hva det kan gjøre med enkeltpersoner både å være den som varsler og være den det blir varslet om. I tillegg har jeg fulgt ulike varslingssaker i mediene. I den tiden jeg har vært student ved Universitetet i Agder har vi hatt ulike former for varslingssaker på agendaen i undervisningen. Det har vært spesielt fokus #MeToo sakene med temaer rundt seksuell trakassering. En annen type sak som vekket min oppmerksomhet, var en varslingssak i daværende Søgne kommune som i hovedsak ble dekket av Fædrelandsvennen. Fædrelandsvennen er en regionavis for Agder og som har et opplagstall på 37 796 første halvår i 2020 ifølge Mediebedriftenes Landsforening. Det gjør Fædrelandsvennen til den største avisen i Agder.

Det er mulig å varsle som elev i skolen, som pasient i et helseforetak og som ansatt i en bedrift eller organisasjon. Arbeidstilsynet definerer varsling slik:

” Varsling i arbeidslivet er at en arbeidstaker sier ifra om et kritikkverdige forhold på egen arbeidsplass” (Arbeidstilsynet, 2020).

Når varslingssaker får oppmerksomhet i mediene, kan dette være en stor tilleggsbelastning for den som har valgt å varsle. Hvordan den enkelte varsler opplever situasjonen og hvilke konsekvenser dette får, skal jeg ikke se på i denne oppgaven. Prisen den enkelte varsler må betale i form av eventuell gjengjeldelse eller i noen tilfeller kanskje miste jobben og oppleve at det blir vanskelig å finne en ny jobb, kan bli stor. Det som får fokus i denne oppgaven blir hvordan mediene velger å dekke varslingssaker.

Det er Fædrelandsvennen sin dekning av varslingssaken i Søgne kommune som er tema i denne masteroppgaven i samfunnskommunikasjon. Etter hvert som dekningen av saken fortsatte, ble jeg mer og mer interessert i å finne ut av hvordan aviser skriver om varslingssaker i sine spalter. Med bakgrunn i dette blir det videre fokuset hvordan mediene velger å skrive om varslingssaker i aviser.

1.2 Fædrelandsvennens dekning av varslingsaken i Søgne kommune

Varslingssakene i Søgne kommune handler om arbeidsforhold for enkeltpersoner og grupper av ansatte i ulike deler av kommunen. De første oppslagene rundt varslingsaker i Søgne kommune kom allerede i 2010, da handlet det om hvilke rutiner kommunen skulle ha rundt åpenhet mot omverdenen. Søgne kommune innførte en "åpenhetsplakat" som Norsk Presseforbund mente det var i konflikt med ytringsfriheten når ikke ansatte kunne ytre seg fritt (Fædrelandsvennen, 2010).

Frem til slutten av 2016 var det forholdsvis lite pressedekning i Fædrelandsvennen rundt varslingsaker i Søgne kommune, men 5. desember 2016 publiserte Fædrelandsvennen en sak med tittelen;" Varslere: Vi blir ikke hørt" (Fædrelandsvennen, 2016). Denne saken handler om 4 personer som varslet om uheldige arbeidsforhold i kommunen hvor varslerne ikke fått tilbakemelding fra Søgne kommune på hva som skulle gjøres i saken. Saken ble også forsidesak med tittel" Nye varslere får ikke svar".

I 2017 og 2018 pågår det flere varslingsaker i Søgne kommune og Fædrelandsvennen følger utviklingen på nært hold og publiserer hovedvekten av sakene i denne perioden. Dom i en av varslingssakene blir avsagt rett over nyttår i 2018. Varslerne fikk medhold i at de var varslere og at de ble utsatt for ulovlig gjengjeldelse. Fædrelandsvennen publiserte en nyhetssak om dette 20. januar 2018 med tittel;" Varslerne fikk medhold" (Fædrelandsvennen, 2018).

Det siste medieoppslaget i Fædrelandsvennen som er med i empirien for denne masteroppgaven, ble publisert 23. juni 2019 og hadde tittelen;" Ordføreren- gransking behandles i oktober" (Fædrelandsvennen, 2019.) Jeg vil senere gjøre et utvalgt blant datagrunnlaget for hva som skal bli den endelige empirien og analyseres videre.

Fædrelandsvennens har publisert nyhetsartikler, meningsytringer, kommentarer og featurartikler. En del av sakene har nådd fremsiden på avisen. Disse forsidesakene vil jeg komme tilbake til senere i oppgaven.

1.3 Problemstilling og forskningsspørsmål

Mediene har et samfunnsoppdrag. Dette oppdraget er tredelt. For det første er det å gi tilgang på informasjon og nyheter. For det andre er det å være et talerør for alle stemmer, både de kritiske og de positive stemmene. Disse sakene og røstene kan være med å påvirke hvordan samfunnet utvikler seg. Til sist skal mediene være kritisk til samfunnet generelt for å blant annet bidra til å stoppe overgrep og maktmisbruk (Norsk journalistlag, 2020).

Vær varsom-plakaten er pressens eget etiske regelverk som redaktører og journalister utøver sitt virke i tråd med. I første kapittel i Vær varsom-plakaten sier man at i demokratiske samfunn er en fri og uavhengig presse en viktig institusjon for å ivareta ytringsfrihet, informasjonsfrihet og trykkefrihet. Det er også viktig at pressen sørger for at ulike stemmer kommer frem i sakene som presenteres (Norsk Presseforbund, 2021).

Hvordan dekker mediene varslingssaker? Hvordan utøver mediene sitt samfunnsoppdrag? Har det noe å si for samfunnet, organisasjonen det varsles i og for den som varsler, hvordan mediene fremstiller de ulike aktørene i varslingssaker? Setter mediene dagsorden når det gjelder varsling? Alle disse spørsmålene har vært med på å danne bakteppe for min interesse for varsling og varslingssaker i media og til å jobbe med dette som tema for masteroppgaven du nå leser.

Problemstillingen for oppgaven er som følger:

Hvordan omtaler regionale papiraviser aktører i varslingssaker, og på hvilken måte gis de ulike aktørene spalteplass?

I denne oppgaven har jeg som nevnt valgt å fokusere på medienes rolle i varslingssaker. Jeg har avgrenset oppgaven ved å velge varslingssaker i daværende Søgne kommune, som regionavisen Fædrelandsvennen har fulgt over flere år.

Disse forskningsspørsmål har jeg utviklet for å belyse problemstillingen.

1. Hvor stort er tekstoffanget og antall saker Fædrelandsvennen har publisert om varslingsaken i Søgne kommune?
2. Hvilke aktører eller stemmer kommer i størst grad til orde i avisartiklene og kan man si noe om hvordan disse er fremstilt?
3. Uttaler politikere seg i større grad enn administrativt ansatte i de publiserte artiklene?
4. Hvilke sjangre og eventuelt stiler er representert?
5. Hvilke diskurser setter Fædrelandsvennen på dagsorden i sin dekning av varslingsaken i Søgne kommune.
6. Hvordan blir budskap styrket eller svekket ved bruk av semiotiske ressurser i de publiserte multimodale tekstene i forbindelse med varslingsaken i Søgne kommune?
7. Hvordan kan leseren se at det er gjort etiske vurderinger fra avisens side i publiseringene i nyhetssakene om varslinger i Søgne kommune?
8. Hvordan løser Fædrelandsvennen sitt samfunnsoppdrag i varslingsaken i Søgne kommune?

I arbeidet med denne masteroppgaven har jeg valgt å ramme inn oppgaven i et casestudie om hvordan varslingsaker dekkes i media ved å se på hvordan en avis som Fædrelandsvennen velger å dekke denne typen saker. Et casestudie kan beskrives som et nærstudie av et enkelt tilfelle, der man ser detaljert og spesifikt på det ene tilfellet eller en hendelse eller situasjon. Et eksempel på et slikt tilfelle kan være hvordan en avis dekker varslingsaker i media. Dette fordi en enkelt avis sin dekning kan være representativt for dekning av lignende saker i andre medier (Østbye m.fl., 2013 s. 236). Studiet i oppgaven er et *eksplorativt* studie for å utforske problemstillingen (Østbye m.fl., 2013 s. 267). Med bakgrunn i dette ønsker jeg å gjennomføre et casestudie med metodetriangulering, der jeg kombinerer kvantitative og kvalitative metoder.

Analysen vil derfor belyse dataene med kvantitative og kvalitative undersøkelser. I den kvantitative delen vil jeg blant annet beskrive antall artikler som publiseres i perioden saken

dekkes. I tillegg vil analysen blant annet si noe om sjanger og stemmer som kommer til ordet i de ulike sakene. Her tar oppgaven som mål og gi svar på forskningsspørsmål 1 til 4.

Den kvantitative delen av analysen vil gi en begrunnelse for de sakene som blir nærmere analysert i den kvalitative delen av analysen. Her vil fokuset være å besvare forskningsspørsmål nummer 5, 6, 7 og 8. I den kvalitative delen av analysen vil jeg bruke elementer fra Faircloughs modell med tre dimensjoner innenfor sosial begivenhet, sosial praksis og sosiale strukturer til å besvare forskningsspørsmålene som skal lede til svar på problemstillingen for oppgaven.

Analysen som helhet søker å gi svar på problemstillingen om; hvordan omtaler regionale medier aktører i varslingssaker og på hvilken måte gis de ulike aktørene spalteplass.

1.4 Oppbygging av oppgaven

Masteroppgaven er bygd opp med et innledningskapittel, fem hovedkapitler og et avslutningskapittel. I innledningen gjør jeg kort rede for motivasjon og bakgrunnen for oppgaven, jeg gir et bakteppe for motivasjon, interesse og presenterer funn fra tidligere forskning.

Teorikapittelet tar for seg medieteoretiske perspektiver som er relevant for problemstillingen. Deretter redegjør jeg for Faircloughs versjon av kritisk diskursanalyse og forklarer hvordan jeg har tilpasset Faircloughs versjon til denne oppgaven. I slutten av teorikapittelet redegjør jeg for hvordan de ulike teoriene kombineres og anvendes i denne oppgaven.

Metodekapittelet gir en nærmere presentasjon av mitt datamateriale. Her vil jeg beskrive hvordan jeg har gått frem og hvilken metodisk tilnærming jeg har valgt. I slutten av kapittelet vil jeg si noe om oppgavens begrensninger og hvilke etiske refleksjoner jeg har gjort meg på egne vegne og for innholdet i oppgaven.

Analysekapittelet vil belyse hvordan de ulike aktørene og nyhets saker blir representert i Fædrelandsvennen i forbindelse med varslingssaken i Søgne kommune. Her tar jeg utgangspunkt i kvantitative funn og analyserer disse. I drøftingskapittelet, drøfter jeg

hvordan Fædrelandsvennen har fremstilt de ulike aktørene i varslingssakene i Søgne kommune ved hjelp av både kvantitative og kvalitative metoder.

I avslutningskapittelet oppsummerer jeg mine funn og kommer med forslag til hvordan dette temaet kan belyses ytterligere med videre forskning.

1.5 Tidligere forskning om åpenhet, ytring og varsling

Interesse for varslingssaker er noe av motivasjonen for å jobbe med varsling som tema. Åpenhet rundt varslingssaker i organisasjoner og hvordan ytringer forankret i varslingssaker arter seg i mediene, er med på å danne bakteppe for denne oppgaven. Innbyggere i en kommune forventer at kommunen driftes på en etisk forsvarlig måte og sørger for å ha gode arbeidsforhold for sine ansatte. Forventningene fra samfunnet er muligens større til en kommuneadministrasjon enn til en privat næringsaktør. Med bakgrunn i dette fokuset er det et poeng å ta med teori som forankrer hvordan kommuner jobber med åpenhet, ytring og varsling.

Marit Skivenes og Sissel C. Trygstad gjennomførte en spørreundersøkelse i 20 kommuner i Norge om åpenhet, trygghet og varsling. I tillegg jobbet de tett sammen med politikere, ledere, tillitsvalgte og verneombud i Lillesand kommune i desember 2008. Deltagerne i Lillesand kommune delte av sine erfaringer knyttet til åpenhet og ytringsfrihet. (Skivenes og Trygstad., 2012, s. 5).

En av de første nyhetssakene Fædrelandsvennen publiserte i forbindelse med varslingssaken i Søgne kommune var 16. november 2010 og hadde overskriften: "Vær åpen plakaten lukket seg". Nyhetssaken hadde fokus på at Søgne kommune innførte en "Åpenhetsplakat" som Norges Presseforbund mente var i konflikt med ytringsfriheten. I arbeidet med åpenhetsplakaten blir Lillesand kommune trukket frem som et eksempel på hvordan man kan jobbe med åpenhet og ytring på en god måte i en kommune (Skivenes og Trygstad., 2012). Åpenhetsplakaten i Søgne kommune ble av Norsk Presseforbund kritisert fordi plakaten satt munnkurv på ansatte for å kontrollere deres ytringer.

Lillesand kommune har følgende i sitt informasjonsreglement:

" For å styrke det kommunale folkestyret, muligheten for deltagelse og kontroll og den enkeltes rettsikkerhet skal alle ansatte i Lillesand kommune bidra til størst mulig åpenhet om vår virksomhet. Som innbyggere er de våre oppdragsgivere og har krav på mest mulig informasjon om hvordan vi løser våre oppgaver. Lillesand ønsker dessuten at synspunkter på virksomheten vår fremmes i det offentlige rom" (Skivenes og Trygstad, 2012, s. 44).

I Fædrelandsvennen 16. November 2010 siterer avisen følgende fra åpenhetsplakaten som ble vedtatt i administrasjonsutvalget:

“Søgne kommune legger til grunn at ansatte viser en positiv holdning, lojalitet til fag, arbeidskolleger, lokal arbeidsplass, brukerne av kommunale tjenester og kommunen som arbeidsgiver», lyder åpningen på punkt fem av «Vær åpen»-plakaten til Søgne kommune. Videre i teksten bes de ansatte følge tjenesteveiene og å vise varsomhet rundt offentlige ytringer. Ansattes ytringer skal blant annet være «saklige» (Fædrelandsvennen, 2010)

I samme sak siterer avisen rådmann i Søgne kommune:

“Rådmann i Søgne bekrefter at Lillesand-modellen var et utgangspunkt for arbeidet med teksten.

– Vi ville skape en høyere bevissthet om åpenhet. Samtidig ville vi ta inn endringer i lovverket den siste tiden. Mest iøynefallende er kanskje bestemmelsene om varsling. Det var viktig å kommunisere for de ansatte at vi som kommune er en politisk styrt organisasjon der vi må vise lojalitet mot politiske vedtak.

– Det å være åpen gjelder også kommunalt ansatte. Men vi ville belyse ansvaret de har for kollegene, og ber dem prøve å gå internt først, sier rådmannen.

Spurt om påstanden at ansatte nå vegrer seg for å gi uttalelser utad, nevner rådmannen at plakaten ble vedtatt av administrasjonsutvalget. Der sitter flere ansatterepresentanter” (Fædrelandsvennen, 2010).

Trygghet er en viktig faktor når man ønsker å legge til rette for åpenhet. Ordføreren i Lillesand legger til grunn at dette er en viktig verdi å ha på plass dersom kommunen skal bli en åpenhetskommune. I tillegg fremhever ordføreren at informasjonstilgang, opplæring og gode rollemodeller er viktige organisatoriske virkemidler for å styrke innføringen av informasjonsreglementet i kommunen (Skivenes og Trygstad., 2012, s. 51).

1.6 Forskningskontekst

Det å forske på medier er å bevege seg inn i et stor felt der mange faggrupper har forskningsfokus; Forskere på journalistikk, fagfolk og akademikere innenfor sosiologi, sosiologi og statsvitenskap, for å nevne noen. På masterstudiet på Universitetet i Agder i Samfunnskommunikasjon har det naturlig nok, vært skrevet mange oppgaver knyttet til mediene der ulike metoder har vært benyttet.

Yngvar Hågvar forsker på media i sin avhandling om; ”Hele folkets diskurs. En kritisk diskursanalyse av den gode VG-sak”, fra 2003. Hågvar sitt utgangspunkt var at han ønsket å forske i språkavdelingen i VG og skrive hovedoppgave om VG, etter et initiativ fra samfunnsavdelingen i VG. Hågvar fikk kontakt med en erfaren journalist som sa ja til å samarbeide, det samme sa desken i VG. Lenger opp i VG-systemet stoppet det opp og Hågvar fikk ikke gjennomføre det han ønsket. Han ønsket å følge den kollektive tekstskapingen i en redaksjon fra idé til den sto på trykk. Ledelsen i VG ønsket ikke å slippe studenter inn i denne prosessen. De var derimot positive til at man forsket på tekst som allerede var produsert. (Hågvar, 2003, s. 9-10).

Inngangen til temaet om varslings saker i mediene var for min del også noe annerledes enn det sluttresultatet ser ut til å bli. Jeg var godt i gang med å få tillatelse til å få tilgang til varslings saker i organisasjoner. Fokuset var å forske på om det var mulig å se sammenheng mellom intern kommunikasjon i organisasjoner med pågående varslings saker. Dette sett i sammenheng med det eksterne kommunikasjonen og hvordan varslings sakene blir presentert i mediene.

Organisasjonene jeg hadde kontakt med var positive i utgangspunktet, men trakk seg ut fordi det ville bli for sensitivt å dele informasjon, selv med anonymisering og begrenset publisering. Jeg har forståelse for dette, samtidig som jeg tenker at dette er aktuelt fordi vi har behov for mer forskning rundt dette. I varslings saken i Søgne kommune ser vi at Fædrelandsvennen fulgte saken tett når den var mest intens og frem til dom falt i en av sakene.

Både varslere og om-varslede møter sterke påkjenninger i varslings saker. En av de kjente sakene i de senere år er Tore Tønne saken. Tore Tønne var politiker og helseminister i 2000-2001 og hadde flere stillinger i næringslivet (Store norske leksikon, 2018). 21. desember 2002 tok Tønne sitt eget liv. Det var 17 dager etter at Dagbladet publiserte avsløringer om økonomisk rot (Journalisten.no, 2007). Tønne ble utsatt for et hardt mediekjør. I 2002 ble han siktet og etter hvert tiltalt for uaktsomt bedrageri. Tiltalen ble senere henlagt. I etterkant ble den granskende journalistikkens fremstilling av enkeltindivider satt under lupen. (Store norske leksikon, 2018). Her er rapporten, *3 uker i desember* av en slik

gransking. Utvalget besto av Guri Hjeltnes, Svein Brurås og Henrik Syse. Utvalget kom blant annet frem til følgende:

” Det var nødvendig og riktig av Dagbladet å gripe fatt i saken. Deler av den hadde stor samfunnsmessig interesse, og avisen fylte sin samfunnsoppgave ved å dekke den. Det var ingen stor undersøkende prestasjon fra Dagbladets side som brakte saken frem i lyset; de fikk papirene i fanget etter andres initiativ. Men med utgangspunkt i tilsynelatende solide skriftlige kilder, reagerte redaksjonen med det alvorret og det pågangsmotet enhver profesjonell nyhetsredaksjon ville og burde ha gjort.

Utvalgte kritiserer Dagbladet for:

- 1) At redaksjonen ikke møtte Tore Tønne ansikt til ansikt før saken ble lansert.*
- 2) At Tønne ikke fikk se og sette seg inn i de dokumentene som dannet grunnlaget for saken og angrepet mot ham.*

Disse to forholdene gjorde at Tønne ble overrumplet, og hans mulighet til imøtegåelse ble svekket. Dagbladet vill selv ha fått en bedre forståelse av saken om dette hadde skjedd...” (Hjeltnes mfl., 2003, s. 81-82).

Utover sitatet over sier utvalget at det i sakene som ble publisert var for stor grad av fokus på Tønnes personlige egenskaper. Nyhetssakene fremsto som overdimensjonert i forhold til de faktiske forhold. Videre var dekningen preget av manglende nøyaktighet og upresise beskrivelser av tidligere hendelser og motivet bak disse hendelsene. Det ble skapt et bilde av Tønne som var at han faktisk hadde gjort det avisene skrev uten at media hadde godt nok dokumentert grunnlag for å publisere slike anklager. Totalt sett manglet det distanse mellom reportasje og kommentar i sakene. (Hjeltnes, mfl., 2003, s. 82).

At Redaktør plakaten og Vær Varsom-plakaten burde ha vært mer aktivt i bruk i redaksjonen til Dagbladet, er denne saken et eksempel på. Det å ivareta personene som offentliggjøres og eksponeres i media i slike saker er spesielt viktig. Varslingsaken i Søgne kommune har også fokus på enkeltpersoner og grupper på begge sider i saken.

1.7 Anvendelse av tidligere forskning i denne oppgaven

I denne oppgaven vurderer jeg det slik at åpenhet og ytring, eller mangel på mulighet for åpenhet og ytring, er en del av de sosiale strukturene i Faircloughs modell for kritisk diskursanalyse. Jeg har derfor valgt å ta med boka til Marit Skivenes og Sissel Trygstad, *Åpenhet, ytring og varsling*, som et eksempel på hvordan det kan jobbes med disse temaene i en kommune og tilpasset den til bruk i denne oppgaven. *Åpenhet, ytring og varsling* til Skivenes og Trygstad gir sammen med rapporten til Hjeltnes, Brurås og Syse, *3 uker i desember*, bakteppe for denne oppgaven.

Avhandlingen til Yngve Hågvar, *Hele folkets diskurs. En kritisk diskursanalyse av den gode VG-sak*, har inspirert meg i oppgavejobbingen. Det er noen fellestrekk med våre arbeidere, men mest av alt har avhandlingen fungert som en inspirasjonskilde og faglig støtte underveis. Blant annet har våre veier inn til det endelige oppgaveresultatet likhetstrekk, elementer fra Hågvars metode og analyse finnes også i min oppgave.

1.8 Fædrelandsvennen skriver om varslingssaken i Søgne kommune

I varslingssaken i Søgne kommune har Fædrelandsvennen publisert saker der ulike aktører kommer til ordet i blant annet kommentarer, intervjuer eller nyhetssaker. Forskningen til Skivenes og Trygstad viser at i de kommunene der politikere har god kontakt med administrativt ansatte og faglig ledere, forholder man seg mer aktivt til varsler. Dette i motsetning til politikere som ikke har så god kontakt med ansatte i kommuner. Hvor god kontakt politikere har med administrasjonen ser ut til å ha noe å si for om utfallet av en varslingssak slår positivt ut. Skivenes og Trygstad formidler at hovedbudskapet i boka "Åpenhet, ytring og varsling", er at informasjonsutveksling og kommunikasjon mellom ulike aktører er av det gode (Skivenes og Trygstad., 2012, s. 155).

Videre hevder de at det blir meget viktig å anerkjenne arbeidstakeres ulike rollefunksjoner. Både profesjonsrollen og borgerrollen bør få en tydelig plass i tjeneste utøvelsen og i informasjons- og kommunikasjonsflyten i en kommune. Det er også avgjørende at kritikkverdige forhold blir håndtert i organisasjonen, noe som er en klar lederoppgave.

Kommunepolitikerne har det formelle arbeidsgiveransvaret (Skivenes og Trygstad., 2012, s. 155).

Det er fire grep som løftes frem som viktige i denne sammenheng. Det første og enkleste grepet er å gjøre all kommunal informasjon tilgjengelig for å skape tydelighet rundt at informasjon er et felleseie og at alle berørte skal ha tilgang. Grep nummer to er å skape bevissthet rundt at alle aktører i kommunen skal ha tilgang til samme informasjon (Skivenes og Trygstad., 2012, s. 153). Opplæring i regelverk og nye rutiner som innføres er grep nummer tre, og bidrar til at alle ledd i organisasjonen har kunnskap om og kjenner til betydningen av åpnehetspraksis. Fjerde og siste grep retter fokus på hvor viktig lederens roller er i dette arbeidet (Skivenes og Trygstad., 2012, s. 154). Informasjon og kommunikasjon er gjerne en del av det kommunale arbeidet, både eksternt til borgerne, men også internt i egen organisasjon.

En organisasjons omdømme blir påvirket av interne og eksterne faktorer. Dersom en ser omdømme i sammenheng med varslingssaker tenker jeg det er viktig å ta med seg at det er medarbeidere og ledere i det daglige arbeidet gjennom interne og eksterne mellommenneskelige nettverk som skaper omdømmet gjennom ulike former for samhandling. Her skjer det utveksling av kunnskap, ideer utvikles og kunnskap gror frem (Brønn og Ihlen, 2015, s. 184-185). I Fædrelandsvennen sin dekning av varslingssakene i Søgne kommune beskrives en organisasjonskultur som blant annet preges av å være lukket, baksnakking og stor utrygghet. Denne type kultur kan oppfattes av eksterne aktører, som for eksempel journalister eller innbyggere. For varslerne kan en åpen organisasjonskultur være et godt virkemiddel for å unngå varslingssaker. For journalistene vil en mer åpen organisasjonskultur i kommunene kunne bidra til at det er enklere å få innsyn i ulike saker.

Hvordan borger og aktører som må forholde seg til kommunens informasjonsarbeid oppfatter at de blir møtt kan ha mye å si både for interne og eksterne forhold. Bli man møtt med åpenhet eller at det er vanskelig å få ut ønsket informasjon? Dette kan påvirke omdømmet til kommunen i den ene eller andre retningen. Journalister er en gruppe aktører som er aktive informasjonssøkere i kommunens postlister og via fora som kommunestyremøter. Medier omtaler kommuner i ulike sammenhenger. Lillesand og Søgne

kommune har kanskje beveget seg i ulike ender av åpenhetsskalaen. Hvordan journalister blir møtt kan påvirke hvordan saker ender opp med å bli presentert i mediene. Dette kan være avhengig av relasjoner journalisten har eller ikke har i en organisasjon. Internt i organisasjonen har man også roller eller mennesker som bidrar i den samme informasjonsflyten. Disse kan kalles *brobyggere*. Denne samhandlingen kan beskrives som relasjonskapital og handler om evnen og muligheten man har til å utvikle relasjoner som bidrar til at informasjonsflyten fungerer både eksternt og internt (Brønn og Ihlen, 2015, s. 185). Relasjonskapitalen kan igjen påvirke omdømmet til kommunene i en eller annen retning.

2. Teori

I teorikapittelet vil jeg skrive om perspektiver fra avisjournalistikk, presseetikk og om kritisk diskursanalyse. Jeg vil også fremlegge teori om diskurser, nyhetskriterier, sjanger og stil, semiotiske ressurser i tillegg til teori om ulike aktører i nyhets saker.

Vær varsom-plakaten vil sammen med redaktørplakaten, rette fokuset mot hvilke etiske rammer journalister jobber innenfor. Videre følger Faircloughs innramming av kritisk diskursanalyse og hvordan jeg tenker denne metoden brukt i denne oppgaven.

Avslutningsvis vil jeg sammenfatte teoriene og beskrive hvordan disse fagområdene sammen danner en ramme for denne oppgaven.

2.1 Teori om journalistikk og avismediet

2.1.1 Rammer for journalistikk i dagens samfunn

Denne oppgaven skrives i en tid med overflod av informasjon og nyheter. Vi forholder oss til ekte og falske nyheter mer eller mindre bevisst. Vi er et mediasamfunn (Schwebs og Østbye, 2013, s. 9). Vi mottar informasjon på ulike måter. Hva er det som gjør et medium mer troverdig en et annet? Å skulle formidle nyheter rundt varslingsaker i en kommune krever tydelige og forutsigbare formidlingsrammer. I denne sammenhengen blir det derfor et poeng å trekke frem medienes samfunnsoppdrag i denne oppgaven. Det ligger et stor ansvar i å formidle nyhets saker og varslingsaker på en slik måte at ytringsfrihet og informasjonsfrihet blir ivaretatt.

I en ideell verden ville mediene være nøytrale. I denne ideelle verden ville ikke eiere av medieforetak være styrt av for eksempel økonomisk gevinst. Redaktører og journalister ville kun være styrt av å oppfylle sitt samfunnsoppdrag.

Det er Redaktør plakaten og Vær varsom-plakaten som gir etiske regler til det daglige arbeidet i avisredaksjoner.

Redaktørplakaten er en erklæring om redaktørers uavhengighet, hvilke plikter og ansvar de har. Redaktørplakaten er en avtale mellom Norsk Redaktørforening og nå Mediebedriftenes Landsforening. Den første plakaten kom i 1953. I 2009 ble redaktørers uavhengighet fra eier

eller utgiver lovfestet. Senere, i 2020 ble denne innlemmet i Medieansvarsloven. (Redaktørplakaten, 2021).

“En redaktør skal ivareta ytringsfriheten, pressefriheten og informasjonsfriheten. Gjennom sin redaktørgjerning skal redaktøren arbeide for frie mediers demokratiske rolle og det som etter hans/hennes mening tjener samfunnet.

Redaktøren har det personlige og fulle ansvar for mediets innhold.

Redaktøren skal ivareta anonymitetsretten og kildevernet. Redaktøren skal fremme fri informasjonsformidling, og en åpen, redelig og sannhetssøkende journalistikk. Det er redaktørens ansvar å sørge for et tydelig skille mellom fakta og meningsinnhold, og at det klart fremgår hva som er redaksjonelt innhold og hva som er kommersielt materiale.”

(Redaktørplakaten, 2021)

Samfunnsoppdraget til aviser og andre medier er en viktig del av et demokratisk samfunn. Ytringsfrihet, informasjonsfrihet og trykkefrihet er alle tre elementer demokratiet setter høyt og beskytter. Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakaten tar for seg disse områdene. Vær Varsom-plakaten del 1, legger til grunn hvilke etiske retningslinjer som gjelder. Pressen har et særskilt ansvar i å være en formidler av informasjon, debatt og samfunnskritikk. Når pressen forvalter dette ansvaret skal de også gi ulike aktører og syn, mulighet for å uttrykke sitt ståsted i saker de velger å publisere (Vær Varsom-plakaten, 2021).

Når en av partene i en konflikt slik som varslingssaken i Søgne kommune, ikke kan uttale seg til mediene, vil det være viktig at journalisten forsøker å gi ulike stemmer eller aktører spalteplass. Pressen har også en rett til å avdekke kritikkverdige forhold samtidig som de har i oppgave å beskytte enkeltmennesker og grupper mot overgrep eller forsømmelser fra andre (Vær Varsom-plakaten, 2021).

Dette særskilte etiske ansvaret som journalistikken har, er det som skiller dette faget fra medier som blogger og sosiale medier. Journalisten skal sikre at det som publiseres er sant (Handgaard, mfl., 2013, s. 16). Hvordan kan journalisten vite hva som er sant? Ved å blant annet å sjekke fakta og støtte seg på åpne kilder. I utfordrende og kompliserte saker som varslingssaker kan være, er dette ansvaret særs viktig.

2.1.2 Medier, makt og samfunnsoppdrag

Pressens samfunnsrolle og samfunnsoppdrag handler om å være en demokratisk og kulturell informasjonsformidler som overvåker samfunnsdebatten. I tillegg er mediene en arena for samfunnsdebatt, som er et viktig element i et demokrati. For å kunne gjennomføre et reelt folkestyre i et demokrati, må man ha en fri presse. Pressen bidrar til en "opplyst allmenhet" (Brurås., 2014, s. 38).

"Journalistikken har et eneste overordnet formål: At gjør folk klogere, Lars Bjerg, dansk journalistlærer" (Bjerg., 2005, s. 31 i Brurås., 2014, s. 37).

Pressen kan beskrives som å være "motmakt" til våre tre konstitusjonelle statsmakter; den lovgivende, den utøvende og den dømmende, i dag mer benevnt som "den fjerde statsmakt" (Brurås., 2014, s. 42). Rollen som den fjerde statsmakt handler om mediernes rolle som kritiker og overvåker av aktørene i et demokrati. De andre statsmaktene i Norge er Kongen ved regjeringen, Stortinget som den lovgivende og domstolene som den dømmende statsmakt.

Nå er en journalist noe mer enn en informasjonsformidler som er bundet av sin oppdragsgiver. Ideelt sett skal en journalist bidra til en fri og uavhengig presse med en lojalitet som ligger hos leserne og publikum. Ingen statsansatte, kommuneansatte eller andre økonomiske bidragsytere skal kunne bestemme hva en journalist kan skrive (Brurås., 2014, s. 44-45).

"En redaktør forutsettes å dele sitt blads grunnsyn og formålsbestemmelser. Men innenfor denne rammen skal redaktøren ha en fri og uavhengig ledelse av redaksjonen og full frihet til å forme avisens meninger, selv om enkelte spørsmål ikke deles av utgiveren eller styret".
(Redaktørplakaten)

Dette betyr at det er redaktøren som har ansvaret for det som blir publisert i sine medier, også kalt objektivt ansvar. Redaktørinstituttet er blant annet omtalt i Straffeloven og en redaktør kan straffes for krenkende eller skadelige medieoppslag. I Norge praktiseres ikke dette objektive ansvaret fullt ut. Her legger man ofte til grunn et "delt ansvar", som betyr at

forfatter eller journalist også kan straffes (Brurås., 2014, 2. 58). Dette kan bety at i varslingssaker blir det særs viktig at man har pålitelige kilder og er opptatt av kildevern. At personer som omtales får mulighet til imøtegåelse er grep mediene kan gjøre i saker som for eksempel varslingssaker.

2.1.3 Dagsorden

Om vi kaller mediene for "vaktbikkjer" som voktere for demokratiets spilleregler eller sier at "nyhetsjournalistikken har en funksjon med å sette dagsorden", er det under forutsetning av at vi som lesere forholder oss til nyhetsjournalistikk. Det skal ikke denne oppgaven si noe om, bare påpeke at det kan være faktorer som gjør at man for eksempel ikke får med seg Fædrelandsvennens dekning av varslingssaken i Søgne kommune, men heller forholder seg til hva folk skriver og deler i sosiale medier. Nyhetsmedienes mulighet og evne til å påvirke og sette dagsorden er forankret i den rollen de spiller som forvaltere av den offentlige dagsordenen og på den måten bestemmer hva publikum skal være opptatt av (Tveten, 2009., s. 40).

Samfunnet har makt over media, og media har makt over samfunnet, er to perspektiver som drøftes i boka til Ture Schwebs og Helge Østbye fra 2013. Schwebs og Østbye hevder at media har makt til å bestemme hva lesere og publikum får vite noe om og hvordan saker blir vinklet. Dette kan til en viss grad påvirke folks oppfatning av saker, samtidig som en avis eller et medium ikke kan forutse folks reaksjoner eller faktisk endre deres holdninger. Samfunnet eller publikum har makt over mediene ved at de kan kreve innhold som publikum vil lese eller se (Schwebs og Østbye., 2013, s. 272). Mediene kan påvirke gjennom innholdet de publiserer, gjennom tekster. I moderne medieforskning har en fokus på at det kan være enkelte elementer i tekstene som kan gi føringer for ulike måter å tolke tekstene på. Det er leseren selv som må skape en egen forståelse av det hen leser eller hører (Schwebs og Østbye., 2013., s. 274). Når redaktører og journalister velger å publisere tekster i komplekse saker, som for eksempel varslingssaker, bør de ha klart for seg hvordan tekstene kan påvirke sakene i den ene eller andre retningen. Det betyr blant annet at journalister bør være tydelige på hvem som uttaler seg om hva i slike saker og at ulike aktører på begge sider i saker kommer til ordet.

2.1.4 Nyhetskriterier

Er varslingssaken i Søgne kommune en opplagt nyhetssak? Når oppstår en nyhetssak? En nyhetssak oppstår når en hendelse er av allmenn interesse og blir formidlet av journalister og journalistiske metoder via ulike medier. Mange vil si at en varslingssak i en kommune er en hendelse som har interesse for flere. En varslingssak er for noen en uventet hendelse. En varslingssak i en kommune kan påvirke hvordan kommunens innbyggere mottar sine tjenester.

En nyhetssak oppstår i et skjæringspunkt mellom det som faktisk skjer, hvilke rammer journalistene jobber innenfor og hvordan redaksjonen vurderer og prioriterer hva de skal jobbe videre med (Handgaard, mfl., 2013, s. 38). I dette skjæringspunktet er det journalistikken virker og jobber. Her har man et sett kriterier som gir en kvalitetssjekk på om en sak faktisk er en nyhetssak. Nyhetskriteriene slik vi kjenner de i dag har sitt opphav fra samfunnsforskerne Johan Galtung og Mar Holmboe Ruge, som forsket på utenlands nyheter. I 1965 publiserte de forskning på hvordan hendelser i vestlige land blir til nyhetssaker i mediene. Artikkelen de publiserte hadde åtte hypoteser for nyhetskriterier. Disse kriteriene var frekvens, terskel, utvetydighet, meningsfullhet, samsvar, overraskelse, kontinuitet og komposisjon (Galtung og Ruge., 1965, s. 65).

Funnene til Galtung og Ruge har blitt bearbeidet og blir ofte kreditert for senere utgaver av nyhetskriteriene, som for eksempel av Yngve Benestad Hågvar,¹ som i 2007 ga ut boka *Å forstå avisa*. Hågvar er journalistikkprofessor ved OsloMet og underviser sine studenter i nyhetskriteriene vesentlighet, identifikasjon, sensasjon og aktualitet. Forkortet til VISA-reglen. Hågvar sier videre at man i tillegg kan ta med seg en K for konflikt (Hågvar., 2007, s. 49). VISAK, slik Handegaard mfl, diskuterer det i sin bok *Journalistikk*. I kan nyhetskriteriene brukes på ulike måter av journalistene og kan også settes opp mot hverandre. I varslingssaker kan konflikt være et aktuelt kriterium fordi det handler om nyhetssaker er de ulike nyhetskriteriene i spill og kan settes opp mot hverandre. Et eksempel på dette kan

¹ Andre en Hågvar har bearbeidet og skrevet om nyhetskriterier. Blant annet journalistprofessor ved BI Jo Beck Karlsen og tidligere professor ved institutt for journalistikk og mediefag, Thore Roksvold.

være uenigheter mellom personer eller interesser der leseren får mulighet til å velge side. En annen variant kan være kriteriene vesentlighet og sensasjon, som ofte blir satt opp mot hverandre. Sensasjonskriteriet kan brukes for å sikre lesere og klikk på nettsaker mens vesentlighet blant annet handler om sakskompleks som er for generelle eller fjerne fra leserne. Her kan journalistiske grep være å knytte slike saker opp mot enkeltpersoner, slik man gjør i Fædrelandsvennen. Her står varslere frem med sine personlige historier.

2.1.5 Multimodale tekster i papiraviser

I de fleste medier i dag er det et samspill mellom skriftlig tekst, fonter, plassering, illustrasjoner og foto. Mange av oss ser bildene eller illustrasjonene før vi blir oppmerksomme på teksten. Kanskje er det en overskrift i store fete typer som fanger vår interesse på avisens forside. Når Fædrelandsvennen 5. desember 2016 har et bilde av Søgne rådhus på forsiden (Figur 3), der en tredjedel av bildet på venstre side er tonet i svart og en overskrift i hvitt som sier "Nye varslere får ikke svar" og i tillegg har fire svarte silhuetter på mørk blå bakgrunn på forsiden, er forsiden laget slik for å trekke oppmerksomhet fra leseren.

VGs fotosjef Espen Rasmussen var svært opptatt av at reportasjeideer er verdiløse om den ikke har et godt fotopotensial. Dette formidlet han når han foreleste for journaliststudenter ved Høgskolen i Oslo i 2008 (Steensen., 2011, s. 73). Ved å ta Rasmussen på ordet, vil det si at om redaksjonen i Fædrelandsvennen har samme vurdering som VG praktiserer, har det vært gjort en avveining om billedbruk og valg av farger og fonter fra deknings av sakene til den ble presentert.

Bilder og tekst spiller på lag i en avis sine ulike sjangre av saker. Bilder kan også være den meningsbærende modaliteten som brukes i en nyhets sak, men ofte er samspillet mellom fotografi og teksten som utgjør en helhet. I tillegg har vi valg av farger, fonter og illustrasjoner. Alle disse elementene er med på påvirke leserens tolkning av innholdet i avisen. Vi sier at aviser er multimodale fordi de kombinerer ulike semiotiske ressurser i sin kommunikasjon (Kress og van Leeuwen, 2001, s. 1). Eksempler på semiotisk ressurser eller modaliteter kan være nettopp foto og tekst (Björkvall., 2016, s. 13). Hvordan man velger at disse modalitetene skal spille sammen avgjøres av sjanger, stil og normer som redaksjonene

jobber etter. Det vil derfor være naturlig å ta for seg ulike modaliteter når man skal analysere tekster i mediene.

I Fædrelandsvennens dekning av varslingssakene i Søgne kommune er det som nevnt benyttet ulike modaliteter. Uavhengig av om det er journalisten eller en egen fotograf som har tatt bilde, er det ofte gjort vurderinger som blant annet tar hensyn til perspektiv, synsvinkel og lyssetting. Når man ikke har et øyeblikks hendelse, nyhetshendelse eller aktører i varslingsaker å ta bilde av, kan man bruke en illustrasjon (Figur 3).

Språket inkluderer alle former for tegn sier Schwebs og Østbye i sin bok *Media i samfunnet*. All kommunikasjon tar utgangspunkt i et språk og språk består av tegn. Semiotisk teori inkluderer alle former for tegn også de reglene språket organiseres etter for at språket skal gi mening. Hvordan slike semiotiske tegn anvendes og forstås er avhengig av mange faktorer, blant annet kulturell oppdragelse og kulturelt ståsted. Tegnene blir organisert etter en kode, når det gjelder verbalspråk vil forståelse være betinget av at man kan språket. Hvis ikke gir ikke ordet "avis" noen mening for en engelsk eller afrikans person som ikke kan norsk (Schwebs og Østbye, 2017., s. 176-177).

I fotografier er relasjonen mellom tegnet og det det representerer *motivert*, denne sammenhengen betyr at vi har med analoge tegn å gjøre. Det betyr at et bilde av et tre ligner et tre. *Kultur* kan vi i denne sammenhengen er summen av tegn og koder i samfunnet og er den konteksten der tegn og koder eksisterer. I tråd med sosialsemiotikken betyr det at vi må ha kulturforståelse for å forstå koden (Schwebs og Østbye, 2017., s. 175).

Roland Barthes (1915-1980) var en av semiotikerne som videreutviklet arven fra lingvistikkprofessoren Ferdinand Saussure. Barthes ønsket å utvikle en semiotikk som var allmenn med utgangspunkt i lingvistikken (Schwebs og Østbye, 2017., s. 178). Denotasjon og konnotasjon var begreper han utviklet i sitt arbeid. Denotasjonen til et ord er når betydningen har et "objektivt" innhold som brukerne av ordet deler. Et bilde av et fjell blir direkte tolket som et fjell. Konnotasjoner er tilleggs betydninger som har utgangspunkt i den bokstavelige denotative betydningen. Konnotasjoner tolkes felles av mennesker som tilhører grupper eller kulturer og har samme forståelse av hvordan dette skal tolkes. Eksempler på

konnotasjoner til bilde av et fjell kan være stødighet, tilhørighet og forfedre. Barthes poengterte at kodekunnskap er avgjørende for tolkningen av konnotasjoner (Schwebs og Østbye, 2017., s. 178-179).

Anders Björkvall, som er professor ved Örebro Universitet i Sverige ved institutt for humaniora, utdanning og samfunnsvitenskap, har blant annet forsket på multimodalitet, sosial semiotikk, diskursanalyse og sjangeranalyse. Sosialemiotikeren Björkvall, sier at jo mer fremtredende en semiotisk ressurs er, jo viktigere er den. Slik kan farger og fonter brukes aktivt for å fremheve og poengtere elementer i en nyhetssak. I Fædrelandsvennen brukes fargen sort ofte på bilder og illustrasjoner (Björkvall, 2016, s. 100). Björkvall fortsetter med en opplisting av ulike verktøy eller ressurser som kan bidra til å få frem poenger og nyhetssaker visuelt. Disse er størrelse, font, farge, fokus, å sette noe i forgrunn eller skape overlappinger og kulturelle symboler (Björkvall, 2016, s. 100).

2.1.6 Bilder som dokumentasjon

Kress og van Leeuwen snakker om begrepet modalitet når de omtaler bilders realisme i boka *Reading Images*. Modalitet som begrep handler om sannhetsverdien eller kredibiliteten i påstander om verden. Begrepet kommer fra lingvistikken. Hvis vi skal se på modalitet for tekst kan vi i språket benytte modale hjelpeverb som må, kan, skal og bør i tillegg til modalitetsadverb som kanskje, antageligvis eller neppe (Kress og van Leeuwen., 2006, s. 160-163).

Kress og van Leeuwen snakker om modalitetsmarkører der de holder frem åtte markører for visuell representasjon og for hvor virkelighetsnært bildet oppfattes. Disse er representasjon av detaljer, kontekstualisering av bakgrunn dybde, lys og skygge, lysstyrke, fargemetning, fargemodulering og fargedifferensiering (Kress og van Leeuwen., 2006, s. 160-163).

Slik jeg har skrevet tidligere kan pressefotografiet ha ulike grad av modalitet eller tolkning av virkeligheten og ulike kodeorienteringer. Kunstfoto og et foto i en avis kan i teorien være det samme bildet, men de skiller seg ut ved at bildet i en avis blir masseprodusert. Et kunstfoto stilles kanskje ut på et galleri og finnes i et eksemplar. En annen forskjell er i mottakersituasjonen. Et kunstfoto betraktes og nytes og reflekteres over. Et nyhetsbilde blir man kanskje rett forbi. En tredje forskjell er at nyhetsbildet holder seg til faste normer og

virkemidler mens et kunstfoto kan sprengte alle konvensjoner. Samtidig kan det være glidende overganger mellom et kunstfoto og et nyhetsbilder. Mange av oss har nyhetsbilder som har blitt symboler på krig og katastrofer som også blir historiske og på mange måter kunstverk (Schwebs og Østbye, 2017., s. 183-184). Fotografier kan slik sett analyseres på ulike måter. Mange av dagens analysemetoder er fundamentert i kunstverden.

Nyhetsbildet står ikke alene, men er i en kontekst sammen med tekst og andre semiotiske ressurser. I Roland Barthes artikkel *Bildets retorikk*, beskriver Barthes to ulike oppgaver samhandlingen mellom bilder og tekstspråk kan ha; *forankring og avløsning*. Når teksten eller verbalspråket svarer direkte på spørsmålet "Hva er dette?" sier Barthes av en *forankrer* betydningene i bildet. Verbalspråket har på en måte fasiten til den "korrekte" måten vi skal tolke bildet. *Avløsning* skjer når teksten sier noe som ikke presenteres i bildet. Teksten tilfører dermed noe ekstra til bildet (Barthes., 1994(1964) s. 28).

Professor i medievitenskap ved Universitetet i Bergen, Jostein Gripsrud, sier at avløsningsfunksjonen gir oss ulike tolkningsmuligheter for bildet via teksten. Samtidig vil bildet også tilføre noe til teksten når det gjelder tolkningsmuligheter. (Gripsrud, 2007, s. 134-135). Når vi leser en nyhetssak i en avis vil vi som lesere tolke alle tegn, og summen av disse vil gi oss et inntrykk av om vi leser en nyhetssak eller en annen type tekst. Vi biter oss først merke i det visuelle og bildene. En avis uten gode bilder i dagens mediasamfunn ville raskt miste lesere. Et godt forsidebilde selger aviser og skaper oppmerksomhet. (Hågvar, 2007, s. 65).

Bildene som hører til de utvalgte sakene, vil derfor være en naturlig del av materialet når jeg skal se på hvordan aktører i varslingsaken i Søgne kommune er fremstilt i Fædrelandsvennen.

2.1.7 Sjangre i en avis

Hvordan en journalist eller en desk velger å presentere en sak vil være bestemt av hvilken type sak det er. Er det en nyhetssak, vil en leser ha visse forventninger til hvordan saken presenteres og hva den inneholder. Denne typifiseringen blir en strategi for nyhetsproduksjon eller kunnskapsproduksjon (Tveiten, 2009., s. 73-76). Når vi skal forstå

nyhetshendelser som en kunnskapsform, er en vei inn i denne forståelsen av vi kjenner til rammene for hvordan de ulike nyhetstekstene kategoriseres og presenteres. Det finnes mange definisjoner på sjanger, en fra retorisk teori er;

”En sjanger er et normbestemt mønster for tekstlig adferd som tjener spesifikke kommunikative formål” (Tønnesson, red. 2002, s. 228).

Ofte når vi ser en tekst kan vi raskt oppfatte hvilken type tekst det er, om det er en sangtekst, en bruksanvisning eller en nyhetssak. Dette kan handle om hvor vi ser teksten stå på trykk. Leser vi en avis står det andre tekster der som også formidler nyheter og underholdning. Når vi ser forsiden på en avis presentert på en måte vi som leser kjenner igjen, plasserer vi ofte forsiden og teksten som en nyhetssak. Vi kan si at teksten og forsiden vi ser tilhører en sjanger (Handegaard mfl., 2013, s. 254). Tekstnormene er med på å bestemme hvordan forsiden skal se ut og hvordan kommentaren på side 2 er utformet.

Hågvar oppsummerer sjangerfenomenet med at sjangre er en forutsetning for kommunikasjon og er styrende for både tekstutformingen og lesingen. Hvilken sjanger vi velger når vi formidler en tekst er bestemt av hvilken form for sosial handling vi utfører. Til sist sier Hågvar at sjangrene primært må bestemmes ut fra sin kommunikative funksjon (Hågvar, 2011, s. 29). Når en journalist skal skrive et nyhetsoppslag vil hen følge et sett med tekstnormer når hen utformer teksten. Hvis redaktøren skal skrive en leder, vil det være et annet sett med tekstnormer som er gjeldende. Begrepet ”norm” blir gjerne oppfattet som en gjeldende regel eller standard i daglig talen. En tekst norm er de reglene eller oppskriften på hvordan en tekst skal skrives i en bestemt sammenheng (Hågvar, 2011, s. 23). Hågvar beskriver videre at tekst norm bestemmer hvordan ord og setninger skal kombineres for at noe skal kunne kalles en tekst. At noe blir oppfattet som tekst, har gjerne betegnelsen tekstualitet. Det er ulike tekstnormer som utgjør eller skaper forskjellige sjangre (Hågvar., 2011, s. 23)

Norman Fairclough definerer sjanger som en måte å opptre eller handle på hvor han knytter språkbruk til en konkret sosial hendelse eller aktivitet (Fairclough, 2003, s.26)². Fairclough utyper videre sjanger som en bestemt måte å handle på innenfor en diskurs. (Fairclough, 2003, s. 216)³. Det er for eksempel ulike typer intervju, men et jobbintervju er ikke det samme som å gjennomføre et intervju av en politiker knyttet til et valg. Dette betyr at innenfor ulike sjangre finner vi igjen ulike overordnede og underordnede sjangre.

En regionavis er vanligvis inndelt i seksjoner om nyheter lokalt, nasjonalt og utenriks, kultur og sport. I tillegg er det gjerne en leder på side 2 og deler av avisen som er satt av til kommentarer og ulike typer leserinnlegg. I de ulike seksjonene får de forskjellige tekstene plass. Det er også vanlig at ulike typer nyhetstekster tilhører ulike sjangre. En leser har på en måte inngått en "kontrakt" med avisen om hvordan avisen er satt opp og hvor en leser kan forvente å finne ulike typer nyhets- eller medietekster. Sagt på en annen måte er det en "kontrakt" mellom sender og mottaker, der avisen er den som sender og leseren er den som mottar (Østbye mfl., 2013, s. 68). Nyhetssjanger kan kategoriseres i flere undersjangre, men i denne oppgaven har jeg valgt å benytte Allern sine tre hoved sjangre nyhetsjournalistikk, featurejournalistikk og kommentar journalistikk. I disse tre sjangrene handler det om hvordan man bygger opp tekstene, hvilken språklig stil og fortellerteknikk for å skille sjangrene fra hverandre (Allern, 2001, s. 101-102).

Innenfor Allerns 3 hoved sjangre for journalistikk finner vi også flere undersjangre. Innenfor nyhetssjangeren kan vi finne nyhetsintervju og nyhetssaker som rapporterer fra ulike hendelser. I kommentarsjangeren kan det for eksempel være lederartikkel, kronikk eller ulike typer leserinnlegg. I denne sjangeren er det skribentens meninger som kommer til ordet. Feature er et samlebegrep for tekster som er mer preget av reportasje og er mer personlig (Allern, 2001, s. 101-102). Innenfor feature handler det om å skape eller male

² Min oversettelse i denne masteroppgaven fra engelsk til norsk

³ Min oversettelse i denne masteroppgaven fra engelsk til norsk

bilder av personer eller steder og man kan bevege seg bort fra "objektivitetsidealet" i denne sjangeren (Steensen, 2011 s.16). Eksempel på featurejournalistikk og sjangre kan man finne i "God Helg" bilaget i Fædrelandsvennen hver lørdag.

Et aspekt ved sjanger det også kan være viktig å ta med seg er at både normer og sjangre ikke er statiske. Det kan oppstå nye normer og sjangre, som med influensere og tekstene de publiserer på sosiale medier. Både de som skriver og de som leser blir påvirket av endringer i sosiale, kulturelle og teknologiske forhold (Steensen., 2009, s. 52). Disse grensene kan være flytende og vanskelig å trekke, sier Allern (Allern, 2011, s. 102).

Yngve Benestad Hågvar sier at vi for lett for å tenke på sjangrene som tvangstrøyer. Dette handler om at sjangrene er til hjelp når vi skal forstå hva en tekst handler om. Samtidig er det slik at når sjangrene blir utfordret kan det være at utfordringen bidrar til å utvikle sjangeren videre. Dersom "utbruddet" er for stort, vil det kanskje føre til en kollaps for teksten fordi den blir tatt ut av de rammene som gir teksten mening. Hågvar konkluderer med at "*Sjangeren er en uunnværlig tvangstrøye*", som er nødvendig for at vi skal kommunisere med hverandre (Hågvar, 2011, s.27). I et analysearbeid sier Hågvar at det vil være mer hensiktsmessig å reflektere over hver enkelt tekst man skal analysere heller enn å for søke å sette opp en sjangerkatalog over avistekster (Hågvar, 2011, s. 29).

I denne oppgaven vil jeg kategorisere tekstene i ulike sjangre. Denne kategoriseringen vil da være med utgangspunkt i at sjangre ikke er faste og at det finnes sjangre som kan tilhøre flere sjangre eller være vanskelige å kategorisere.

2.1.8 Stil

Når det gjelder stil eller hvordan ulike semiotiske ressurser brukes for å få frem ulike budskap i formidling av verdier og identitet, kan det beskrives slik Joar Skrede gjør når han kaller stil for en semiotisk måte å være på (Skrede, 2017, s. 36). Fairclough beskriver stil på samme måte, en måte å være på (Fairclough, 2003, s. 26). Fairclough er mest opptatt av tekster og ikke av hvordan andre modaliteter har en stil som bidrar til å skape mening. En

avisjournalist kan ha en annen stil enn en journalist som skriver for et ukeblad. Det handler i stor grad om hvordan de ulike modalitetene samhandler for å få frem budskapet.

2.1.9 Kontekst

Kontekst er også et begrep vi omgir oss med i dagligtalen uten å ha en klar oppfatning av hva begrepet betyr. Spørsmålet kan bli hvordan vi skal definere hva som er kontekst og hva som ikke er det? Når vi leser avisen er det da slik at alle andre tekster i avisen påvirker akkurat den ene teksten vi leser akkurat nå? *"Kontekst er den sammenheng eller de "omgivelser" en ytring inngår i"*, sier Jan Svennevig (Svennevig, 2013, s. 146).

Tekstuell kontekst, også kalt kotekst, situasjonskontekst og kulturkontekst er tre nivåer av ulike kontekster. I Fædrelandsvennen sin dekning av varslingsaken i Søgne kommune, vil alle tekster som er publisert i forkant av den man leser på en gitt dato danne en kjede av tekster og dermed en kontekst for den gjeldende teksten man har foran seg i saken (Svennevig, 2013, s. 146). Her vil jeg også knytte til teori om Norman Faircloughs 3 dimensjoner i kritisk diskursanalyse.

Kotekst beskriver de omliggende tekstene som en enkelt tekst er omgitt av og handler derfor om tekstsamspill. Tønneson definerer kotekst som *"Den omkringliggende tekst som den eller de aktuelle ytringer inngår i."* Til forskjell fra konteksten som inkluderer både tekst og ikke-tekst. Tønneson bruker eksemplet med et kapittel i en lærebok i et læreverk har hele læreverket som kotekst. En analyse av konteksten i samme eksempel bør minst omfatte hele skoleverket (Tønneson, 2002, s. 224). I en avis vil en nyhetssak ha alle andre saker i den samme avisen som kotekst.

Situasjonskonteksten handler om samhandling. Her handler det også om hvilket medium som blir brukt. I en avis kan vi ytre oss i en kontekst gjennom utheving av ord, tegnsetting eller skrifttype, for å nevne noen. (Svennevig, 2013, s. 147-149). I kulturkonteksten handler det om de felles kjennetegnene ved en hendelse som gjør den gjenkjennelig for andre ut fra allmenne, kulturelle mønstre. Eller som Hågvar sier; tekstene er generelle, kulturelle baktepper. I utgangspunktet er Norsk presse partipolitisk uavhengige og markedsorienterte (Hågvar, 2011, s. 30). Kulturkonteksten for de publiserte sakene om varslings i Søgne

kommune i Fædrelandsvennen, blir blant annet preget av hvor seriøst leserne tar det journalistene i avisen skriver.

2.1.10 Layout og organisering i avisen

Når en redaksjon setter sammen en avis har de fleste en ramme eller ett sett av regler som bestemmer hvilke saker som skal stå hvor og hvordan de ulike sakene skal presenteres. Overskriften, ingressen og teksten skal henge sammen. Er det bilder til saken, skal disse også ha en relevans og gjerne en bildetekst som beskriver hva man ser på bildet. Disse rammene er med på å gi oss som lesere en forståelse av hva slags type tekst vi har foran oss.

Sjangerforventinger og de normer og regler som benyttes for å produsere innholdet i en avis har derfor ikke bare betydning for journalisten, men også for leseren. Som lesere forventer vi hvordan en nyhets sak skal presenteres og hvordan er leder skal inneholde avisens ståsted i temaet de skriver om (Allern, 2001, s. 102).

Rammene for hvordan avisen skal settes opp består blant annet av design, logoer og vignetter på sidetopper.

En kulturinteressert leser vil kanskje orientere seg til kulturstoffet i den avisen vedkommende leser. På samme måte som en som følger en spesiell sak, som for eksempel smittetallene i den pågående pandemien med Covid19 i Norge vil etter over 1 år med pandemi være kjent med hvor i avisen det vil være mulig å lese om akkurat dette. "Leder" og "Nyheter" kommer langt frem i avisen og ofte er nyheter delt inn i seksjoner med "lokalt", "nasjonalt" og "utenriks"- nyheter. I avisen sin definerte mal vil det er gis en beskrivelse for hvilke saker som skal plasseres hvor i de ulike seksjonene. Det kan også være ulike prioriteringer ulike dager. En lørdagsavis kan være ulik en mandagsavis. Dette kan også kalles *format* (Hågvar, 2007, s. 32).

Når vi ser en forside med store bokstaver og et bilde som dekker nesten hele siden kan leseren trekke en konklusjon at denne saken er viktig. Å komme på forsiden er ofte ansett som en ære, men det kan også være det motsatte. Leseren forventer også en fyldig dekning av forsidesaken inne i avisen, gjerne langt frem i avisen under "Nyheter". Sakene som er

publisert i den første delen av avisen ansees ofte å være de viktigste sakene (Allern, 2001, s. 104). Her kan det være unntak fra ulike aviser, saker og utgivelser.

Jeg skrev tidligere om normer for tekstproduksjon og nyhetssjangre i tillegg til hvordan sender og mottaker har inngått en kontrakt om hvordan en avis skal være satt sammen. I regionaviser som Fædrelandsvennen har jeg som leser en forventning om å finne at forsidesaken er den viktigste saken i dagens utgave, jeg forventer en kommentar fra redaktøren på side 2, ulike nyhetssaker og kanskje finne noe om Start i sportsseksjonen. Jeg forventer blant annet å kjenne igjen språklig stil, ulike sjangre, hvordan sakene er presentert og bruk av bilder.

2.1.11 Diskurser i aviser

I aviser kan vi finne ulike typer diskurser. Det kan være den politiske diskursen, likestillingsdiskursen eller matdiskurser. I dagligtalen tenker vi kanskje at en diskurs er en diskusjon eller dispuTT. Begrepet anvendes på ulike måter og kan for noen fremstå som et moteord.

Yngve Benestad Hågvar sier at vi blir påvirket til å tenke og forstå ting på bestemte måter. Vi kan være bevisste eller ubevisste denne påvirkningen som skjer via kulturell og sosial påvirkning. (Hågvar, 2007, s. 18). Det betyr at både tekstskapere og de som leser tekstene blir påvirket og forstår teksten i sine kontekster.

Vi omgir oss med diskurser og blir stadig påminnet om pågående diskurser om ulike temaer i mediene. Begrepet diskurs benyttes om flere språkhandlinger og kommunikasjonssituasjoner i dagens samfunn og innen ulike fagfelt som lingvistikken og språkvitenskapen. Diskurs finnes benyttes også i sosiologi og medievitenskap. Norman Fairclough sier i boka "Analysing Discourse"

"Discourse is used across the social sciences in a variety of ways, often under the influence of Foucault. Discourse in general sens for language (as well as, for instance, visual images) as an element of social life which is dialectically related to other

elements. Discourse is also used more specifically: different discourses are different ways of representing aspects of the world” (Fairclough, 2003, s. 214-215).

Diskursbegrepet kan bli brukt om en konkret diskusjon eller en tale til mer abstrakte språkbruksmønstre der fagretning og situasjon også spiller inn (Hågvar, 2007, s. 18). Hågvar velger definisjonen *”tekst i kontekst”* i sin bok *”Å forstå avisa”* fra 2007 (Hågvar, 2011, s 18).

En annen definisjon er *”En diskurs i vår betydning kan ytterligere presiseres til en institusjonelt og historisk forankret tenke-, tale-, handlings- og være måte. ”* (Tønnesson, 2002, s. 220). Her kan vi se for oss mediene og avisenes måte å skrive nyhets saker med sine ulike sjangre og stiler der ordvalg kan være betegnende for ulike typer diskurser. I tillegg setter de ulike diskursene også sitt preg på nyhets sakene. For eksempel i form av spesielle ord som kan knyttes til ulike diskurser, hvilke aktører som får spalteplass og om man følger opp sakene over tid.

Diskursbegrepet favner vidt i flere tradisjoner og fagretninger og har ulike muligheter for tolkning. I tekstanalyse er man ikke bare opptatt av innholdet i en tekst, men også hvordan man velger å la teksten komme til uttrykk (Østbye, 2013, s. 62-63). Diskursanalyser i ulike former har til felles at de ønsker å se på og analysere sammenhengene mellom tekstene vi omgir oss med og samfunnet vi lever i.

2.2 Teori om presseetikk

Svein Brurås hevder at presseetikk er noe langt mer enn god folkeskikk. Det handler blant annet om refleksjon rundt etiske spørsmål, det handler om kunnskap om journalistfaget, om saken det skal skrives og fotografers om, om etiske prinsipper og tenkemåter (Brurås., 2014, s. 14).

Når det gjelder dekning av varslings saker i media er personvernet et viktig stoppested for refleksjon. Er nytten av informasjon til samfunnet så viktig i en sak at denne nytten er større en vern av et enkeltindivid eller grupper av mennesker? Kilder er et annet område som

krever etiske refleksjoner både når det gjelder innsamling av stoff og at man har troverdige kilder (Brurås., 2014, s. 14) Både en bevissthet rundt håndtering av kilder og personvern vil være svært viktig å ha langt fremme og i aktivt bruk når man publiserer saker om varsling.

2.2.1 Vær Varsom-plakaten og redaktøransvaret

Varslingsaker handler om konflikt på arbeidsplasser. I noen saker er den ene parten i konflikten bundet av taushetsplikt i en eller annen form som bidrar til at parten ikke kan eller vil uttale seg i media. Dette i seg selv kan føre til at vektskålen tipper i favør av den parten som ikke er bundet av taushetsplikt. Når dette overføres til mediene og en avis sin presentasjon av varslingsaker, kan det være ulike faktorer som avgjør hvilke avgjørelser som tas i forkant av at en sak publiseres.

Hensikten med denne oppgaven er ikke å finne ut hvem som vant slaget om mest spalteplass, selv om dette også er et element, men heller hvordan aktører blir presentert i slike saker.

Vær Varsom-plakaten er det etiske rammeverket for alle som jobber i mediene, journalister spesielt. Vær varsomplakaten er pressens etiske normer, både for trykte medier, radio, fjernsyn og nett. Det er hver enkelt ansvar, redaktør så vel som medarbeider, å kjenne til pressens etiske normer. Det er også den enkeltes ansvar og legge dette til grunn for sin yrkesutøvelse. Det er også viktig å være klar over at presseetikken gjelder hele den journalistiske prosessen, fra innsamling til den ferdige publiseringen av det journalistiske arbeidet (Pressens faglige utvalg, 2021).

Vær varsom-plakaten er delt inn i fire områder. Disse regulerer pressens samfunnsrolle, integritet og troverdighet, journalistisk adferd og forhold til kildene i tillegg til publiseringsregler (Pressens faglige utvalg, 2021).

Redaktørplakaten har som hovedfokus å ivareta ytringsfriheten, pressefriheten og informasjonsfriheten. Redaktøren er satt til å forvalte og arbeide for frie mediers demokratiske roller ut fra det som etter hen mening tjener samfunnet. I rollen som redaktør har hen det personlige og fulle ansvar for mediets innhold (Norsk redaktørforening, 2021).

I tillegg vil det være et juridisk lovverk som regulerer hva som er mulig og lovlig å gjøre i et journalistisk virke. Pressen selv er opptatt av å ha etiske retningslinjer som forhindrer at man får et lovverk som forhindrer en fri presse (Brurås., 2014, s. 23).

2.3 Kritisk diskursanalyse

I denne oppgaven vil jeg bruke elementer fra Faircloughs modell for kritisk diskursanalyse og gå nærmere inn på teori som er relevant for denne oppgaven. Denne oppgaven er ikke en næranalyse på setningsnivå, men heller en analyse av ulike representasjoner eller fremstillinger av aktører.

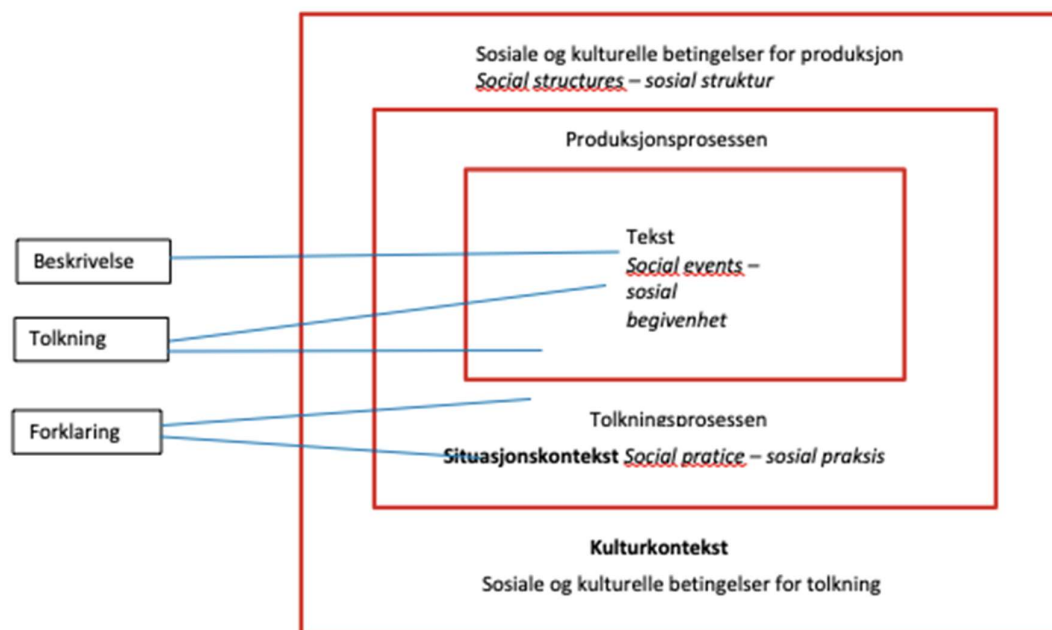
I analysen av representasjoner ønsker jeg å benytte meg av *metafunksjonene* som den engelskfødte lingvisten Michael Halliday jobbet med da han så på hvordan språk fungerer i bruk. De tre metafunksjonene mente Halliday var den *ideasjonelle metafunksjonen*, som er innholdet i en tekst eller ytring. *Den mellompersonlige metafunksjonen* er språket vi bruker til å utføre handlinger eller til å opprettholde relasjoner til andre mennesker. Den siste metafunksjonen er *den tekstuelle*, bidrar til å skape sammenheng mellom de to første og til å skape sammenheng i tekster. Når vi snakker er alle tre metafunksjonene til stede samtidig, mente Halliday. Når vi skal analysere tekster blir det for komplisert å ta alle tre under ett slik at vi heller bør ta for oss en og en analyse arbeidet (Skovhold og Veum, 2017, s. 27 og 28).

Diskursanalyse handler som nevnt om tekstanalyse og analyse av forholdet mellom tekst og samfunn. Tekster inneholder muligheter for å analysere og tolke dem, og utøves av ulike fagretninger som jobber med språk, kommunikasjon i tillegg til de som er opptatt av tekst og kommunikasjon i kultur og samfunnsperspektiver (Østbye., mfl. s. 63). Kritisk diskursanalyse handler om å se teksten i en større sammenheng. Norman Fairclough har utarbeidet en modell for kritisk diskursanalyse i tre nivåer. Slik jeg forstår Fairclough, plasserer han seg imellom lingvistikken som har fokus på tekstenes konstruksjon på den ene siden og teoretikere som er forankret i poststrukturalismen og hevder at kunnskap dannes gjennom språk, diskurs og kultur. Det betyr at den kritiske diskursanalysen kombinerer metoder og analyser fra ulike retninger innenfor samfunnsvitenskapene og lingvistikken (Skrede., 2017,

s. 11-13). Dette gir oss verktøy for å analysere hvordan tekster kan påvirke samfunnet og hvordan samfunnet kan påvirke tekster. For eksempel kan vi se nærmere på hvordan ord og språkbruk i nyhetstekster kan være med å styrke eller svekke maktforhold i samfunnet.

2.3.1 Normann Faircloughs modell for kritisk diskursanalyse

I Faircloughs tre-delte modell ser han på elementer som påvirker hverandre. Teksten eller den sosiale begivenheten er kjernen i modellen. Neste lag i modellen er situasjonskonteksten eller den sosiale praksisen. Dette omhandler både produksjons- og tolkningsprosessen. Det ytterste laget i modellen er kulturkonteksten eller den sosiale strukturen. Imellom lagene finnes det rom for beskrivelse, tolkning og forklaring. Det finnes ulike gjengivelser av Normann Faircloughs modell. Jeg har valgt å støtte meg på Johan Tønnesson og medforfattere sin modell som er gjengitt under.

Figur 1 - Faircloughs modell for diskursanalyse, med inspirasjon fra Tønnesson., 2002, s. 95 og Skrede, 2017, s. 30.

De tre nivåene i modellen skiller mellom; *Social events*, *social practices* og *social structures* (Fairclough., 2003, s. 24).

I nærlesning av tekster er fokuset nærlesing av tekster eller nærmere studier av andre språklige handlinger, det Fairclough kaller *social events* eller sosial begivenhet som Skrede refererer til. Fairclough var beskrev dette nivået i modellen som det tekstuelle nivået, men har senere endret det til sosiale begivenheter med bakgrunn i at tekster er en del av samfunnet og konteksten de er skrevet og tolket i (Skrede., 2017, s. 32).

Tekstene blir til og tolkes av lesere i en eller flere kontekster, *social practices*. Spørsmål som kan være viktige å stille seg i denne delen av analysen er hvordan skriver man vanligvis slike tekster, når blir de skrevet, hvilke aktører som kommer til ordet og hvor den har stått på trykk (Tønnesson., 2002, s. 95). Det er produksjonsprosessen som er fokuset i denne oppgaven. Imidlertid kunne det ha vært interessant å vite mer om leserne og hvordan de tolker de ulike nyhetssakene i Fædrelandsvennens. Tolkingsprosessen får bli til en senere oppgave med nye saker.

Det ytterste eller øverste nivået i modellen kan også være delt inn i sosiale og kulturelle betingelser for både produksjon og tolkning. Skrede kaller dette nivået for *sosial struktur* i sin modell (Skrede., 2017, s. 30). Hvordan en tekst kan påvirke samfunnet er det ikke alltid godt å forutsi, selv om journalister gjerne benytter journalistiske verktøy og modaliteter for å oppnå noe konkret med sine nyhetssaker, kan man allikevel ikke mulig å si helt sikkert hvordan nyhetssaker blir mottatt og tolket. Her er det mange samfunnsmessige forhold som spiller inn og kan påvirke, *social structures*. Dette skal jeg ikke se på i utstrakt grad i denne oppgaven, men belyse i den grad det er mulig med materiale jeg har tilgjengelig.

Fairclough hevder at diskurser kommer til syne i den sosiale praksisen på tre måter som er sjangre, (*genres*) diskurser (*discourses*) og stiler (*styles*). En stil kan være en måte å *være* på, en diskurs kan være en måte å *representere* på og en sjanger kan være en måte å *handle* på (Fairclough., 2003, s. 26). De ulike diskursene som er i mediene, har ulike stiler og sjangre som plasserer dem i mediebildet på den ene eller andre måten. Hvordan rådmann i Søgne kommune i varslings-saken blir presentert og hvilke sjangre og stiler som benyttes, kan være eksempler på hvordan diskurser kommer til syne i den sosiale praksisen.

Normann Fairclough ser diskurser om ulike måter å representere ulike perspektiver eller deler av verden på. Fairclough omtaler diskursbegrepet både abstrakt og konkret. Den abstrakte omtalen omfatter språk og andre semiotiske ressurser vi omgir oss med i samfunnet og livet. Ulike diskurser kan representere det samme fenomenet eller området av verden ut fra ulike perspektiver (Fairclough., 2006, s. 26). I varslingssaken i Søgne kommune kan eksempler på det være en politisk diskurs eller en diskurs om arbeidsmiljø. Når jeg kommer til analysedelen, er den konkrete forståelsen av diskursbegrepet jeg benytter.

Skrede siterer Fairclough (Fairclough., 2003, s. 90) når han sier at: "*...diskurser representerer ikke bare verden som den er; diskurser er også forestillinger og representasjoner av mulige verdener som er forskjellig fra den faktiske verden*" (Skrede., 2017, s. 129). Hvis man ønsker å identifisere slike diskurser eller ulike representasjoner i tekster, kan man identifisere hovedtrekk fra den verden som representeres i tekster sammen med hvem som kommer med de ulike representasjonene (Fairclough., 2003, s. 129).

2.3.2 Makt og ideologi

Den kritiske brodden i kritisk diskursanalyse handler om å undersøke forhold i samfunnet ut fra ideologiske interesser. En kan si at kritisk diskursanalyse er en form samfunnsrettet språkforskning som er mer et rammeverk enn *en* metode (Hitching, mfl., 2011, s. 118). I kritisk diskursanalyse er makt et sentralt element. I media og i aviser vil pressens rolle som "vaktbikkje" ofte synliggjøre ulike elementer av maktforhold i samfunnet via nyhetstekster i ulike medier. Å forstå helheten ut fra en del, eller forstå en del ut fra helheten er hentet fra hermeneutikkens forståelseslære og den hermeneutiske sirkel (Krogh., 2014, s. 24-25). Nyhetstekster er deler i en større samfunnssammenheng og på den måten kan vi se på *en* eller flere tekster for å forstå helheten. I kritisk diskursanalyse vil det ofte bli et tverrfaglig fokus fordi man ser på ulike deler av helheten og hvordan de spiller sammen (Hitching, mfl., 2011, s. 124). For eksempel når man som i denne oppgaven ser på varsling som tema vil det kunne være relevant og forankre arbeidet også i kunnskap om varsling og etikk.

”Språk bidrar til å produsere og reprodusere sosiale forhold. Derfor følger det logisk at språk spiller en viktig rolle i produksjon og reproduksjon av sosial ulikhet. Kritisk diskursanalyse er en metode for å analysere hvordan denne prosessen foregår i praksis”

(Skrede., 2017, s. 11).

Formulert på en annen måte kan vi si at kritisk diskursanalyse handler om å bygge om, bidra til å se hvordan diskurser er satt sammen og påvirker oss i ulik grad, i tillegg til å synliggjøre hvordan makt og ideologier kommer til uttrykk i medietekster. (Hitching, mfl., 2011, s. 133). Skrede refererer til Fairclough som sier at diskurser bidrar til å styrke eller svekke maktforhold i samfunnet. (Fairclough, 1992, referert i Skrede., 2017, s. 21)

En fri og uavhengig presse skal sette søkelys på ulike maktforhold i samfunnet. Nyhetssakene kan ofte ha elementer av konflikt i seg. Konflikt er også et av nyhetskriteriene. Makt i seg selv handler om å overbevise andre og få de til å mene eller tro det samme som den som utøver makten, enten det gjelder politiske overbevisninger eller i varslingssaker. Det er motparter som kjemper om å få rett. Fairclough er opptatt av ulike maktrelasjoner sammen med hegemoni og om det er noen som blir utnyttet (Fairclough, 1992, referert i Skrede., 2017, s. 21). Vanlige borgere kan si at det var først når media skrev om saken at det skjedde noe. Det skjer både i forbruker journalistikk og i varslingssaker. Her kan det ofte handle om usynlig maktutøvelser, slik vi leser om i Fædrelandsvennen at ulike medarbeidere har opplevd i sin arbeidshverdag. I tillegg kan vi i dette landskapet etablere ulike virkeligheter som hver og en av oss opplever som sanne. En varsler kan ha en annen versjon og opplevelse av samme situasjon eller hendelse enn den omvarslede har. I dette kan det ligge et maktaspekt som på ulike måter kan komme til uttrykk i nyhetstekster. I den kritiske diskursanalysen kan vi vise hvordan ulike ideologier fremstilles, der virkelighetsoppfatningen kan være svært ulik (Skrede., 2017, s. 29).

Diskurser oppstår og lever side om side med andre diskurser. Det betyr at de lever i en slags symbiose der de både kan utfylle hverandre eller konkurrere om oppmerksomhet. Journalisten og avisene gjør valg i hvilke diskurser de velger å presentere sine saker via. Dette har også betydning for hvilken virkelighet vi som lesere får innblikk i (Hågvar., 2007, s. 124). I sosiologien kalles det *doxa* når vi stilltiende er enige om et sett normer. Når en

diskurs vinner over andre diskurser, får denne hegemoni. I kritisk diskursanalyse handler det om at vi studerer og ser nærmere på disse normsettene og får kunnskap om hvordan våre oppfatninger dannes.

2.4 Oppsummering av teori og anvendelse videre i oppgaven

Teorien som jeg her har presentert vil være fundamentet for videre analyse og drøfting i oppgaven. I teoridelen har jeg sett på aktuell teori for å kunne svare på problemstillingen og samtidig danne et bakteppe for å forankre oppgaven i en kontekst med tidligere teoretikere og forskere. På denne måten står denne oppgaven på skuldrene til arbeidet som er gjort innenfor fagfeltene jeg berører. I denne oppgaven anser jeg det viktig å ha med inn perspektiver fra områder som varsling, åpenhet og etikk. I tillegg er det viktig å ha med teori som belyser de faktorene som er i spill i analys materialet, så som semiotiske ressurser og representasjon.

3. Metode

Metodekapitlet redegjør for forskningsdesignet som er valgt og den metodiske tilnærming i oppgaven. Først i kapitlet introduserer jeg utvalgte avisartikler som danner grunnlag for analysen. Videre følger redegjøring for den metodiske arbeidsformen i analysen og presenterer de ulike diskursene som har fremkommet i artiklene i Fædrelandsvennen. Avslutningsvis i dette kapitlet sier jeg noe om begrensninger ved oppgaven.

Jeg har ikke funnet andre studier som har undersøkt tekstene i Fædrelandsvennen om varslings sakene i Søgne kommune. Det jeg derimot har funnet er SKUP-rapporten som journalistene selv har skrevet, den kommer jeg tilbake til nedenfor.

Forskning på medier i ulike sammenhenger er det mange som har gjort. Jeg har som kjent blitt inspirert av Yngve Benestad Hågvar sin kritiske diskursanalyse fra 2003 ved navn "*Hele folkets diskurs*". En kritisk diskursanalyse av den gode VG-sak. Hågvar ville undersøke hvilken tekst norm som gjør at en sak blir en førsteside sak i VG og hvilken samfunnsmessig betydning en slik tekst norm kan tenkes å ha for utviklingen av nye tekstnormer og sjangre (Hågvar, 2003, s.11).

I tillegg har Marit Skivenes og Sissel C. Trygstad sin bok "*Åpenhet, ytring og varsling*" fra 2012, dannet et solid bakteppe for å forstå mer av hvordan kommuner tolker og praktiserer ytringer og varsling.

Denne masteroppgaven kan ikke sammenlignes direkte med Hågvars "*Hele folkets diskurs*". Det er allikevel mulig å finne noen likhetstrekk mellom disse to prosjektene. Begge prosjektene har benyttet elementer fra kritisk diskursanalyse og tar for seg diskurser og sjangre i den diskursive praksisen. Hågvar startet sitt prosjekt med et utgangspunkt som handlet om innblikk i VG-redaksjonen og å få mulighet til å analysere hvordan VG jobbet med saker fra innsiden. Det ble avslått fra redaksjonsledelsen i VG uten videre begrunnelse enn at interne forhold skal være interne og med juridiske forhold (Hågvar, 2003, s.9-10). "*Hele folkets diskurs*" har et større omfang og går mer i dybden enn denne oppgaven har mulighet til.

3.1 Om SKUP-rapporten og hva den sier

SKUP ble etablert i Oslo i 1990 og formelt i Bergen året etter med formål å fremme den kritiske og undersøke journalistikken. Navnet SKUP er forkortelse for Stiftelsen for en Kritisk og Undersøkende Presse. For å oppnå formålet arrangerer SKUP konferanser om undersøkende journalistikk, deler ut priser for de beste journalistiske arbeidene innenfor feltet og legger til rette for deling av kompetanse og dokumentasjon av journalistisk metode. SKUP jobber også for å fremme internasjonalt engasjement og samarbeid om undersøkende journalistikk (SKUP, 2021).

Et ledd i å dokumentere og dele journalistisk metode er SKUP- metoderapportene som skrives av journalistene selv og publiseres på nettstedet til SKUP. Her har de to hovedjournalistene som står bak deknningen i Fædrelandsvennen av varslingssaken i Søgne kommune, skrevet en metoderapport deknningen av konfliktene på Søgne rådhus som har pågått over flere år (Prestvold og Leer-Salvesen, 2018, s. 2).

Prestvold og Leer-Salvesen gjør i metoderapporten rede for hvordan saken startet, hvordan den utviklet seg og hvilke metoder som er valgt, spesielle problemstillinger, kildevalg og kildekritikk (Prestvold og Leer-Salvesen, 2018, s. 2). I denne oppgaven er metoderapporten til journalistene i Fædrelandsvennen med på å skape en forståelse for hvordan man har valgt å jobbe med denne saken over tid i avisredaksjonen. Rapporten sier også noe om hvilke journalistiske grep som er tatt i forhold til blant annet kildevern. Dette vil jeg si mer om under etiske refleksjoner i oppgaven.

3.2 Utvalg og avgrensinger

3.2.1 Utvalg, tidsperiode og avgrensinger

I metoderapporten *"Varslerne på Rådhuset"* av Prestvold og Leer-Salvesen, oppgir man at saksomfanget er på 145 artikler. Dette gjelder perioden 30. Oktober 2012 til 12. Januar

2018. De sammen journalistene har også sagt at dette er en sak uten klar begynnelse og sluttdato (Prestvold og Leer-Salvesen, 2018, s. 2).

Gjennom et søk A-tekst med søkeord "varslingssak Søgne Kommune" Det totale materialet som kom frem er i perioden fra 2010 og til min sluttdato som var 31. Januar 2019 ble 55 tekster i papiravisen.

Jeg valgte å benytte søkefrasene "varslingssak Søgne kommune*" og "varslingssaker Søgne kommune*" for å få frem alle resultater som kan omhandle varslingssakene jeg ønsket å finne, i søket i Atekst. Anførselstegnene bidrar til at vi kun får tekster med de oppgitte begrepene i. ved å benytte tegnet * (stjerne) eller asterisken på slutten av søkefrasen sikrer at man inkluderer andre mulige endinger i ordene i søkefrasene (Universitetsbiblioteket UIA, 2021). Eksempelvis kan det være endinger som "varslingssakene" eller "varslingssaken".

Tekstmaterialet som ligger til grunn for denne oppgaven er for omfattende og stort for nærlesing. Det var derfor nødvendig å avgrense utvalget. Jeg har derfor valgt ut de datoene som har forsideoppslag om saken og som har sammenlignbare tekster i avisen. At en sak havner på forsiden av en utgave, betyr at avisredaksjonen har vurdert den som vesentlig i forhold til medienes samfunnsansvar, at problemstillingen er gjenkjennbar for leseren, at saken er en sensasjon som er avvik fra det normale, at den er aktuell og den har elementer av konflikt i seg (Handgaard, m.fl., 2013, s. 43-58). Vi snakker her om nyhetskriteriene. Fra datoene som har fått forsideoppslag, har jeg valgt ut tekster som jeg mener er representativt for hele materialet.

Jeg har valgt bort datoen som har en type personlig intervju eller portrett med ordføreren i Søgne kommune. Det finnes kun ett slikt intervju av alle aktørene i saken, noe det kan være flere grunner til. At det finnes et slikt intervju kun med ordføreren, kan være et journalistisk grep, men det har jeg ikke mulighet til å finne svar på i denne oppgaven.

Andre medier har i liten grad dekket varslingssaken i Søgne kommune og jeg har derfor valgt bort andre medier som NRK og de store nasjonale avisene. Lokalaviser N247 og Søgne & Sogndalen Budstikke har skrevet om varslingssakene og tatt parti til ulike sider i konflikten.

Kommunal Rapport, NRK Sørlandet og Dagbladet har også publisert saker om Søgne kommune og varslingssakene (Prestvold og Leer-Salvesen, 2018, s. 10).

Den kvantitative delen av analyse vil redegjøre for strategisk utvalgt materiale og styrke relevansen for de utvalgte aviseksemplarene med forside. Dette utvalget bidrar til åpenhet og transparens, og sikrer innsyn i arbeidsprosessen (Østbye m.fl., 2007, s. 11.) Forsidene og link til sakene ligger ved i oppgaven. I det videre arbeidet med oppgaven vil jeg forsøke å bidra til at feilkilder kan oppdages og at det er rom for ulike fortolkninger.

3.2.2 Papiravis eller Nettavis

I denne oppgaven har jeg valgt å fokusere på papiraviser. Mange aviser, også Fædrelandsvennen, publiserer sine saker bak såkalt "betalingsmur". Det betyr at man må ha et abonnement for å få tilgang til artiklene. Norsk Mediebarometer viser at av innbyggerne i Norge i 2017 hadde 20 % nettavisabonnement og 42 % papiravisabonnement hjemme. I 2019 var tallene for nettavisabonnement 26 % og 35 % papiravisabonnement hjemme (Medienorge, 2019b og 2019a). Prosentandelen for abonnement på nettaviser er stigende, samtidig som papiravisen har en fallende utvikling. Til tross for dette er det fortsatt slik at befolkningen i størst grad leser betalt innhold på papir.

En annen grunn for å velge papiravis er at jeg ønsker å forsikre meg om at artiklene jeg undersøker er uten endringer underveis. Dette kunne ha vært en del av undersøkelsen, dersom jeg hadde valgt nettaviser. Endringer og oppdateringer skjer i stor grad i avisenes nettutgaver. Her kan det bli feilkilder dersom endringene ikke blir oppdaget.

3.3 Metodisk tilnærming

I arbeidsprosessen med utvalget startet jeg ut med fokus på kvalitativ forskning. Jeg så tidlig behovet for å bringe inn en kvantitativ del inn i prosjektet. Dette for å kunne finne mer ut at forholdet mellom tekstene og konteksten.

For å bidra til at dette forskningsprosjektet får en god ramme, ønsker jeg å kombinere kvantitative og kvalitative metoder som sammen skal bidra til å gi svar på problemstillingen og bidra til at kvaliteten på kunnskapen i oppgaven blir god (Østby. mfl., 2007, s. 14).

Tekstene med tilhørende multimodale ressurser, de *sosiale begivenhetene*, danner kjernen i materialet. Her vil jeg se på ulike representasjoner av virkeligheten, hvordan sosiale relasjoner settes opp og eventuelt konstruerer virkeligheter. I dette arbeidet vil jeg bruke de tre metafunksjonene som hjelpeverktøy for å se på ulike representasjoner innenfor de *ideasjonelle, mellompersonlige og tekstuelle* representasjoner.

De sosiale begivenhetene sees nærmere på i sjangre, diskurser og stiler i *sosiale praksiser*. Materialet sees til slutt i ulike kontekster som er aktuelle innenfor *sosiale strukturer*. I analysen vil jeg se på hver utgave for seg og lage et sammendrag til slutt for alle tre år, 2016, 2017 og 2018.

3.3.1 Kvantitativ fremgangsmåte

Jeg starter analysedelen med å gi en oversikt over hvor mange nyhetsartikler og andre typer avistekster som kom frem gjennom mitt søk på Atekst. Jeg viser også hvilke sjangre de ulike typene innlegg tilhører.

I dette arbeidet ble det viktig å utforme noen analysekategorier, særlig for å kunne identifisere sjangre og ulike typer av foto. Alle kategoriene er induktivt fastsatt av meg. Det er derfor naturlig å kort gjøre rede for de analysekategoriene jeg har benyttet.

Yngve Hågvær snakket i sin oppgave om tekstnormer for avisartikler og at det er dette som kan legge føringer for hvor hvordan en tekst utformes for å nå frem i avisene og bli publisert. Sigurd Allern snakker også om hva som legger premissene for hva som skal følges opp av saker og bli slått stort opp på forsiden med påfølgende nyhetsartikler fremst i avisen. Redaksjoner gjør faglige vurderinger som er basert på erfaring, normer og journalistisk håndverk (Allern., 2001, s. 46-47). En samlebetegnelse på journalistisk erfaring, normer og håndverk har konkretisert seg i det vi kaller nyhetskriterier

I denne delen av oppgaven har jeg laget en oversikt over ulike sjangre av tekster i oppgaven og hvilke aktører som kommer til ordet. Jeg har her valgt å lene meg på Sigurd Allerns tre journalistiske hovedsjangre; nyhetsjournalistikk, kommentarjournalistikk og featurejournalistikk.

Jeg har først delt tekstene inn i de tre hovedsjangre. I nærlesingen av de utvalgte tekstene har jeg delt inn i undersjangre. Jeg har ikke benyttet meg av en ferdig definert sjangerkatalog, men fastsatt sjangrene induktivt basert på sjangertrekk ved tekstene og hvordan Fædrelandsvennen selv har merket sakene. Flere av sjangrene går over i hverandre og jeg har derfor valgt å gi noen av undersjangrene dobbeltnavn. Jeg har valgt å dele inn hele materialet i tre hovedsjangre, som er nevnt ovenfor. I de utvalgte utgavene for nærstudie har jeg valgt disse undersjangrene:

- Nyhetssak
- Nyhetssak/intervju
- Nyhetssak/kommentar⁴
- Kommentar

Fotografiene knyttet til de ulike oppslagene er sortert inn i ulike kategorier for ulike typer fotografier. Jeg har valgt å kategorisere bildene inn i disse kategoriene:

Illustrasjonsfoto, er et bilde som ikke viser en aktuell reell situasjon, men som er et illustrasjonsbilde for det teksten handler om. Et eksempel her er forsiden på Fædrelandsvennen 5. desember 2016 som viser et bilde av Søgne rådhus som er bearbeidet ved at man har tilført sort farge i venstre del av bilde. I tillegg er det fire tåkeblå sirkler med svarte silhuetter nederst i høyre del av bildet. Dette er en illustrasjon til saken med overskrift

⁴ I denne sammenheng betyr det at det er en kombinasjon av tekst skrevet av journalisten ispedd intervju spørsmål som besvares av intervjuobjektet

”Nye varslere får ikke svar” på forsiden. Noen aviser eller andre publikasjoner kan benytte seg av kjøpte bilder for å illustrere saker. Da skal man oppgi fotograf eller opprinnelse til bildet.

Pressefoto, er et bilde som viser den faktiske situasjonen fra de omgivelsene saken utspiller seg i. Eksempel her kan være bilde av varslerne på forsiden av Fædrelandsvennen når det har vunnet rettsaken. Bilde på forsiden og i nyhetssaken på side 3 der advokaten også er med på bildet (Fædrelandsvennen, 2018, 20. januar).

Portrettfoto, er et bilde som gjerne viser ansiktet til en person. Ofte brukes slike bilder tilknyttet personer som uttaler seg i saker. Eksempel på det er en professor i arbeidsrett som uttaler seg i Fædrelandsvennen 5. desember 2016.

Illustrasjon, er tegninger eller illustrasjoner av personer, objekter eller andre aktuelle elementer som kan knyttes til avistekster. Forsiden 5. desember 2016 har illustrasjon av mennesker nederst til høyre i bildet. Det benyttes også en kombinasjon av foto og illustrasjoner til saken i avisen. Her benyttes illustrasjon for å anonymiserer varslere. Illustrasjonen viser svarte silhuetter av mennesker som skiller på feminine og maskuline uttrykk ved lengden på håret.

3.3.2 Kvalitativ fremgangsmåte

Teorikapitlet beskriver kritisk diskursanalyse, som er et viktig kvalitativt verktøy i denne oppgaven. Der beskrev jeg også at kritisk diskursanalyse ikke er en konkret metode, men heller en ramme eller et verktøy man kan benytte sammen med andre verktøy. Diskursene som jeg presenterer i denne oppgaven, er utviklet induktivt etter hvert som jeg har arbeidet med datagrunnlaget og oppgaven. Underveis i masterstudiet ble jeg kjent med professor Anne Ryen i faget ”forskningsformidling”. I undervisningen snakket hun om at det å jobbe med kvalitativ metode i stor grad handlet om å betrakte, reflektere og analysere, gjerne i flere omganger, før man trekker konklusjoner. Slik hun også skriver i boken ”Det kvalitative intervjuet” (Ryen., 2017, s. 147). Slik tenker jeg det også er når jeg jobber med kvalitativ metode.

Etter flere gjennomlesninger og sorteringer av materialet jeg fikk via søk i Atekst fant jeg en hoved-diskurs som er gjennomgående i hele materialet og to andre diskurser som også finnes flere steder i materialet.

Den gjennomgående diskursen som hele materialet handler om er ”diskursen om varsling på arbeidsplasser». I denne diskursen ligger det mange underdiskurser som diskursen om arbeidsmiljø, diskursen om makt i politikken, diskursen om makt på arbeidsplasser og diskursen om norsk arbeidsliv, for å nevne noen. Det finnes varsling i andre fora enn på arbeidsplassen, det kan være i frivillige organisasjoner, i politikken eller i fotballklubber. Temaer det varsles om kan også være forskjellig. Det kan varsles om økonomi, seksuell trakassering eller mobbing, i tillegg til andre temaer. I varslingssaken i Søgne kommune handler det i stor grad om arbeidsmiljø, makt og roller.

Når jeg kommer til analysedelen vil jeg ta hensyn til at en tekst kan ta del i flere diskurser. Tekstene er også av ulikt omfang slik at jeg kommer ikke til å gjøre en analyse av hver tekst, men velger å diskutere tekstene gjennom de tre diskursene. Jeg vil gi eksempler på hvordan diskursene kommer til uttrykk underveis gjennom å synliggjøre noen eksempler og tendenser med utdrag fra datamaterialet.

De to andre diskursene som er tydelig i materialet er nettopp ”diskursen om arbeidsmiljø” og ”diskursen om maktutøvelse på arbeidsplasser”.

I nærstudiet i denne oppgaven vil jeg derfor se nærmere på disse diskursene:

- Diskursen om varsling på arbeidsplasser
- Diskursen om arbeidsmiljø
- Diskursen om maktutøvelse på arbeidsplasser

En annen diskurs som indirekte er tilstede er ”diskursen om medias rolle i varslingsaker”. Den skal jeg ikke direkte knytte opp til temaet diskurser, men vil forsøke å gi noen svar på med denne masteroppgaven.

3.3.3 Kvalitet på forskningen og begrensninger

Denne masteroppgaven kan ikke si noe om det totale bildet innenfor medias dekning av varslings saker fordi den blant annet har begrensning i omfang og materiale. Med bakgrunn i at jeg har gjort et utvalg og ikke har nærlest og analysert hele materialet, kan det være feilkilder. Jeg kunne ha inkludert saker fra Dagbladet og Søgne & Songdalen Budstikke, som kanskje hadde bidratt med andre perspektiver og vinklinger på sakene. I SKUP-rapporten skriver blant annet Leer-Salvesen at Søgne & Songdalen Budstikke tar ”parti” i saken i rådmannens favør. Hvis det er tilfelle, kunne det kanskje ha fått frem et mer nyansert bilde.

Dersom jeg også hadde valgt å inkludere nettsaker fra Fædrelandsvennen i mitt materiale kunne det ha blitt større i omfang og jeg kunne ha fanget opp endringer underveis. Jeg kunne også ha valgt nettsaker fra andre medier.

I denne oppgaven har jeg ønsket å fokusere på en avis, og regionens største avis, sin dekning av nettopp varslings saker i Søgne. Jeg mener at til tross for at jeg har valgt bort en del materiale, har dataene som blir analysert i oppgaven relevans i forhold til problemstillingen og er dermed har prosjektet god *validitet og reliabilitet*. *Målefeil*, kan oppstå som følge av forskjellene mellom hva vi som forskere kan observere og analysere og virkeligheten (Østbye mfl., 2013, s. 25). I dette handler kjernen av materialet om tekster, men jeg kjenner allikevel ikke til alle omstendigheter av tekstproduksjonen frem til publisering.

Omfanget av mitt materiale er 55 nyhetstekster, inklusive 4 hovedoppslag på forsiden av avisen. Hovedvekten av sakene finnes i 2017 og 2018. Opptakten til dekningen i disse årene kommer i slutten av 2016 med en forsidesak. Ut fra dette har jeg valgt ut 3 utgaver av Fædrelandsvennen i 2016, 2017 og 2018 som jeg skal nærlese og analysere. Av dette er det nærleses nyhetstekstende i disse 3 utgavene sammen med bildematerialet knyttet til de aktuelle tekstene. Det vil si at de funnene jeg har gjort ikke er generaliserbare. Som nevnt ovenfor ville et større utvalg kunne ha gitt andre resultater. I videre forskning eller i et større forskningsprosjekt ville en mulighet ha vært å sammenligne tekster i ulike aviser eller nærlest og analysert et større antall tekster.

Denne masteroppgaven er både et kvalitativt og kvantitativt forskningsprosjekt. Den kvantitative delen av prosjektet viser vei for den kvalitative og hvilken retning den kvalitative delen skal ta. Kvalitative forskningsprosjekter har som hovedmål og oppnå forståelse av de synergiene man studerer. Det betyr at det ikke bare er fokus på å slå fast om problemstillinger og funn er representative og generaliserbare, men også forstå noe av konteksten for forskningsprosjektene (Østbye, mfl., 2013, s. 124).

3.5 Etske refleksjoner i oppgaven

I dette forskningsprosjektet har det ikke vært aktuelt å innhente godkjenning til forskningsprosjektet fra Norsk Samfunnsvitenskapelige datatjeneste (NSD). Dette fordi dokumentanalyser basert på offentlig tilgjengelige dokumenter ikke er gjenstand for krav om samme varsomhet som forskning på enkeltpersoner og grupper. Artikler i papirutgaven som ligger ute i fulltekstversjon på fvn.no og er tilgjengelig for allmenheten.

Når det i denne oppgaven blir gjengitt sitater og lignende kunne jeg gjennomgående ha valgt å benytte rollebetegnelse og nøytralt kjønnspronomen fullt ut. Eksempler på dette er at jeg skriver "varsler" heller enn å bruke navn på varsler, "politiker" og "administrasjon". Samtidig fremkommer navnene i materialet. Når navnene fremkommer, velger jeg i noen sammenhenger å bruke navnene.

Som forsker og skribent er jeg tilstede i oppgaveteksten og selv om jeg etter beste evne har forsøkt å innta en nøytral posisjon, vil mitt personlige verdisett og ståsted kunne farge teksten og konklusjonene.

Mediene har som kjent sitt etiske kompass i sitt samfunnsoppdrag som reguleres i "Vær varsom-plakaten" og "Redaktørplakaten", sammen med andre journalistiske verktøy som kildevern og å gi mulighet for tilsvar. Fædrelandsvennen har i alle sine papirutgaver fire små tekster nederst på side 2 som beskriver presseskikk, klager, publisering og personvernpolicy. Presseskikk lyder slik: *"Fædrelandsvennen arbeider etter Vær Varsom-plakatens regler for god presseskikk. Den som mener seg rammet av urettmessig omtale oppfordres til å ta kontakt med oss"* (Alle papirutgaver av Fædrelandsvennen, s. 2).

Journalistene vil derfor også være tilstede i teksten ved hjelp av for eksempel å stille spørsmål til aktørene. De vil på samme måte som meg være farget av sitt eget ståsted i sin formidling.

I SKUP-rapporten fra 2018 skriver Prestvold og Leer-Salvesen om hvilke etiske avveininger de har gjort. De skriver om kilder og valgte en strategi om at de som vil kritisere den ene eller den andre siden i saken i Fædrelandsvennen sine spalter, skal vise ansikt. Følgende sitat er hentet derfra:

”Vi har valgt en linje hvor vi forsøker å skrive nøkternt og saklig om hva som foregår, og ikke forsterke dekningen med sterke personkarakteristikker verken i intervju-form eller på kommentarplass. Vi har ikke invadert privatsfæren til aktørene i saken, og vi har tilstrebet å velge bilder som står i stil den nokså nøkterne linje” (Prestvold og Salvesen, 2018).

4. Analyse

Analysen vil knyttes opp mot forskningsspørsmålene og besvares i en kvantitativ og en kvalitativ del i analysen.

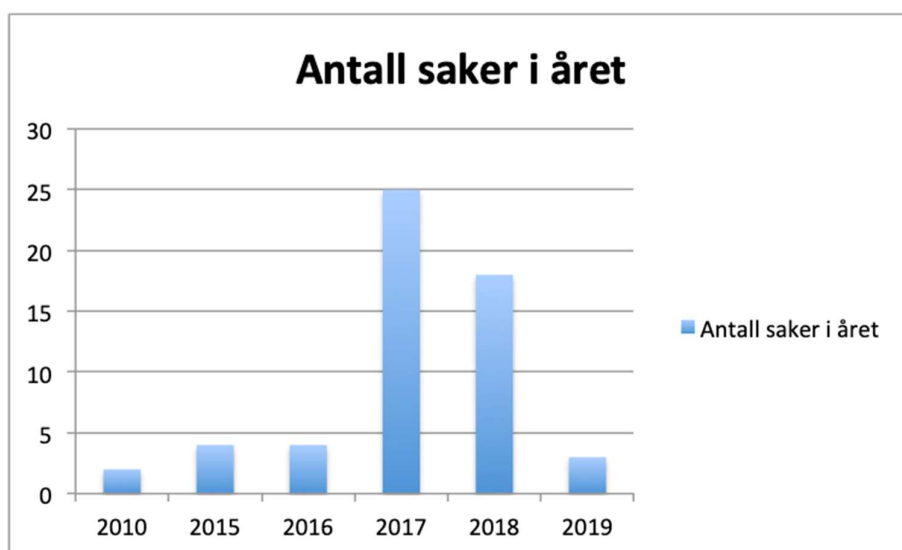
4.1 Kvantitativ analyse

I den kvantitative delen av analysen vil jeg se på hvordan stemmene eller aktørene kommer til orde i Fædrelandsvennen i varslingssaken i Søgne kommune. Jeg vil belyse det totale omfanget av datamaterialet og spesielt se på de tre utgavene som er valgt til nærstudiet. Analysen i den kvalitative delen vil så utdype funnene fra den kvantitative delen av analysen. Forskningsspørsmålene vil også bli belyst og drøftet i drøftingsdelen.

4.1.1 Sammendrag av det totale tekstomfanget

Da jeg startet arbeidsprosessen med denne oppgaven var utgangspunktet 32 ulike datoer hvor Fædrelandsvennen hadde publisert en eller flere tekster om varslingssaker i Søgne kommune i perioden 16. november 2010 til og med 23. juni 2019 (vedlegg nr. 1).

Ut fra dette materialet har jeg valgt ut 3 datoer med bakgrunn i at disse hadde forside og gir et strategisk utvalg fra de tre årene som har størst publiseringsfrekvens. Disse årene er 2016, 2017 og 2018. 2015 og 2016 har like mange saker. Her har 2016 en forsidesak. Forsidesak kom ikke frem i mitt datagrunnlag for 2015.

Figur 2 - Antall saker eller tekster pr år i datagrunnlag før utvelgelse

4.1.2 Forspill, uro og varslinger i Søgne kommune

Første oppslag på søkeordene varslings sak i Søgne kommune er 16. November 2010. Saken handler om "Vær åpen-plakaten" til Søgne kommune. En åpenhetsplakat som Norsk Presseforbund mener åpenbart er i konflikt med ytringsfriheten i Søgne kommune. Vær åpen-plakaten er ifølge Søgne kommune laget etter inspirasjon fra Lillesand og andre kommuner.

" Ansatte bes følge tjenestevei og vise varsomhet rundt offentlige ytringer. Ansattes ytringer skal være "saklige" (Fædrelandsvennen,2010, 16/11).

Norsk Presseforbund mener dette er å sette munnkurv på de ansatte. Daværende ordfører fra AP stemte mot å innføre Vær åpen plakaten.

Artikkelen blir fulgt opp av en kommentar fra samfunnsredaktøren i Fædrelandsvennen.

" På denne måten blir den offentlige debatten gjerne kraftløs når underordnede ikke slipper til med sin innsikt og kunnskap" (Fædrelandsvennen, 2010, 16/11).

Disse kommentarene og sakene danner inngangen til Fædrelandsvennen sin dekning av "Varslerne på Rådhuset". Journalistene beskriver dette sakskomplekset til å være uten en klar start og det vil heller ikke være en tydelig slutt. Søgne kommune ble slått sammen med Kristiansand og Songdalen kommuner 1. januar 2020 og det kan kanskje være en sluttdato. Varslingstematikken hadde pågått i mange år, med en topp i 2017. I varslings saker handler det ofte om at "noen" blir utsatt for "noe" på en arbeidsplass som ikke er innenfor lovverket eller vanlig respektabel oppførsel. Frykt og frykttkultur er sentralt i sakene vi blir kjent med i Søgne kommune gjennom avisens dekning av sakene. Det er spesielt en avdeling som trekkes frem i kommunen med stor gjennomtrekk av ansatte. En egen sak beskriver at ordføreren ble sykemeldt og ville gå av på grunn av varslings sakene og ukulturen på rådhuset. I det politiske miljøet i Søgne kommune var man også redd for at det politiske

flertallet for kommunesammenslåing med Kristiansand og Songdalen skulle bli påvirket i negativ retning (Prestvold og Leer-Salvesen., 2018).

I 2017 ble det brukt en uke på rettsaken i tingretten der to av varslerne hadde saksøkt kommunen for ulovlig gjengjeldelse etter varsling (Prestvold og Leer-Salvesen., 2018).

Totalt var det over 20 varslings saker i Søgne kommune i perioden, flere av disse sakene har ifølge journalistene ikke blitt skikkelig behandlet. Totalt har tre av varslerne gått til sak mot kommunen. En av sakene endte med forlik (Prestvold og Leer-Salvesen., 2018).

De to andre varslerne fikk medhold i tingretten. Dom kom i januar 2018.

4.1.3 Første forsidesak i Fædrelandsvennen 5. desember 2016

Forsiden

”Nye varslere får ikke svar!” lyder overskriften 5. desember 2016. Overskriften er plassert på venstre side i forsidebildet.

I materialet i denne oppgaven er dette første gang Fædrelandsvennen har varslings saken i Søgne kommune som forsidesak. Midt på forsiden er det et stort bilde av rådhuset i Søgne som har en svart tonet bakgrunn i venstre del av bildet. I glassvinduene i rådhuset gjenspeiler andre bygg seg. Overskriften er i fete typer og hvit på den svarte delen av fotoet. Under overskriften til saken finner vi en ingress som forteller:

” Etter at Arbeidstilsynet åpnet tilsynssak mot Søgne kommune i fjor høst, har ytterligere fire varslings saker blitt meldt inn. – Jeg blir ikke hørt, og får ingen tilbakemelding på brevet, forteller en av dem. Totalt 20 personer har nå varslet om arbeidsforholdene i kommunen”.

Ingressen over går igjen i saken inne på side fire i avisen. Nederst til høyre i bildet er det fire sirkler som har blå bakgrunn med svarte silhuetter av fire anonyme personer som fremstilles som en mannlig og tre kvinnelige individer.

Aktører i denne utgaven

I denne utgaven hører vi disse aktørene eller stemmene:

- 2 anonyme varslere
- Rådmann
- Ordfører
- Norwegian Institute for Applied International Studies – Fafo
- Professor i arbeidslivsrett

Fra Fædrelandsvennen er det 2 journaliststemmer som er synlige i tekstene.

Nyhets sak på side 4 og 5

I Fædrelandsvennen 5. desember 2016 presenteres nyhetssaken over to sider, på side fire og fem under nyheter. Side fire starter med en heading med blå bakgrunn og hvit tekst.

I mars 2014 det ble kjent at Søgne kommune var en udemokratisk arbeidsplass som hadde dårlig arbeidsmiljø. Dette var det tre tidligere biblioteksjefer som hadde påpekt.

Biblioteksjefen sa at de opplevde kommunen toppstyrt, udemokratisk og varslet om dårlig arbeidsmiljø. 26. august 2015 gjorde en politiker fra Høyre, Søgne kommunestyre oppmerksom på det dårlige arbeidsmiljøet. Politikerens fremsatte en bekymringsmelding på vegne av 16 nåværende og tidligere ansatte i en avdeling i kommunen.

I november 2015 hadde Fædrelandsvennen en sak hvor seks tidligere og en nåværende ansatt sto fram i avisen. Søgne kommune fikk flere pålegg fra Arbeidstilsynet som de måtte oppfylle. Uroen rundt arbeidsmiljøet stopper ikke og på våren 2016 ble det kjent at flere medarbeidere ble syke av arbeidsmiljøet i avdelingen i kommunen.

I mai 2016 år ba Statsarkivaren om svar fra Søgne kommune, på hvordan arkivrutiner i kommunen fungerte. Dette gjaldt spesielt i forbindelse med de ulike personalsakene som var berørt i de ulike varslersakene. Arbeidstilsynet avsluttet tilsynssaken mot Søgne kommune i september 2016. Samme år inngikk kommunen forlik etter at de ble stevnet for mobbing av en sykemeldt ansatt. Ordføreren i kommunen er sykemeldt som følge av den konfliktfylte

situasjonen mellom kommuneadministrasjon og ordføreren. Ordføreren var tilbake på jobb I slutten av 2016 (Fædrelandsvennen, 5. desember 2016).

På side fire er det fire bilder:

- Hovedbildet er av Søgne rådhus.
- Bilde nummer 2 er av Fædrelandsvennens oppslag 25. november 2015. Denne saken handler om 6 tidligere og en daværende ansatt sto fram hvordan svaret på kommuneledelsen for arbeidsmiljøet.
- Bilde nummer tre er plassert nederst på siden i midten. Bildet er fra et formannskapsmøte i Søgne kommune tidligere på høsten og viser ordfører til høyre og rådmann til venstre. Rådmann ser på Ordfører. Ordføreren ser i kamera.
- Bilde nummer fire er et portrett av professor Henning Jackhelln.

Faktaboks

Øverst til høyre er det en faktaboks som oppsummerer hva varslingssakene i Søgne kommune fra mars 2014 til 16. november 2016.

Kommentar

Nederst til høyre er det en uttalelse fra Norges fremste ekspert på arbeidsrett, professor Henning Jackhelln. Overskriften her er: «-Ikke juridisk rett».

Illustrasjon og bilder

Den motstående siden viser totalt portretter av 20 varslere i 2015 og 2016. Headingen på siden er den samme blå fargen uten tekst. Øverst står årstallet 2016 med fire silhuetter av anonym varslere. Teksten over silhuettene er som følger:

"I april og mai 2016 kom det fire nye saker med varsler om arbeidsmiljøet i Søgne kommune. Noen av disse er knyttet til en bestemt avdeling, men ikke alle. Disse sakene skiller seg også ut ved at varslerne ikke vet hvordan varslene har blitt behandlet i kommunen".⁵

⁵ På dette stedet i oppgaven nevnes ikke navn på avdelingen.

Under årstallet 2015 følger teksten:

”Gruppen på 16 som stod bak varselet Jack Andersen la fram for formannskapet 26. august 2015. 16 navngitte personer varslet om trusler, trakassering, utfrysing og beskyldninger fra den administrative ledelsen i Søgne kommune, samt ansettelsesforhold som var avsluttet under utilbørlig press. Da rådmannen fikk sakene gransket av en advokat, var konklusjonen at det ikke ble funnet noe kritikkverdig i administrasjonens håndtering av saken. Ingen av de 16 varslene ble kontaktet i forbindelse med granskningen. Siden kom det flere varsler fra den samme gruppa. Arbeidstilsynet gjennomførte tilsyn, og gav kommunen flere pålegg for brudd på arbeidsmiljøloven”.

Deretter blir åtte varslere presentert med foto og navn. I tillegg gis det en beskrivelse for hvor hver og en av de har jobbet i Søgne kommune. Fotografiene er i sort hvitt. Det er også presentert to varslere kun med navn og beskrivelse og hvor vi har jobbet i Søgne kommune. Nederst på siden er det seks anonyme portretter som viser svarte silhuetter av en mannlig (kort hår) og fem kvinnelige (langt hår) varslere. På disse seks personene er det ingen beskrivelse av hvor de har jobbet. Teksten nederst på siden oppsummerer dette og lyder som følger:

«Seks av de 16 varslene ønsker av ulike grunner å være anonyme: en mann og fem kvinner. Samtlige tilknyttet to avdelinger i perioden 2011 til 2015. (I oppgaven nevnes ikke navn på avdelingene). Flertallet var midlertidig ansatt i avdelingen på tidspunktet varslet ble gitt. Utfra beskyttelsesbehov går vi ikke nærmere inn på om noen av de seks fortsatt jobber i kommunen, eller om samtlige er sluttet».

Fædrelandsvennen

Krevende fremtid til tross for budsjettenighet

Forhandlinger for å få i havn statsbudsjettet for neste år vil være en facitmak på hva som venter med et eventuelt boggerlig forfall etter valget 2017.

NYHETER SIDE 14

Fortsatt kamp om lensmannskontorene

To uker før politimesteren skal levere sitt endelige forslag til ny tjenestestedstruktur i politidistriktene, er det fortsatt uenighet om hvor lensmannskontorene bør ligge.

NYHETER SIDE 6

Stoppet luksusbiler på kaia

Da Superpendla til lot fredag ettermiddag ble det tatt beslag i luksusbiler, som boet etter Olavs Bil-bankens merker tilhører dem.

FLERE VARSLINGSSAKER I SØGNE KOMMUNE

Nye varslere får ikke svar

Etter at Arbeidstilsynet åpnet tilsynsak mot Søgne kommune i fjor høst, har ytterligere fire varslingssaker blitt meldt inn. – Jeg blir ikke hørt, og får ingen tilbakemelding på brevet, forteller en av dem. Totalt 20 personer har nå varslet om arbeidsforholdene i kommunen. **NYHETER SIDE 4**

MENY Julen er bedre MED MENY

 <p>Fett julepis 17⁹⁰ kr/kg</p>	 <p>SMOR 19⁹⁰ kr/kg</p>	 <p>Polkats pizza 19⁹⁰ kr/kg</p>	 <p>Brenst 1,5 l 5 FOR 79⁹⁰</p>
<p>Nystekt ribbe 1 kg varmekjøtt (179,00/kg)</p>	<p>Melermar 500g, Time (19,90/kg)</p>	<p>Polkats pizza 500g, Pezonella/Peperoni (19,90/kg)</p>	<p>Brenst 1,5 l på ask & melis, singelflasker (19,20 kr/eng)</p>

Figur 3 - Fædrelandsvennen forside 5. desember 2016

4.1.4 Andre forsidesak i Fædrelandsvennen 20. Desember 2017

Forsiden

”Arbeidsrettssak mot Søgne kommune” er neste forsidesak som kommer den 20. desember 2017. Forsiden her preges av et bilde av to damer som snakker sammen. Vi ser øynene på kvinnen til høyre som ser på kvinnen til venstre. Øynene til kvinnen til venstre synes lite på grunn av skygger. Begge kvinnene har svart overdel, holder hendene samlet foran magen og kvinnen til venstre har et grått skjerf rundt halsen. Miljøet de står i er i et rom som har hvite vegger og en disk med delvis glassvegger foran. En kvinne står til venstre i bildet og har fokus på noe i hendene. På selve bildet er det to tekster. Øverst til venstre med svart farge står det i store bokstaver:

”ARBEIDSRETTSSAK MOT SØGNE KOMMUNE.”

Med to tankebobler i blått og med hvit tekst i større bokstaver nederst i bildet står det:

”Jeg var livredd. Jeg turde ikke gå tilbake på jobb.”

Under bildet er det følgende tekst:

”Saksøkerne Liv Tone Askildsen (f.v.) og Randi Fidje vitnet i Kristiansand tingrett i går. FOTO: KJARTAN BJELLAND”.

Under bildet på forsiden finner vi en ingress til saken som fortsetter på side 8 under Nyheter. Teksten lyder:

” Frykktkulturen på rådhuset i Søgne ble satt ord på da de to ansatte som har saksøkt kommunen, gjennomførte sine partsforklaringer i går. Liv Tone Askildens mener rådmannen ville kneble henne. – Det var mitt høyeste ønske å få de to tilbake på jobb, forteller organisasjonssjef Gustav Skretting.”

Aktører i denne utgaven

I denne utgaven hører vi disse aktørene eller stemmene:

- Varslere
- Kontrollutvalgsleder
- Arkivleder

Fra Fædrelandsvennen er det 2 journaliststemmer sammen med politisk redaktør vi finner spor av i tekstene.

Illustrasjon og bilder

Varslingsaken i Søgne kommune er viet to sider med samme blå ramme som forrige sak. På blå bakgrunn står det ARBEIDSRETTSSAK. To kvinner har reist sak mot Søgne kommune.

Denne gangen er saken på side 8 og 9 med tre separate artikler over 2 sider. Det er totalt 3 bilder knyttet til saken.

- Hovedbildet er av to av varslerne i Kristiansand Tingrett. Fotografiene er i farger. Begge ser i kamera, har svarte overdel. På bordet foran den ene av varslerne ligger en bok med blått omslag, et burgunder brilleetui, en sjokolade og et hvitt plastbeger. Foran varsleren til venstre ser vi litt av et hvit plastbeger. På bildet vises den ene hånden. Av interiør ser vi veggen i Tingretten og stoler som står i bakgrunnen. Til høyre i øvre del av bildet som viser en av varslerne ser vi en grå dør som er lukket. Hovedbildet illustrerer hovedsaken på sidene.
- Bilde av kommunalsjef i tingretten er bilde nummer to.
- Bilde tre er portrett av politisk redaktør i bylinen til Fædrelandsvennen sin kommentar.

Nyhets sak og intervju

Hovedsaken har overskriften: "Satte ord på fryktkulturen på rådhuset".

Ingressen lyder: "*Jeg var livredd. Jeg turde ikke gå tilbake på jobb, fortalte den ene varsleren (48), som mener rådmannen vil kneble henne*".

Hovedsaken på side 8 og 9 handler om dagen i Kristiansand Tingrett da to ansatte som har saksøkt Søgne kommune gjennomførte sine partsforklaringer. Saken veksler mellom tekst som forklarer rammen rundt rettssaken og hva som har skjedd så langt i saken. De to varslerne forklarer hvordan de opplevde en frykttkultur i Søgne kommune som førte til at de var redde for å gå på jobb og for å stå opp imot ledelsen i kommunen. Et sitat som kan være eksempel på dette er følgende sagt av en av varslerne;

”-Som tillitsvalgt kunne jeg ikke gå med på at kritiske ansatte ble fryst ut. Jeg hadde ikke noe annet valg. Selv om jeg ble kneblet, tenkte jeg at det ville aldri gi seg. Det vil komme nye som opplever det samme som jeg”.

Hovedstemmene i artikkelen er varslerne. Varslerne blir sitert 6 ganger hver. Foruten varslerne er det 5 andre som blir referert til med sitater i saken med et sitat hver.

Nyhetssak og intervju

Nederst i midten på side 8 og 9 er sak nummer to som har overskrift; *”Arkivleder sto fram som varslers fra vitneboksen”.*

Under overskriften til høyre understilt ordet vitneboksen i overskriften er det plassert et bilde av kommunalsjefen med følgende bildetekst;

”Kommunalsjefen bekreftet at personallederen ble evaluert uten at hun visste om det, og at hun ikke fikk se evalueringen av eget arbeid”.

Artikkelen knyttet til bildet handler om en tidligere arkivleder som i vitneboksen sto frem som varslers. Arkivlederen er ikke avbildet. I saken refereres det til at et sentralt punkt i rettssaken handlet om hvorvidt den ene varsleren lovstridig er fratatt funksjonen som fagleder personal i kommunen. Arkivlederen ble av ledelsen bedt om å ikke utlevere dette til varsleren selv om varsleren ba om det. Ordføreren fikk kjennskap til saken fordi hen fant arkivlederen gråtende på kontoret. Ordføreren leverte saken til kontrollutvalget i kommunen. Arkivlederen fortalte hva som hadde skjedd til ordføreren;

” – Jeg fortalte henne om hva som hadde skjedd, og mente det var en prekær situasjon. Ordføreren fikk dokumentet, og hun tok saken til kontrollutvalget. Ordføreren sa at nå vare jeg en varsler, og at jeg også hadde krav på vern i varslerrollen min”, fortalte arkivlederen”.

Kommentar

På dobbeltsidene 8 og 9 er en kommentar fra politisk redaktør i Fædrelandsvennen med overskriften;

”To verdener” (KOMMENTAR på blå bakgrunn)

Ingressen lyder; ”Uten å ta stilling til de juridiske vurderingene som retten skal avgjøre: Det var en sterk opplevelse å høre skildringene av arbeidsmiljøet fra de som har kritisert ledelsen”.

Saken har to kolonner helt til høyre på side 9. Første kolonne starter med et bilde av politisk redaktør i sort hvitt med navn og tittel under. Deretter følger kommentaren. Den er delt opp i korte avsnitt som alle starter med et blått kulepunkt, bortsett fra første avsnitt som starter med en stor T i fet skrift. Det er i alt 16 avsnitt.

Det siste avsnittet er som følger;

” Og når det gjelder arkivrutiner, var vi trolige flere som satt tilbake med ubesvarte spørsmål etter at tidligere arkivleder fortalte om varslingen fra de 16, som ikke ble arkivert før etter et helt år. Til tross for gjentatte purringer fra arkivlederen sin side. Dette er graverende. Og utløser spørsmålet: Var det noen som ønsket å forhindre at dette kom til arkivet og ble søkbart?”.

Den motstående siden viser totalt portretter av 20 varslere i 2015 og 2016. Headingen på siden er den samme blå fargen uten tekst. Øverst står årstallet 2016 med fire silhuetter av anonym varsler. Teksten over silhuettene er som følger:

I april og mai 2016 kom det fire nye saker med varsler om arbeidsmiljøet i Søgne kommune. Noen av disse er knyttet til en bestemt avdeling, men ikke alle. Disse sakene skiller seg også

ut ved at varslene ikke vet hvordan varslene har blitt behandlet i kommunen. (på dette stedet i oppgaven nevnes ikke navn på avdelingen).

Under årstallet 2015 følger teksten:

”Grupper på 16 som stod bak varselet Jack Andersen la fram for formannskapet 26. August 2015. 16 navngitte personer varslet om trusler, trakassering, utfrysing og beskyldninger fra den administrative ledelsen i Søgne kommune, samt ansettelsesforhold som var avsluttet under utilbørlig press. Da rådmannen fikk sakene gransket av en advokat, var konklusjonen at det ikke ble funnet noe kritikkverdig i administrasjonens håndtering av saken. Ingen av de 16 varslene ble kontaktet i forbindelse med granskningen. Siden kom det flere varsler fra den samme gruppa. Arbeidstilsynet gjennomførte tilsyn, og gav kommunen flere pålegg for brudd på arbeidsmiljøloven”.

Deretter blir åtte varslere presentert med foto og navn. I tillegg gis det en beskrivelse for hvor hver og en av de, hvor de har jobbet i Søgne kommune. Fotografiene er i sort hvitt. Det er også presentert to varslere kun med navn og beskrivelse og hvor vi har jobbet i Søgne kommune. Her finner vi elementer fra illustrasjoner som er benyttet tidligere med silhuetter på blå bakgrunn. På disse seks personene er det ingen beskrivelse av hvor de har jobbet. Teksten nederst på siden oppsummerer dette og lyder som følger:

«Seks av de 16 varslene ønsker av ulike grunner å være anonyme: en mann og fem kvinner. Samtlige tilknyttet to avdelinger i perioden 2011 til 2015. (I oppgaven nevnes ikke navn på avdelingene). Flertallet var midlertidig ansatt i avdelingen på tidspunktet varslet ble gitt. Utfra beskyttelsesbehov går vi ikke nærmere inn på om noen av de seks fortsatt jobber i kommunen, eller om samtlige er sluttet».

Fædrelandsvennen

NYHETER SIDE 14

Den store juleøl-testen

Her er årets beste juleøl.

NYHETER SIDE 12

Drapssiktet kvinne tvangsinnlegges

Politiet vil ikke forlenge fengslingen av den 42 år gamle kvinnen som er siktet for to draps. Nå blir hun tvangsinnlagt på sykehus.

Vi fjerner åreknuter, fellekker, vorter, tatoveringer mm. tlf. 780 72 044

saits.no

- Hebbe
- Laser
- Hud
- Hår

ARBEIDSRETTSSAK MOT SØGNE KOMMUNE

●● Jeg var livredd. Jeg turde ikke gå tilbake på jobb.

Saksøkerne Liv Tone Askildsen (t.v.) og Randi Fjelle vistet i Kristiansand tingrett i går. FOTO: KJETIL SPILLAND

Fryktkulturen på rådhuset i Søgne ble satt ord på da de to ansatte som har saksøkt kommunen, gjennomførte sine partsforklaringer i går. Liv Tone Askildsen mener rådmannen ville kneble henne. – Det var mitt høyeste ønske å få de to tilbake på jobb, forteller organisasjonssjef Gustav Skretting.

NYHETER SIDE 8

Fredag 22. desember (10-24)

Velkommen til Midnattsåpent på Sørlandssenteret!

SØRLANDSSENTERET
Sørlandssenteret

SE VÅRT STORE TILBUDSMAGASIN

LIGGER SOM INNSTIKK I DAGENS AVIS

Figur 4 - Fædrelandsvennen forside 20. desember 2017

4.1.5 Tredje forsidesak i Fædrelandsvennen 20. januar 2018

Forsiden

”Det er utrolig godt å bli trodd” lyder overskriften 20. januar 2018. På side 3, 4 og 5 finner vi hele sider som handler om varslingsaken i Søgne kommune og resultatene fra dommen i Kristiansand tingrett.

Forsiden preges av et bilde med to smilende kvinner som begge ser inn i kamera. Den ene kvinnen har armen rundt nakken på den andre og de har hodene tett sammen. Begge har mørke klær. Bakgrunnen er gjort utydelig. Overskriftene er i hvitt og lyder:

”Varslerne vant frem i retten. To tåkeblå tankebobler følger før neste tekst: Det er utrolig godt og bli trodd”. Teksten står til høyre i bildet og varslerne er i fokus på venstre side. Underteksten sier at varslerne som saksøkte arbeidsgiveren nå har fått medhold i retten.

Aktører i denne utgaven

Noen av aktørene er naturlig nok å finne i de fleste sakene vi leser i forbindelse med varslingsaken om Søgne kommune i Fædrelandsvennen. I denne utgaven hører vi disse stemmene:

- 2 varslere
- Advokat til varslere
- Ordfører
- 2 politikere

Fra Fædrelandsvennen er det 3 stemmer som er synlige i tekstene, 2 journalister og 1 politisk redaktør.

Nyhets sak og intervju

På side 3 er det et helsides oppslag med overskriften: *”Varslerne fikk medhold”* trykket i svarte bokstaver.

Ingressen lyder: *”Kristiansand tingrett mener varslerne er varslere, og ble utsatt for ulovlig gjengjeldelse”.* Saken er en blanding av en nyhetssak og et intervju med varslernes advokat.

Advokaten uttaler seg på bakgrunn av spørsmål som journalistene stiller og trekker frem ”-at flertallet legger til grunn at det er en varsling etter lovens forstand, at det har forekommet gjengjeldelse for varsling, at det er brudd på kravet om forsvarlig arbeidsmiljø, og at det er brudd på personvernloven”. Partene hadde på det tidspunktet saken var skrevet ikke tatt stilling til om de skulle anke. Det var formannskapet i Søgne kommune som måtte ta stilling til om kommunen skulle anke eller ikke.

Nyhetssak og intervju

”-Nå er vi bare veldig glade”, lyder overskriften på hovedsaken på side 4 og 5. Denne saken er også en blanding av en nyhetssak og et intervju gjort i den ene varslers hjem.

Ingressen på denne saken er: ”Varslerne er glade og lettet over utfallet av rettssaken mot sin arbeidsgiver, Søgne kommune”. Hovedfokuset er at varslerne er fornøyde med at saken er over og at de har blitt trodd. I tillegg trekker de frem at de setter stor pris på all støtte, spesielt fra fagforeningen.

Nyhetssak, intervju/kommentar

”Ordfører: - Håper dommen blir stående”. En mindre sak som er plassert på midten nederst over side 4 og 5 med et lite portrettbilde av ordføreren. Ordføreren blir intervjuet om hva hen tenker om utfallet av saken og trekker frem at hen håper dommen blir stående. Videre sier ordføreren. ”Dette har vært en stor belastning for alle som har vært involverte, på alle sider. Dessuten har det være en enorm omdømmebelastning for kommunen”.

Illustrasjon og bilder

Totalt er det fem bilder til sakene som går over tre sider.

- På side 3 er det et hovedbilde av tre personer, en advokat og to varslere. Advokaten står lent bak og over stolene som varslerne sitter på. Advokaten ser på den ene varsleren. Begge varslerne vrir seg bort fra kamera og ser på advokaten. Den ene varsleren drar seg i håret. Alle har mørke klær. Bakgrunnen er en trevegg og er tatt under rettssaken.

- På side 4 og 5 er det totalt 4 bilder. Hovedbildet som går over begge sidene er av varslerne som smiler og ser til høyre. De sitter i en sofa med hvit vegg bak og vi skimter to malerier på veggen. Den ene varsleren har hendene i fanget uten av vi ser selve hendene. Den andre har armene krysset samtidig som vi ser begge hendene. Det er puter i sofaen.
- Bilde nummer 2 er et portrett av ordføreren knyttet til et kort intervju om resultatet av saken. Ut fra bakgrunnen på bildet ser vi at bildet er tatt i tingretten.
- Bilde nummer 3 er knyttet til kommentaren til politisk redaktør i Fædrelandsvennen og viser et bilde av Søgne rådhus. Bildet er tatt slik at det ser ut som det er tatt fra undersiden, og viser et nedefra og opp perspektiv. Deler av bygget er svart. Den øverste delen av bygget ser vi mot en blå himmel.
- Det siste bildet er et portrett av politisk redaktør i bylinen til Fædrelandsvennen sin kommentar.

Kommentar

En kommentar fra politisk redaktør med overskriften: *”En knusende dom for Søgne kommune”*, er den siste teksten i Fædrelandsvennen 20. Januar 2018. Ingressen trekker frem følgende: *”Det er dramatisk når en kommune får en slik dom mot seg. Men fortsatt gjenstår ubesvarte spørsmål om veien videre”*.

Mellom spalte 1 og 3 er det fremhevet følgende avsnitt med to tåkeblå tankebobler foran: *”De som ønsker å anke, bør tenke på om de vil forlenge den unntakstilstanden som Søgne kommune har vært inne i”*.

Kommentaren starter med at en skal ta dommen på alvor, selv om den ikke er rettskraftig. Dommen slår fast at det har skjedd lovbrudd på samme måte som det trekkes frem i hovedoppslaget på de samme sidene. Kommentaren trekker også frem et spørsmål om inhabilitet av et medlem i retten. Bakgrunnen for dette er at Fædrelandsvennen har stilt spørsmål ved hens inhabilitet.

Hvordan kan man klare å gjenopprette et forsvarlig arbeidsmiljø om dommen blir stående?
Hvem skal lede denne prosessen og kan det være rådmann etter denne dommen? Disse er spørsmål som avslutter kommentaren.

Fædrelandsvennen

LØRDAG

KOMMENTAR SIDE 28
●● Trump lyver så ofte at man må spørre seg om han til slutt tror på det selv.

Vidar Lildjøs, politikk-redaktør

KULTUR SIDE 32

Cultiva trosset kritikken og gir 100.000.000 kroner til Kunstsilo-prosjektet

GOD HELG SIDE 20

Nå fyller hun 70

Det hadde kanskje aldri blitt utløst noe Måtepunkt De Grønne uten Berthe Skjerve.

GOD HELG SIDE 4
For Omar ble «Pop-up»-mat starten på alt

VARSLERNE VANT FRAM I RETTEN

●● Det er utrolig godt å bli trodd

Randi Fidje og Liv Tone Askildsen saksøkte arbeidsgiveren sin Søgne kommune. Nå har retten gitt dem medhold.

NYHETER SIDE 4

Vi kommer til Kristiansand!

Vi kjøper alt av gull og sølv, mynter og sedler. F.eks: Det meste fra Samlerhuset, gullsmykker, sølvbestikk, sølvpokaler, klokker, dental/tanngull, etc.

Thon Hotel Kristiansand (Markensgt)
Mandag 22.1
Kl.: 13.00-19.00
Tirsdag 23.1
Kl.: 10.00-17.00

follomynt.no
Mynter • Sedler • Sølv • Gull • Sølv

Follo Mynt & Seddel AS
117 410 88 888

Figur 5 - Fædrelandsvennen forside 20. januar 2018

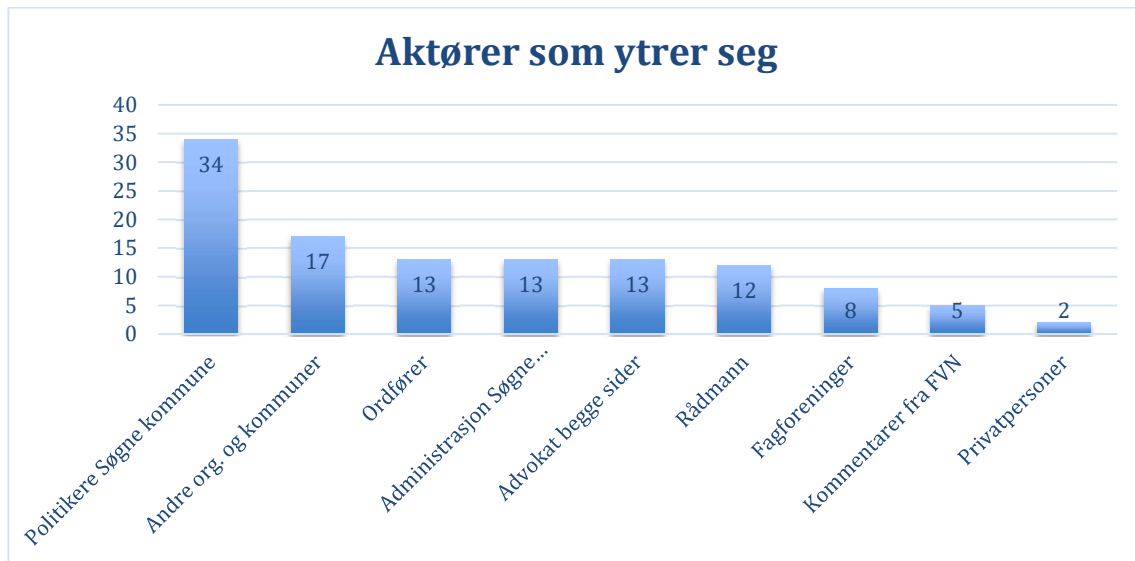
4.1.6 Hvilke aktører som ytrer seg

Det første forskningsspørsmålet jeg belyser handler om hvor stort omfang dekningen av varslings sakene i Søgne kommune har hatt. Det neste forskningsspørsmålet stiller spørsmål ved hvilke aktører som kommer til ordet i størst grad. I tillegg ønsker et tredje forskningsspørsmål å se på om den politiske delen av kommunen uttaler seg i større eller mindre grad enn den administrative delen av kommunen i Fædrelandsvennen sin representasjon.

Her er det en forskjell på omfang av mitt materiale og omfanget som presenteres i SKUP-rapporten til Prestvold og Leer-Salvesen. I deres oversikt viser de til totalt 145 artikler. Det ligger også en link til en tidslinje for hele saken som man kan følge.⁶ I mitt søk fikk jeg frem et lavere antall saker, 56 saker med forsidesakene. Dette kan blant annet ha med søkeordene som er benyttet i denne oppgaven og at jeg som nevnt ikke inkluderte nettsaker i mitt materiale

I oversikt nedenfor er det gjort en fremstilling av hvilke aktører som kommer på trykk i mitt materiale i perioden 16. november 2010 til og med 23. juni 2019.

⁶ 15. desember 2017 Søgne-konflikten fra 2012 til i dag (digital tidslinje med artikler og saksdokumenter) <https://www.fvn.no/nyheter/lokalt/i/yv3XRx/Sogne-konflikten-fra-A-til-A> (Prestvold og Leer-Salvesen, 2018)

Figur 6 - Hvilke aktører som ytrer seg i varslingsaken i Søgne kommune i Fædrelandsvennen i perioden 16. november 2010 til og med 23. juni 2019.

Varsler eller varslere er de aktørene som kommer til orde aller mest. Noen ganger er de tallfestet i antall, oppgitt ved navn og noen ganger bare henvist til som varslere uten antall. Det er derfor vanskelig å tallfeste eksakt, samtidig som varslere eller varslere er de som er mest fremme i tekstene.

Journalistene er også tilstede i tekstene og sakene med spørsmål og kommentarer. For eksempel underveis i en nyhetssak kombinerer journalistene avsnitt med nyhetsformidling mot spørsmål til og sitering av hva intervjuobjektet svarer. Varslere og journaliststemmer er ikke telt med i tabellen over.

Politikerne i Søgne kommune har vært aktive i dekingen av sakene gjennom perioden. I materialet er det en jevn fordeling av partitilhørighet med hele spekteret av partier representert i for eksempel kommentarer og ytringer.

Andre organisasjoner og kommuner er også trukket inn i dekingen av sakene. Noen ganger for å vise alternativer fra egen kommune eller for å vise til synspunkter i varslingssakene i Søgne kommune.

Ordfører har uttalt seg i 13 av sakene. I en utgave som ikke er med i mitt nærstudiemateriale, ble ordføreren viet en hel utgave der hen ble portrettintervjuet. Her har jeg valgt å skille ut ordfører som en egen kategori og ikke tatt med ordføreren i politikerkategorien.

Administrasjonen i Søgne kommune har også vært aktivt representert i materialet.

Rådmannens stemme finnes i 12 av sakene. Administrasjonen og rådmannen i Søgne kommune har til sammen figurert i 25 av sakene. Det er ulike aktører fra administrasjonen som har uttalt seg. Rådmannen fremstilles mer ordknapp enn ordføreren i mange av sakene.

Advokater fra begge sider finner vi en jevn representasjon i de ulike nyhetssakene og intervjuene.

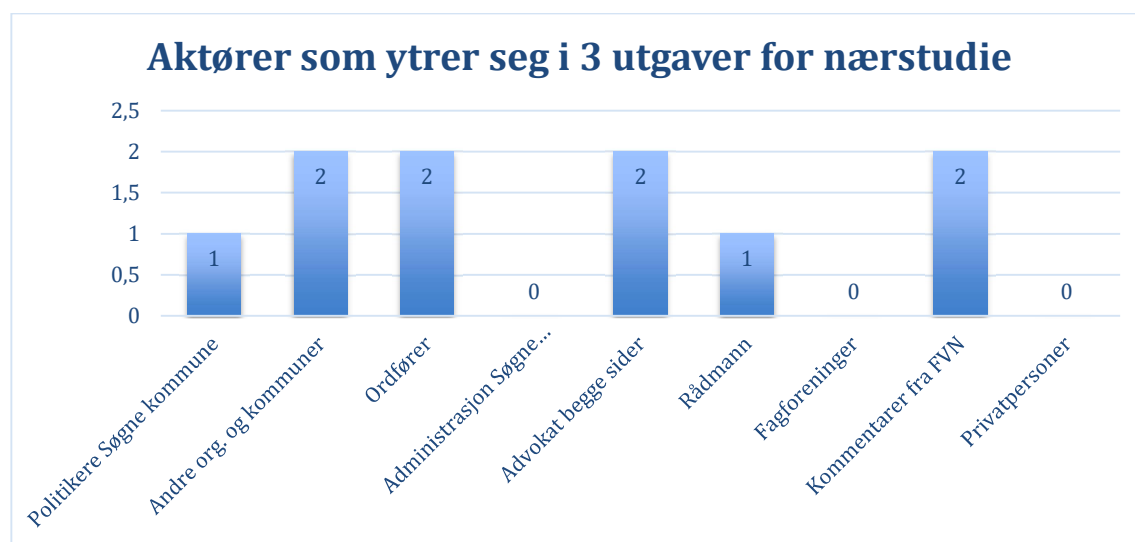
Fagforeninger er representert med både lokale og sentrale representanter, også uttalelser på vegne av konkrete fagforeninger.

Privatpersoner har i sakskomplekset uttalt seg 2 ganger i form av ytringer i Fædrelandsvennen.

Kommentatorspalten i Fædrelandsvennen har vært benyttet 5 ganger i perioden materialet er samlet inn.

I det totale materialet uttaler den politiske delen seg, som består av politikere med ulik partitilhørighet og funksjon i tillegg til ordfører seg, i 47 av sakene. Administrasjonen og rådmannen uttaler seg 25 ganger.

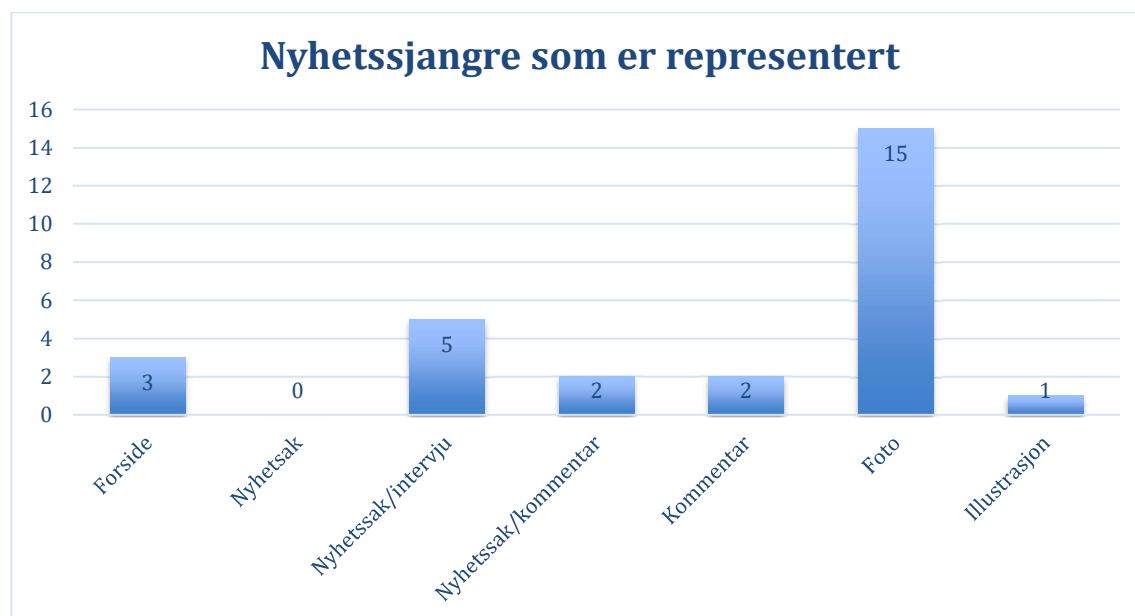
Dersom man sammenligner tabellen i figur 6 med en oversikt over hvilke aktører som ytrer seg i en eller annen form i det tre utgavene jeg har brukt i min nærstudie, 5. desember 2016, 20. desember 2017 og 20. januar 2018 vil tabellen se slik ut:

Her ser vi at alle stemmer bortsett fra administrasjonen i Søgne kommune, fagforeninger og privatpersoner er representert. Administrasjonen i Søgne kommune og fagforeningene må sies å være viktige stemmer i denne sammenhengen. Jeg velger derimot ikke å ta inn ytterligere tekster i nærstudiet, men heller referere til aktørene fra administrasjonen i Søgne kommune og fagforeninger der det er aktuelt i det videre arbeidet. Det øvrige materialet viser at alle aktører er representert. Varslerne er sentrale og er gjennomgående i alt materialet. Her er det også en veksling mellom oppgitt antall varslere, og brukt ord og begrep som "varslere" uten å oppgi antall. Gjennomgående er de to hoved-varslerne som representeres i mange av sakene, men også andre varslere er representert. Det kommer også nye varslere til etter hvert som saken skrider frem. Et eksempel på dette er i utgaven 9. januar 2018 der Fædrelandsvennen skriver om en ny varslingssak mens man venter på dom i foregående sak (Prestvold og Leer-Salvesen, 2018).

4.1.7 Hvilke nyhetssjangre er representert

Aktørene er representert i ulike sjangre i materialet for nærstudiet. Antall saker i de ulike sjangrene fordeler seg slik i de tre utgavene fra 2016, 2017 og 2018:

Figur 7 - Oversikt over representasjon av nyhetssjangre

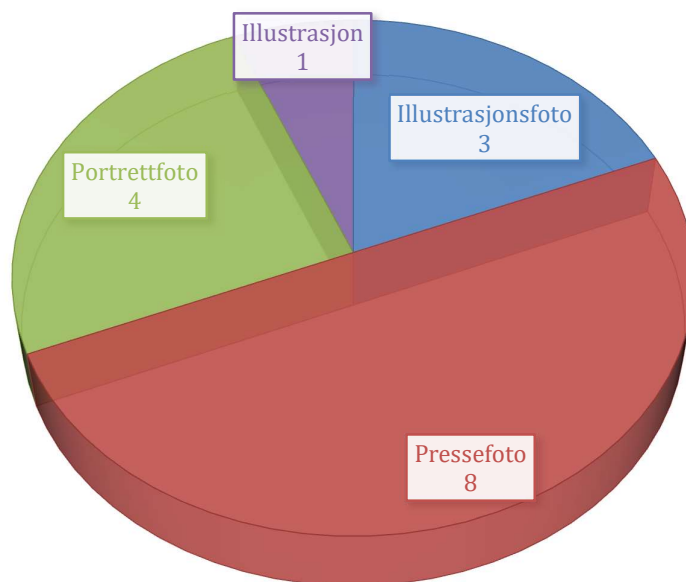
Disse tre utgavene er blant annet valgt ut på grunn av at de alle har hovedoppslaget på forsiden og naturlig nok gjelder dette alle tre utgaver. Sakene har fått plassering langt frem i avisen under headingen "NYHETER", fra side 3 til 9, noe som gjenspeiler at de er viktige og aktuelle saker med stor nyhetsverdi. Her kommer også kommentarene fra avisen inn. Fædrelandsvennen har en vanlig inndeling av seksjoner og sjangre i sin avis, der nyheter som gjelder regionen er i første del av avisen. Lenger ut i avisen (papirutgaven) kommer kultur og sport, ispedd leserinnlegg og kommentarer sammen med annonser og lokale saker fra ulike deler av nedslagsfeltet. Hvilke diskurser som synliggjøres kommer jeg tilbake til i den kvalitative delen av analysen.

Det er ingen rene nyhetssaker uten at et intervjuobjekt eller objekter blir hørt. Det er en fordeling mellom de to undersjangrene nyhetssak/intervju og nyhetssak/kommentar. Nyhetssak/intervju er saker der man rapporterer fra en hendelse og i tillegg har intervjuet aktører som er knyttet til saken eller har en stemme inn i saken. Nyhetssak/kommentar er saker der man ber en aktør om å kommentere noe konkret knyttet til sakene samtidig som journalistene formidler informasjon og fakta fra hendelser. To kommentarer fra politisk redaktør er også inkludert i materialet. Flere av sakene går over 1 eller 2 sider og er helsides oppslag med foto og illustrasjon. Totalt er det publisert 15 foto og 1 illustrasjon i de tre utvalgte utgavene.

4.1.8 Multimodale tekster i papiraviser

I alle de tre utgavene som er valgt for nærlesning er multimodale tekster. Her spiller ulike semiotiske ressurser på lag for å formidle nyhetssaker. Det er et samspill mellom tekster, fonter, plassering i avisen og på sidene sammen med bruk av foto og illustrasjoner. I alt 16 foto og illustrasjoner er å finne i utvalget. De ulike sjangrene innenfor foto og illustrasjoner går i denne sammenheng over i hverandre. Dette redegjør jeg for i hver sjanger som analyseres. Fordelingen av foto og illustrasjoner i hver utgave er 6 foto og illustrasjoner i 2016, 4 i 2017 og 6 i 2018.

FOTO- OG ILLUSTRASJONER

Figur 8 - oversikt over representasjon av foto og illustrasjoner

Pressefotoet er den sjangeren med flest bilder, med totalt 8 bilder i saker som er publisert i papiravisene de tre utvalgte datoene. Pressefotoet skal være nært knyttet til hendelsen eller situasjonen. Eksempler på dette er bilder tatt i rettsalen i tingretten. Pressefotoet kan ha elementer av portrettfoto i seg når man for eksempel tar et slikt bilde i forbindelse med en rettsak. Det er publisert portrettfoto til saker som gir kommentarer til hovedoppslaget i den aktuelle utgaven og i bylinen når politisk redaktør skriver kommentarer.

Forsiden 5. desember 2016 har det jeg vil kalle et illustrasjonsfoto som er en montasje av et foto, bruken av fargen sort, tre tåkeblå sirkler med silhuetter av 4 personer, hvit skrift, fete typer i hoved-overskriften og mindre font i ingressen på forsiden. Det samme oppsettet blir videreført inne i avisen i en illustrasjon. Illustrasjonen er en kombinasjon av foto, illustrasjoner og tekst. De samme fargene er å finne både på forsiden og i saken på side 5.

Samsillet mellom de ulike modalitetene skal bidra til å påvirke leseren til å få en stemning eller et innblikk i øyeblikket som for eksempel når en dom har falt i en rettsak. Et foto kan være med å gi ulike konnotasjoner av stemninger eller hendelser og på den måte bidra til

forankring av teksten. I andre tilfeller kan fotoet stå på egenhånd eller med en tekst som utdyper det bildet ikke formidler, *avløsning*. Det at det er flest pressefoto i materialet kan derfor knyttes til at dette er saker med stor nyhetsverdi. Samtidig er det viktig for avisen at det er et fotopotensiale i alle nyhetssaker. Varslingsaken i Søgne kommune handler i stor grad om mennesker som kan være i vanskelige situasjoner knyttet til det å ha varslet. Redaktør og journalist skal gjøre ulike etiske vurderinger før de publiserer navn og bilde knyttet til varslingsaker.

4.2 Kvalitativ analyse av diskurser

I metodekapitlet har jeg pekt på tre diskurser som finnes i datamaterialet om varslingsaken i Søgne kommune i Fædrelandsvennen: Diskursen om varsling på arbeidsplasser, diskursen om arbeidsmiljø og diskursen om maktutøvelse på arbeidsplasser. Som nevnte er det den første den som er gjennomgripende i hele materialet. De andre to er også gjengangere i materialet. En eller flere av disse diskursene er tilstede i alle tekstene i materialet. I de tre utgavene for nærstudiet er alle tre diskursene representert i en eller flere tekster i hver utgave.

4.2.1 Diskursen om varsling på arbeidsplasser

Dokumentasjonen i varslingsaker kan være konkret i form av skriftlige beviser og mer abstrakt i den forstand at en som varsler kan bli utsatt for utestenging som kan være vanskelig å få tak i at skjer. Nyhetstekster som publiseres med tema varsling, kan bli satt i kontekst med andre historiske saker som har pågått for mange år siden eller andre aktuelle saker som foregår i nåtid. I avisen blir også konteksten for en sak alle de andre sakene avisen publiserer. *Kotekster* som står nært opp til den aktuelle teksten kan også spille inn på hvordan en leser tolker en spesiell tekst. Kotekst blir ikke studert nærmere utover det jeg har skrevet i dette avsnittet.

I denne oppgaven har jeg trukket historiske linjer tilbake til Tønne-saken og medias dekning av den og Hågvars "*Hele folkets diskurs – En kritisk diskursanalyse av den gode VG-sak*". Dette er historiske hendelser og arbeider som gir kontekst for Fædrelandsvennens dekning

av varslingssaken i Søgne kommune. Blant annet fordi vi kan se for oss at journalistene er klar over hvilken effekt negativ omtale kan ha på enkeltpersoner og at både journalister og lesere har kunnskap om hvordan nyhetstekster kan tolkes.

Diskursen om varsling på arbeidsplasser er som sagt gjennomgående i hele materialet og gir seg til kjenne i alle utgaver av papiravisen som er med i materialet. I utgaven 5. desember 2016 har Fædrelandsvennen en forside som med sine multimodale ressurser setter tone for deknningen videre. Denne utgaven har et forsidebilde som er mørkt, viser et rådhus uten folk med 4 svarte silhuetter på sirkelrund tåkeblå bakgrunn. Overskriften opplyser både om flere varslingssaker i Søgne kommune og at nye varslere ikke får svar. Arbeidstilsynet trekkes også inn i forsideingressen og det henvises til en konkret varsler som ikke får svar på sine varsler. Denotasjonen, *den saklige tolkningen*, av dette bildet med tilleggs modaliteter som fonter, farger og silhuetter, er at vi er i Søgne kommune fordi vi ser at det står Søgne rådhus på bygget som er avbildet. Konnotasjonene her vil med bakgrunn i det mørke som er fremtredende i bildet, kunne være at her er det noe som er vanskelig og problemfylt. Denne antagelsen blir bekreftet av teksten som står til venstre i bildet, her er det noen som ikke får svar og det handler om arbeidsforhold.

Ordet "varsler" alene eller sammen med andre ord så som "varslingssak", forekommer totalt 83 ganger i mitt nærstudie av 3 utgaver av avisen. Ordet finner vi 4 ganger på forsiden. Fenomenet varsling blir presentert som noe mørkt, vanskelig og lukket, hvor de som er involvert i ikke får de svarene de trenger for å komme videre.

Varslingssaken knyttes til temaene arbeidsmiljø, varslingsrutiner, konflikter på arbeidsplasser og hvilke ansvarsområder politisk og administrativ ledelse har i en kommune. På denne måten får man frem at diskursen er omfattende og griper langt inn i folks arbeidshverdag. I tekstene hentes det også inn uttalelser fra andre eksterne fagpersoner

som Fafo⁷ og ekspert på arbeidsrett. Begge disse stemmene redegjør for hva som er arbeidsgivers plikter og rettighetene til arbeidstakere i varslingssaker. Konfliktperspektivet forsterkes ved at det i en spalte med tittel "Fakta" listes opp elementer i konfliktsakene i Søgne som går tilbake til 2014. Det er konflikter som har pågått over tid og som fortsatt foregår. De samme semiotiske ressursene videreføres i illustrasjonen på side 5 i utgaven fra 5. desember 2021.

Makt og arbeidsmiljø er både konkret tilstede i tekstene samtidig som det er mulig for leseren å tolke at det i Søgne kommune er store utfordringer knyttet til arbeidsmiljø og varsling. I saken på side 4 nevnes arbeidstilsynet og arbeidsmiljø flere ganger. Eksempler på dette er: *"Da Arbeidstilsynet satte i gang sine undersøkelser av det psykososiale arbeidsmiljøet i Søgne kommune, var det etter at 16 personer hadde varslet om vanskelige arbeidsforhold i fjor"*, er innledningen til nyhetssaken.

Et annet sitat fra samme sak som også er en del av diskursen om varsling på arbeidsplassen er dette: *"–Jeg sendte et brev om klare brudd på arbeidsmiljøloven. Det er mange som har sluttet og andre som fortsatt er sykemeldte. De kan ikke bare avvise nye varslersaker selv om Arbeidstilsynet har lukket saken basert på de første sakene. Vi må jo få svar, sier hen"*.

I denne diskursen finner vi alle sjangre av saker som er representert i avisen i forbindelse med varslingssaken. Sjangrene er representert på forsider, i nyhetssaker, i nyhetssak/kommentar, i nyhetssak/intervju, i kommentar, i foto og illustrasjon.

Når det gjelder foto er det i brukt foto av to navngitte varslere i stor grad. De er ikke avbildet i utgaven 15. desember 2016, men i utgavene 20. desember 2017 og 20. januar 2018 er de

⁷ Fafo er en frittstående samfunnsvitenskapelig forskningsstiftelse som utvikler kunnskap om vilkårene for deltakelse i arbeidsliv, organisasjonsliv, samfunn og politikk, om sammenhengene mellom politikk og levekår, og om demokrati, utvikling og verdiskaping. (Fafo.no, 2021)

avbildet på begge forsidene og inne i nyhetssakene. 5 av totalt 16 bilder er av de to navngitte varslerne fra datagrunnlaget i mitt nærstudie. Bildene av de samme varslerne er også de største bildene i størrelse knyttet til tekstene i papirutgavene.

Et skifte eller en utvikling i diskursen om varslingsaker kan vi finne på forsidene. Den 20. desember 2017 er to navngitte varslere avbildet med overskriftene "*Arbeidsrettssak mot Søgne kommune*" og "*Jeg var livredd. Jeg turde ikke gå tilbake på jobb*". Ingressen på forsiden setter også frykktkultur på dagsorden og det ytres at: "*...mener at rådmannen vil kneble hen*". Som tilsvar forteller organisasjonssjefen at: "*Det var mitt høyeste ønske å få de to tilbake på jobb*". Her synliggjøres det at muligheten for tilsvar er opprettholdt fra avisens side og at aktøren har valgt å ytre seg. Frykktkulturen blir det fortalt mer om inne i samme utgave. Organisasjonssjefen får også uttale seg ytterligere i en egen sak inne i avisen.

Kommentaren fra Fædrelandsvennen poengterer skildringene fra hvordan arbeidsmiljøet har vært i Søgne kommune. Et sitat herfra er "*Det som er åpenbart er at arbeidsmiljøet har vært forferdelig for flere ansatte*". Her er det minst to diskurser som er aktive, diskursen om varslingsaker og om arbeidsmiljø, slik jeg nevnte innledningsvis.

I varslingsaker i mediene er det noe sjeldnere at man kan lese om positive vinklinger i varslingsaker. Utgaven 20. januar 2018 er et motsvar til dette. Her er det en forside med de samme to varslerne som har fått forsiden. De står tett sammen og smiler og ser rett inn i kameraet med overskriften "*Det er utrolig godt å bli trodd*". Ingressen slår fast at retten har gitt dem medhold. På dette tidspunktet var ikke dommen rettskraftig, men oppslagene i avisen kan gi oss en mulighet for å tolke alle tekstene i positiv retning for varslerne. Kommentaren fra politisk redaktør balanserer dette positive inntrykket med overskriften "*En knusende dom mot Søgne kommune*". Ingressen slår fast at det er dramatisk når en kommune får en slik dom mot seg.

Språket i diskursen om varsling på arbeidsplasser bærer preg av at ordet *varslers* er gjennomgående, enten alene eller i sammensatte ord som *varslingsaker*. Forsiden 20. januar 2018 er mer positivt ladet enn i utgavene fra 2016 og 2017. Utgaven i 2017 blir et slags midtpunkt i nærstudiematerialet i denne oppgaven. Forsiden er fortsatt negativt ladet med

ord som *livredd og kneble* sammen med bilder av alvorlige varslere. På forsidebildet ser varslerne på hverandre, og munnen er åpen på begge og kan gi inntrykk av at de snakker. Dette skaper en aktivitet og bevegelse som kan indikere at noe er i endring og noe skal skje. Det å være i en varslingssak betyr at det vil skje en del hendelser fra man varsler til man kommer til et sluttunkt. Noen varslersaker går ikke til rettsapparatet, men når de gjør det er det der avgjørelsen om hva som skal skje blir tatt. Unntaket er om man inngår forlik underveis.

I diskursen om varsling og om arbeidsmiljø er det i tillegg sitert og skrevet ord som *turde ikke, livredd og kritiske* for å tegne et bakteppe til hvordan varslingssituasjonen påvirket den enkelte og arbeidsmiljøet. I teksten settes dette opp som en kontrast til uttalelsen fra kommuneadministrasjonen som sier at: "*Det var mitt høyeste ønske å få de to tilbake på jobb*".

Setningsoppbyggingen som det er eksempler på ovenfor skaper et inntrykk av en varslersak som er preget av motsetninger, makt og frykt. Det siste sitatet fra kommuneadministrasjonen er med på å bygge opp under konflikten i saken og tydeliggjøre at det er konflikt mellom partene i saken. Saken kan oppleves dramatisk og svært alvorlig både for de involverte partene, men også for kommunen som lokalsamfunn. Kommentaren fra politisk redaktør 20. desember 2017 bidrar inn i alle tre diskursene. Når det gjelder diskursen om varslingssaker, trekker politisk redaktør frem ulike elementer som berører alle diskursene med følgende ord: "*Og at undersøkelser har vist at de aller fleste trives på jobb*". Dette kan være tilfellet i mange varslingssaker som berører arbeidsmiljøet, at det vil være andre medarbeidere som enten ikke er berørt av konflikten eller ikke blir påvirket. Utsagnet i kommentaren kan også fungere som et tilsvarende ved å belyse perspektiver som ikke er tilstede i de andre tekstene.

Valg av språk og setningsoppbygging viser en *stil* som kan beskrives som tradisjonell journalistikk som ivaretar "vaktbikkjefunksjonen", som handler om å informere om det som skjer i samfunnet og avdekke kritikkverdige forhold. Når det gjelder å innta ståsted eller "parti" fra avisens side, kan mange av tekstene tolkes til å ta parti med varslerne. Det er en skjevhet i uttalelser fra motpartene i sakene i en del av tekstene. Det er også

gjennomgående bruk av ord og begrep som "frykt", "kneble" og "varsle" som alle gir tekstene en mening som er alvorlig, kompleks og krevende for aktørene og spesielt varslerne. Denne stilen forsterker også pressens oppgaver om å beskytte enkeltindivider eller grupper mot forsømmelser fra offentlige myndigheter (Var varsom-plakaten, §1). Journalistene er tilstede i tekstene med spørsmål og formidling mellom intervjuisiteter. Dette er gjennomgående i alle tre utgaver for nærstudiet.

4.2.2 Diskursen om arbeidsmiljø

I diskursen om varsling på arbeidsplasser er det en underdiskurs om arbeidsmiljø. Diskurser om arbeidsmiljø kan omhandle ulike områder av arbeidsmiljø og igjen ha egne underdiskurser om lønn, HMS eller fulltidsstillinger. I Fædrelandsvennen diskursen i stor grad om arbeidsmiljøet og hvordan dette utarter seg i Søgne kommune. Frykt og usikkerhet er beskrivelser som knyttes til denne diskursen.

Diskursen om arbeidsmiljø er også gjennomgående i materialet og kommer til uttrykk i alle tre hovedsjangre: Nyhetsjournalistikken, kommentarjournalistikken og featurejournalistikken i avisen. I materialet for nærlesing er det ingen featuresaker, men det finnes et intervju med ordfører som kan tolkes som en blanding av en feature- og en protrettsak (Fædrelandsvennen, 21.12.2017)⁸

Nyhetsaken på side 8 i utgaven fra 20. desember 2017 er et eksempel på dette. Her beskrives en frykttkultur på arbeidsplassen som førte til at en av varslerne ikke turde på tilbake på jobb. Denne frykttkulturen knyttes i teksten til rådmannen. I et eget avsnitt som har overskriften "Redd for rådmannen", refereres følgende: "Meddommeren ville vite om det var enkeltpersoner eller kommunen som organisasjon hun fryktet da hun ikke våget å gå på jobb. – Etter det med rådmannen som oppsøkte regionskontoret til Parat, da var det han. Jeg turde ikke, svarte den ene varsleren". Hovedsaken i denne utgaven går over en og en halv side. Teksten er delt inn i 8 avsnitt. I 7 av avsnittene er aktørene som kommer til ordet på varslernes side, 1 avsnitt er viet kommunens advokat.

⁸ Finnes i materialet til Prestvold og Leer-Salvesen, 2018 i SKUP-rapporten.

Fryktkulturen som preget arbeidsmiljøet blir også fremhevet i de to andre tekstene som vi finner på side 8 og 9. Den ene er en tekst som formidler at en arkivleder som var vitne i rettsaken, og sto fram som en av de tidligere varslerne. I denne teksten er stemmen til en av aktøren fra kommunen også tilstede i teksten om hvordan hen mente arkivrutinene i kommunen skulle håndheves. Ordet "fryktkultur" går igjen i denne teksten.

Arbeidsmiljø kan oppleves forskjellig av arbeidstakere på samme arbeidsplass eller av ledere og medarbeidere. Overskriften på kommentaren til politisk redaktør denne dagen er "To verdener". Kommentaren tar for seg at det er sterke skildringer av et arbeidsmiljø preget av frykt. Samtidig poengterer kommentaren at det ikke bare er en objektiv sannhet. Et sitat herfra er: "Der saksøkerne forteller om en knugende fryktkultur regissert fra ledelsen, forteller organisasjonssjefen om en frykt som går begge veier, der andre ansatte i administrasjonsavdelingen er redde for å bli assosiert med varslerne og viklet inn i prosesser som dette".

Figur 9 - bilde av Søgne Rådhus i Fædrelandsvennen 5. desember 2016

Bilder som er gjennomgående i materialet er ulike bilder av Søgne rådhus. Denne vinkelen og i mer eller mindre mørk utgave. Bildet i figur 10 viser mennesker foran rådhuset. I andre utgaver av bilder av rådhuset er det ingen mennesker. Bildet kan sees og tolkes som en representasjon for arbeidsplassen Søgne kommune, for ledelsen i kommunen og for innbyggerne i kommunen. Det er et virkelighetsnært bilde der det aktivt er brukt blant annet vinkler og lysstyrke for å fortelle en historie med bildet. I vinduene gjenspeiler bygg på motsatt side av bygget seg og kan indikere at bak fasaden finnes det noe vi ikke vet hva er. Øvre del av bygget er mye lysere og skimtes mot en gråblå himmel. Vi ser et bygg (denotasjon), men den øvrige tolkningen gir en historie (konnotasjon). Hvis vi knytter bildet opp mot diskursen om arbeidsmiljø og ser bort fra teksten rundt, kan man assosiere til et arbeidssted med utfordringer som er mørkt og har hemmeligheter. Kanskje et arbeidssted man ikke ønsker seg til, som er skremmende og skjuler hemmeligheter.

Språket i diskursen om arbeidsmiljø anvender adjektiv som *knugende eller kritiske* eller verb som, *nedkjørt, å kneble og fryst ut* og for å beskrive fryktkulturen. Bruken av adjektiver og verb kan skape et bilde hos leserne om et svært dårlig arbeidsmiljø.

Setningsoppbyggingen som det er eksempler på ovenfor skaper et inntrykk av et arbeidsmiljø som er preget av frykt, makt og hersketeknikker. Dette kan gi leserne et negativt inntrykk av arbeidsmiljøet i kommunen. Her handler det om frykt på arbeidsplassen, på en arbeidsplass som er svært viktig for alle ansatte og dermed er viktig å få beskrevet. Samtidig gis det mulighet for tilsvar fra administrasjonen i kommunen som beskriver et bilde om at frykten går begge veier.

4.2.3 Diskursen om maktutøvelse på arbeidsplasser

Den tredje diskursen handler om maktutøvelse på arbeidsplasser, tatt inn i kontekst hvor Fædrelandsvennen viser ulike representasjoner av aktører i varslingssaken i Søgne kommune i sine nyhetstekster.

Varsling handler om ulike typer konflikter, det kan handle om økonomisk utroskap eller misbruk av makt i form av seksuell trakassering. I Søgne kommune handler varslingssakene

om konflikt mellom arbeidstakere og arbeidsgiver. Arbeidsgiver er representert ved rådmann, administrasjonen, representanter for kommunen og politisk ledelse. Arbeidstakersiden er representert ved flere arbeidstakere som er varslere, fagforeninger, advokater og politikere. Mange av de sakene som Fædrelandsvennen har publisert handler om en beskrivelse av konflikt mellom rådmann og ordfører. Det trekkes frem i avistekstene at det er en konflikt mellom rådmann og ordfører. Hvordan den øvrige administrasjonen er involvert i denne konflikten er uklart. Dette har vært et bakteppe og ikke hovedfokus i nærstudiematerialet.

Her tar jeg inn materiale som går ut over de tre utgavene i nærstudiematerialet. Dette fordi det er relevant å belyse hvordan Fædrelandsvennen har valgt å fremstille og belyse noen aktører og deler av saken på.

Det er laget et portrettintervju med innslag av featurejournalistikk som går over 5 sider, av ordføreren, men ikke av rådmann. Det fremstilles som om ordføreren er på varslers side. Et eksempel på dette er overskriften 21. desember 2017⁹ der ordføreren er avbildet på forsiden. Ordføreren ser ned til høyre og har fingre fra venstre hånd foran munnen med overskriften: *“Søgne konflikten. Vurderte å slutte i ordførerjobben”*. Inngressen utdyper dette med: *«På det verste var vekta under 60 kilo og hun brakk seg hver morgen før jobb. For å dokumentere hvordan hun opplevde hverdagen på Søgne rådhus skrev ordføreren dagbok»*.

⁹ Utgaven fra 21. Desember 2017 finnes tilgjengelig i SKUP-rapporten (Prestvold og Leer-Salvesen, 2018)

Figur 10 - bilde av forsiden til Fædrelandsvennen 21. desember 2017

Rådmannen er representert med en sides nyhetssak/intervju på side 3, før portrettintervjuet med ordføreren. Tekst og bilder er fra rettsaken i tingretten med et pressebilde av rådmannen som forklarte seg i Søgne-rettssaken. Overskriften til saken lyder: *”-Det vanskeligste i mitt liv”. ”Rådmann sa det ikke var i hans villeste fantasi at varslerne i Søgne skulle føle seg forfulgt. – Jeg var ikke i det lende i det hele tatt, sa han i retten”.*

Figur 11 - bilde av utsnitt av sak om rådmann i utgaven fra 21. desember 2017

Det journalistiske grepet fra journalistene selv, desken eller redaktøren om å plassere sakene i denne rekkefølgen og av ulike omfang, er med på og forsterke inntrykket av konflikt. Det å sette parter eller aktører opp mot hverandre, er et grep for å få frem at det er konflikt. Bildet av rådmann er et mer nøytralt bilde som forteller lite annet enn at en person sitter i en rettsal. Omfanget av bildematerialet av ordføreren bidrar til å fortelle en historie om en svært vanskelig arbeidssituasjon for ordføreren som pågikk over lang tid. Vinkler, blikk og fargesetting sammen med lys er med på å fortelle en historie om fortvilelse og en sak uten løsning.

Dette gjenspeiler seg i tekstene som er sitert fra dagboken ordføreren førte i den tiden varslingssakene pågikk. I tekstene er det også hentet inn støttespillere for ordføreren. I nyhetsaken som omhandler rådmannen er det ikke hentet inn kommentarer fra støttespillere.

Språket, setningsformuleringer og stil er i stor grad sammenlignbart med de to foregående diskursene. Diskursen om maktutøvelse på arbeidsplasser er å finne igjen i hvor sakene er plassert i avisen, hvor stor spalteplass de ulike aktørene får. Spørsmålet man kan stille seg er: Hvem er det som har makten på arbeidsplassen?

Det som blir synlig i tekstene er at det kan være ulike enkeltindivider eller grupper som har utfordrende arbeidsmiljø samtidig som andre som opplever å ha et godt arbeidsmiljø. Disse to sidene settes opp mot hverandre når man trekker frem hvilke grep som har blitt gjort for å bedre en vanskelig situasjon. Politisk og administrativ ledelse settes opp som motpoler i tillegg til at leseren kan få et inntrykk av at det er en personkonflikt mellom ordfører og rådmann, gjennom plassering av sakene i avisen, omfang og billedbruk.

Kommentaren fra politisk redaktør i Fædrelandsvennen har 21. desember 2017 overskriften "*Brutale oppgjør for åpen scene*". Det samme bildet som er gjengitt i figur 9 er benyttet som inngang til kommentaren ved at det er plassert øverst, rett under overskriften til kommentaren. Bildeteksten er: "*Rådmann ga sin partsforklaring i retten onsdag morgen*". "*En rådmann som mener han har gjort alt han kan for å løse problemene. En ordfører som*

ikke tør snakke med ansatte av frykt for at rådmannen skal slå tilbake på dem. Og en tillitsvalgt som bruker sterke uttrykk om andre tillitsvalgte og ansatte”.

Kommentaren sier at det var spenning knyttet til rådmannen sitt vitnemål. I rettsforklaringen fremsto han som offensiv, engasjert og trygg i egen rolle. Underveis i forklaringen tok rådmannen selvkritikk tre ganger samtidig som han uttrykte at han *”ikke skjønnte hva problemet er”*.

Kommentaren trekke så frem at ordføreren begikk et karakter drap på rådmannen med et vitnemål som ble oppfatt dramatisk. Kommentaren refererer videre at rådmannen fikk støtte fra andre aktører sine vitnemål som blant annet beskyldte den ene varsleren for å være ansvarlig for frykktulturen. Sitatet midt i kommentarspalten, under spalte 2 lyder slik: *”Det var en stille isfront mellom kommunenes to toppledere”*.

Basert på Fædrelandsvennen sin dekning av varslingssakene i daværende Søgne kommune har vi fått innblikk i minst 2 oppfatninger av arbeidsmiljøet fra arbeidstaker og arbeidsgiversiden. I nyhetstekstene kan vi lese om at ansatte blir hindret i å uttale seg, at de opplever å bli kontrollert, at de blir instruert i hvordan de skal uttale seg i konkrete saker og elementer av det som oppleves som trusler fra arbeidsgiver mot arbeidstakere. Dette er alle elementer vi finner i maktutøvelse på arbeidsplasser og temaer som går igjen i varslingssaker som omhandler arbeidsmiljø.

4.3 Sammendrag av analysen

Det som har kommet frem i analysen blir tatt med videre inn i drøftingsdelen for som helhet å bidra til å gi svar på problemstillingen i kapittel 6 om; hvordan omtaler regionale medier aktører i varslingssaker og på hvilken måte gis de ulike aktørene spalteplass.

Vi finner ulike stemmer representert i oppslagene i papirutgavene av Fædrelandsvennen. De stemmene som får mest plass og størst representasjon er varslere eller varslerne. De øvrige aktørene er representasjoner fra politikere i Søgne kommune, aktører fra andre organisasjoner eller andre kommuner, administrasjonen i Søgne kommune, advokater fra

begge sider, fagforeninger og privatpersoner. De aktørene som ytrer seg i saken er noe forskjellig i det totale materiale og i nærlesningsmaterialet. I det totale materiale for oppgaven er ulike politikere representert 29 % og i materialet knyttet til nærstudiet 10 %. Når det gjelder ordføreren kommer representasjonen til henholdsvis 11 % og 20 %. For rådmannen er fordelingen 10 % både i det totale materiale og i nærstudiet. Politikerne er flere steder sitert eller stilt korte spørsmål der ulike politikere har svart på samme spørsmål eller er sitert med kortere sitater i forbindelse med nyhetssaker knyttet til varslings sakene i Søgne kommune. I tillegg er Fædrelandsvennen sin politiske kommentator representert i tekstene sammen med journalistene i sakene.

Forekomster av sjangre i tekstene har blitt jobbet frem induktivt underveis i arbeidsprosessen. De ulike oppslagene går over hel – eller flere sider under headingen *Nyheter*. Det er utstrakt bruk av foto i alle sakene i tillegg til en illustrasjon som er en kombinasjon av illustrasjonselementer som sirkler, tegninger og bruk av farger sammen med foto. Forekomstene av sjangrene i nærstudiet vises i figur 7 og er delt inn i forside, nyhetssak, nyhetssak/intervju, nyhetssak/kommentar, kommentar, foto og illustrasjon. Når det gjelder *stil*, kommer jeg tilbake til dette i drøftingsdelen. Her vil jeg kun nevne den gjennomgående bruken av ordet "varsler" enten alene eller i sammensatte ord som "varslings sak". Dette er presentert i figur 8 og vil bli nærmere diskutert i drøftingsdelen.

I nærstudiet er det en forholdsvis stor bruk av foto der forekomsten er i hver utgave, dette er visualisert i figur 9. Pressefotoet er den dominerende sjangeren i bildematerialet. Dette vil også bli nærmere belyst i drøftingsdelen av oppgaven.

Tre diskurser skiller seg ut i nærstudiet og det øvrige materialet. Disse diskursene er diskursen om varsling på arbeidsplasser, diskursen om arbeidsmiljø og diskursen om maktutøvelse på arbeidsplasser. De to siste vil jeg si er underdiskurser til diskursen om varsling. I andre sammenhenger kan for eksempel varsling være en underdiskurs til arbeidsmiljø.

Diskursen om varsling på arbeidsplasser formidles gjennom samspillet mellom ulike multimodale ressurser, der spesielt foto, tekst og farge er sentrale verktøy. I tillegg er

ordbruk, uttalelser fra fagpersoner, henvisning til arbeidstilsynet og arbeidsmiljøloven med på å forsterke inntrykke av alvorlige konflikter. Dette eskalerer når vi kommer lenger ut i saken og kommer til tingretten. Bildebruk, kameravinkler og tekst bidrar til å forsterke inntrykket vi som lesere får av at det er særs fastlåste og steile fronter i konflikten. Samspillet mellom de øvrige nyhets sakene og kommentarene fra politisk redaktør styrker også inntrykket av konflikt. Samtidig er det en jevn representasjon av aktørene, men disse får større og mindre spalteplass. Eksempler på dette er ordførerens portrettintervju over flere sider og rådmannens 1-side sak i samme avis.

Diskursen om arbeidsmiljø og diskursen om maktutøvelse på arbeidsplasser har de samme elementene og virkemidlene som diskursen om varsling. Frykt og makt er sentrale begreper som går igjen og utdypes. I tekstene settes det også opp at det er grupperinger som har godt arbeidsmiljø og som ikke kjenner seg igjen i de som varsler. Det ytres også at det er varslerne som skaper eller er årsak til fryktkultur. Slike steile fronter kan sies å være vanlig i slike saker, og vi vil derfor finne det igjen i disse diskursene. Språket i diskursen om arbeidsmiljø beskriver en arbeidshverdag som gjør en nedkjørt, der en opplever å bli kneblet eller fryst ut. Dette er en måte å ordbære hva en fryktkultur er og hvordan den oppleves. Samtidig kan de som ikke opplever denne type fryktkultur på samme arbeidsplass, ha en arbeidshverdag som gir en energi, der en opplever å bli hørt og inkludert.

Makt vil alltid finnes i konfliktsaker. Uten elementer av makt, heller ingen konflikt. Maktutøvelsen i varslingssaken i Søgne kommune, kommer blant annet til uttrykk i nyhetstekstene i Fædrelandsvennen ved at politisk ledelse og administrasjonen settes opp som motpoler i sakene som utspiller seg på avissidene. Kommentaren fra Fædrelandsvennen trekker også opp konflikt og makt som tema ved å fremheve følgende sitat: *"Det var en stille isfront mellom kommunens to toppledere"*.

5. Drøfting

Fenomenet varsling har blitt grundig belyst i nyhetsspaltene til Fædrelandsvennen ved at journalister derfra har fulgt varslingssaken i Søgne kommune over tid og med flere førstesideoppslag i flere år.

I denne oppgaven har jeg gjort rede for bakgrunnen for valg av oppgave og tatt et ståsted når det gjelder problemstilling. Datamateriale og nærstudiet er skissert samtidig som den valgte teorien i denne sammenheng er fremstilt i et eget kapittel i oppgaven. Funnene i nærstudiet er analysert. I drøftingsdelen vil jeg anvende elementer fra det som hittil er kommet frem av funn i materialet. Her vil jeg ta for meg de tre diskursene som har kommet frem i materialet: Diskursen om varsling på arbeidsplasser med underdiskurser om arbeidsmiljø og maktutøvelse. Disse tre diskursene ønsker jeg å drøfte ved å bruke elementer fra Normann Fairclough sin modell for kritisk diskursanalyse sammen med andre verktøy eller perspektiver som er relevante. Jeg vil også trekke inn SKUP-rapporten til Prestvold og Leer-Salvesen fra 2018. Denne drøfting vil ikke kunne gi et entydig svar på problemstillingen, men kunne gi noen funn som kan antyde tendenser som svar på problemstillingen i oppgaven.

Forskningsstiftelsen Fafo, eier og drifter nettstedet arbeidslivet.no, som er en kunnskapsbasert nettportal om arbeidslivet. Fafo er relevant i denne sammenhengen fordi de forsker og utvikler kunnskap om vilkårene for både arbeidsliv, organisasjonsliv, samfunn og politikk, om demokrati, utvikling og verdiskaping. (Fafo, 2021) Fafo er også en aktør eller stemme som finnes i datamaterialet. I mars 2020 publiserte Anne Mette Ødegård fra Fafo en artikkel med tittel "*Hva er varsling i arbeidslivet?*". Her innleder Ødegård med å si at temaet varsling stadig er offentlig debattert. Hun trekker frem at det er viktige spørsmål rundt varsling som bør stilles. For eksempel hva det varsles om, hva som skjer med varslerne og hvordan håndteres varsling på norske arbeidsplasser. Ødegård forsetter med å påpeke at noen varslersaker har fått stor medieomtale, da gjerne i forbindelse med dramatiske hendelser eller at varslingssakene har fått store konsekvenser for den som har varslet (Ødegård, 2020). En sak som fikk store konsekvenser, var Tore Tønne-saken som jeg har trukket inn i denne oppgaven.

I Søgne kommune har det også vært store konsekvenser rundt det å varsle for den enkelte, for grupper av medarbeidere i Søgne kommune, for politisk og administrativt miljø i den samme kommunen. Media har også vært en aktiv aktør i denne varslingsprosessen helt frem til dommen i 2018 og også i etterkant, og da spesielt Fædrelandsvennen. I ettertid har vi som lesere fått vite at det ble problematisk for varslerne å komme tilbake til jobb etter rettsaken og dommen i 2018. Denne oppgaven handler ikke om å svare direkte på spørsmålene til Ødegård, men masterstudien ser på deler av en slik varslerprosess ved å se på hva journalister og medier formidler av innblikk, hendelser og informasjon om hva som foregår i varslingssaker og formidler dette til publikum.

Videre velger jeg å ta med alle tre diskurser i drøftingen fordi de alle er representert i alle tekstene jeg har studert. Noe jeg tenker er helt naturlig fordi temaet eller fenomenet varsling i stor grad berører temaer som arbeidsmiljø og makt. I modellen til Fairclough er det også slik at områdene eller de ulike delene av modellene går i hverandre. Det vil også bli synlig i drøftingen hvor jeg bruker eksempler fra nærstudiematerialet til denne oppgaven for å se på ulike elementer som er i spill i tekstene som er analysert.

5.1 Diskurser og sosiale begivenheter

De sosiale begivenhetene beskrives av Fairclough som det tekstuelle nivået, men har senere endret det til sosiale begivenheter med bakgrunn i at tekster er en del av samfunnet. (Skrede, 2017, s. 32). Dette påvirker konteksten både for skriving, produksjon og lesing av tekster, i dette tilfellet nyhetstekster.

I analysedelen fikk vi svar på en del spørsmål om hvem, hva og hvordan de ulike aktørene blir representert i nyhetstekstene. Alle tekstene i nærstudiet er direkte eller indirekte representasjoner av alle tre diskurser. Dette er fordi arbeidsmiljø og maktutøvelse sees som undersjangre til diskursen om varsling på arbeidsplasser. Dette gjenspeiler seg i de tre forsidene i nærstudiet og bruk av ordet "varsler" er gjennomgående i hele materialet. Enten alene eller i sammensatte ord som "varslingssak".

I diskursen om varsling på arbeidsplasser er det relevant å se nærmere på konstellasjoner som arbeidsgiver og arbeidstaker, politisk og administrativt nivå sammen med perspektivet om åpenhet og trygghet. Hoved-diskursen har underdiskurser om arbeidsmiljø og makt. Varsling, arbeidsmiljø og makt henger som temaer nært sammen, men fenomenene kan også drøftes på egenhånd.

Når mediene skal publisere saker vil nyhetskriteriene være et verktøy for å avgjøre om en sak har stor nok nyhetsverdi. Her er blant annet konfliktmomentet sentralt sammen med at det er en vesentlig sak som er aktuell og som flere kan identifisere seg i. Konflikter på arbeidsplassen er et kjent tema for mange og når konfliktene er på en kommunal arbeidsplass kan de få enda større relevans for leserne til regionavisen.

Aktører i diskurser om varsling på arbeidsplasser kan representeres som sterke offensive personer som tør si i fra eller mer som offer som er utsatt for hersketeknikker. Hvordan aktører som varsler blir representert i medietekster er et annet aspekt ved det å velge å varsle fordi, sannsynligheten for å havne i media med et "negativt" fortegn i forbindelse med en varslingssak er stor. Varslingssaker av en viss karakter eller størrelse, har en tendens til å nå forsiden. Dette er som nevnt en tilleggsbelastning for den som varsler, samtidig som er det en utfordring for en arbeidsplass når det varsles. Det viktigste er hva som gjøres for å bedre de interne forholdene, men det vil også være en konsekvens for omdømme til kommunen. For Søgne kommune var det kanskje hell i uhell at kommunen skulle slås sammen med to andre kommuner 1. januar 2020. Det kan også påvirke omdømmet til berørte parter å bli omtalt i slike saker, både for varsler og omvarslede.

I varslingssakene i Søgne kommune blir det satt fokus på områder som det er vanlig å varsle om. Det handler om dårlig eller destruktiv ledelse, respektløs opptreden og mobbing av arbeidstakere (Ødegård, 2020). Dette er temaer som finnes i flere av nyhetstekstene i Fædrelandsvennen.

Beskrivelsene og analysene tidligere i oppgaven har vist en forholdsvis jevn fordeling av hvilke aktører som er representert i nyhetstekstene, samtidig som det er noen elementer som skiller seg ut. Hvis man ser for seg at denne konflikten handler om to sider som er

arbeidsgiver- og arbeidstakersiden, kan man ut fra nærstudiet se noen tendenser til en skjevfordeling av fokus. Her ønsker jeg å se nærmere på to områder. Det ene er forsiden i nærstudiet og det andre er konflikten som tegnes mellom ordfører og rådmann i en videre drøfting. Konflikten som fremstilles mellom ordfører og rådmann kan også sees på som et eksempel på representasjoner for arbeidsgiver og arbeidstakersiden. Dette fordi det i flere av tekstene fremkommer at ordføreren ”er på arbeidstakernes side” samtidig som hen har sin egen konflikt gående.

5.1.1 Forsidenes plass i diskursen og hva de kan formidle

I nyhetstekstene har vi fått formidlet at det er stor avstand mellom arbeidsgiver og arbeidstaker i varslings sakene, og særskilt i varslings saken representert ved to varslere som også har figurert i Fædrelandsvennen sine oppslag om varslings saken i Søgne kommune. Som lesere av avisen har vi fått formidlet at det er ulike virkelighetsoppfatninger fra rådmann og arbeidsgiverside, og hvordan arbeidstakerne har opplevd arbeidshverdagen. I tekstene finner vi ulike siterte utsagn som bekrefter dette og som jeg har skrevet om i de foregående kapitlene.

I historiefortellingen til journalistene, representeres aktørene på noen ulike måter. Rådmann har om lag like mange uttalelser og representasjoner som ordføreren, samtidig som rådmannens uttalelser ofte er kortere og mer i form av svar på spørsmål fra journalistene. En administrasjon er ofte bundet av taushetsplikt i forbindelse med personalsaker og har ikke samme frihet til å diskutere slike saker åpent i media (Arbeidstilsynet, 2021). Taushetsplikt kan også gjelde for arbeidstakere. Mange personalsaker påvirker arbeidsmiljøet. Derfor er det viktig at man balanserer personvern hensynet til den enkelte i personalsaker opp mot vernehensynet til arbeidsmiljøet generelt. Det kan være slik at når en arbeidstaker melder fra om et forhold så kan dette gjelde for flere arbeidstakere (Arbeidstilsynet, 2021), slik vi har sett eksempler på i varslings sakene i Søgne kommune. Her har det kommet til flere varslere over tid og personer som har varslet har blitt avslørt av ledelsen eller selv avslørt at de er varslere.

Formidling av nyheter eller hvordan man bygger opp den historien man ønsker å formidle om en nyhetssak, kan gjøres ved å bruke ulike verktøy fra den journalistiske verktøykassen. I diskursen om varsling på arbeidsplasser er multimodale ressurser som foto, farger, perspektiver og tekster sentralt i representasjonen. Her vist ved en oppstilling av forsiden i nærstudiematerialet.

Figur 12 - Skjermdump av 3 forsider fra Fædrelandsvennen 5. desember 2016, 20. desember 2017 og 20. januar 2018

Vi kan se på disse forsiden som en tidslinje for hvordan saken har utviklet seg i perioden fra 2016 til 2018. Med et bakteppe om hvor viktig det er med åpenhet og trygge arbeidsforhold, spesielt når man kommer til det skrittet og varslere om saker knyttet til arbeidsmiljø.

Forskningen til Skivenes og Trygstad som er publisert i boken *Åpenhet, ytring og varsling* fra 2012 viser oss eksempler på hva som bidrar til en åpen og inkluderende kultur i organisasjoner som kommuner. I tekstene i Fædrelandsvennen har vi blitt informert om at det ikke er en åpen kultur og med mulighet til å ytre seg uten at det får negative konsekvenser. Samme informasjon blir ikke gjort tilgjengelig for alle arbeidstakere og det er "kreative" arkiveringsrutiner som ikke følger loven. Ledernes roller er også uklare og ledere handler på måter som oppleves truende for arbeidstakere, som å "diktere" hva arbeidstakere skal si er gjort i ulike saker, selv om dette ikke er i samsvar med hva

arbeidstakerne har opplevd. Sagt på en annen måte har dette blitt oppfattet som trusler av arbeidstakerne. Samtidig trekkes det frem at det er arbeidstakere som opplever en positiv arbeidshverdag og ikke kjenner seg igjen i det varslerne presenterer. Tvert imot blir det hevdet at det er varslerne som står bak fryktkulturen som råder på rådhuset. Hvis en velger å tolke disse ytringene som er referert i nyhetstekstene dit hen at det er varslerne som er årsaken til et utrygt arbeidsmiljø, så er dette også eksempler på hvordan enkeltpersoner og grupper settes opp mot hverandre i en konflikt og i en nyhetssak. I arbeidet med oppgaven har jeg ikke hatt mulighet til å intervju noen av partene for å blant annet sjekke ut om disse representasjonene av utsagn og roller stemmer. Derfor kan jeg ikke konkludere rundt dette her. Det jeg kan si noe om er hvordan aktørene er representert gjennom bruk av multimodale eller semiotiske ressurser.

Når vi ser på forsidene i figur 13 kan vi som lesere allerede være påvirket av kunnskap om bildemanipulasjon og falske nyheter. Bildene som høgskolelektor og pressefotograf Bernt Eide undersøkte i Aftenposten, Dagsavisen, Dagbladet og VG i 2004, var et av funnene at flertallet av bildene var iscenesatt eller konstruert på en eller annen måte. Eide hevdet videre at det er den skjulte iscenesettelsen som kan skade mediernes troverdighet (Weisser, 2013., s. 114). Det er ingen dekning for bildemanipulasjon i Fædrelandsvennen sine nyhetssaker, men det er anvendt en del arrangerte bilder. Slik som forsiden fra 5. desember 2016.

Dersom vi ser på disse forsidene gjennom brillene til de tre metafunksjonene som lingvisten Michael Halliday (1925-2018) skisserte i 1985 om hvordan språket fungerer i bruk, kan vi tolke ulike representasjoner fra forsidene. Mening skapt i en ytring eller tekst gjennom å bruke språket er den *ideasjonelle* metafunksjonen. *Mellompersonlig* metafunksjon er når vi bruker språket til å utføre handlinger og til å skape eller opprettholde relasjoner mellom mennesker. Den siste kalles den *tekstuelle* metafunksjonen, og skaper sammenheng mellom tekster eller ytringer (Skovholt og Veum, 2017., s. 25).

Forsidene i figur 13 viser en tidslinje og en utvikling av hendelsesforløpet i varslingsaken i Søgne kommune. Fra fastlåst konflikt, til bevegelse og deretter løsning. Dette formidles ved et utvalg av journalistiske grep og ulike modaliteter.

Den første forsiden i nærstudiet er det representasjoner av Søgne Rådhus i en fotomontasje som består av et foto av rådhuset sammen med semiotiske ressurser som fargen sort, ulike typer fonter, sirkler i tåkeblått med 1 maskulin og en feminin silhuetter som den første forsiden i en rekke på tre. Det er ingen mennesker i bildet bortsett fra av vi ser 2 hjul av en sykkel i bevegelse og 2 bein som går utenfor rådhuset. Den andre forsiden er av to varslere som ser på hverandre, begge kledd i svart i et lokale med noe som ser ut som en resepsjon i bakgrunnen. Her er det brukt ulike typer fonter og to tankebobler i samme tåkeblå farge som på den første forsiden. Tankeboblene kan også være symbol på anførselstegn, men de er kun på starten av setningen som danner hoved overskriften. Hovedoppslaget på den tredje forsiden i nærstudiet viser de samme varslerne tett sammen, med hodene inntil hverandre. De ser inn i kameraet og smiler. Den ene har hånden rundt skulderen på den andre. Vi ser igjen de samme tankebloblene og ulike fonter på overskriftene.

De gjentakende semiotiske ressursene som fete hvite fonter, bruk av tåkeblå farge skaper en sammenheng og en rød tråd i representasjonene, og er eksempler på hvordan den tekstuelle metafunksjonen skaper helhet og sammenheng i hver tekst og mellom de ulike tekstene. De samme grepene og semiotiske ressursene videreføres i nyhetssakene inne i avisen. Her blir arbeidsgiver representert med et bygg som fremstår som mørkt, lukket og lite tilgjengelig. For å skildre fenomenet varsling gjennom bruk av språket eller teksten i det ideasjonelle perspektivet er gjentakende grep å bruke ord som *varsling*, *varsler* og *makt* eksempler. I tillegg til valg av overskrifter som «*Jeg var livredd. Jeg turde ikke gå tilbake på jobb*» som var overskriften på forsiden i Fædrelandsvennen 20. desember 2017. Teksten brukes her for å vise hvordan det kan oppleves å være varsler og dermed også presentere fenomenet varsling. Disse tekstlige grepene er også gjennomgående i materialet.

I dette narrativet om arbeidsgiver er det det mørke og statiske som er mest nærværende. I ytringer er gjerne alle metafunksjonene i spill på en gang, og kan være vanskelig å skille fra hverandre, slik også historien som formidles går litt frem og tilbake for blant annet å kunne holde nye lesere oppdatert.

Det er anonyme silhuetter som representerer varslere på første forside 5. desember 2016, er i menneskeform og kan gi en viss form for nærvær. Som leser kan en bli nysgjerrig på hvem de anonyme varslerne er og samtidig bli satt i en stemning av noen som er tungt, mørkt og vanskelig. Dette er et grep som kan skape en interaksjon mellom aktørene i teksten, og mellom skribent og leser. Leserens egen tolkning av teksten og eventuelt samtaler om denne kan også være en videreføring av den mellompersonlige metafunksjonen. Narrativet rammes inn i sjangre for nyhetstekster og har en stil som er faktaorientert kombinert med sitater fra aktørene i sakene. Dette skaper en forbindelse mellom aktørene og leseren som journalisten er med på å legge til rette for gjennom sine tekster og bruk av modaliteter. Andre grep som kunne ha skapt en annen type representasjon kunne være intervju og bilder av noen fra administrasjonen i Søgne kommune. Forsiden kunne ha vært av mennesker i samtale eller som hadde et kroppsspråk som kunne tolkes som engasjement, med et blikk inn i kamerat. Denne type forside ville gitt en helt annen type representasjon enn den vi har foran oss. Blikket i kamera, aktivitet og tilstedeværelse kunne være representasjon av en arbeidsgiver som er tilstede og aktivt ønsker å bidra til å løse konflikter.

Diskursen om varsling på arbeidsplasser formidler representasjoner av utrygghet, konflikt og frykt og har en representasjon av en mer passiv arbeidsgiver og aktive, handlende arbeidstakere. Konteksten forsterkes av de mørke skyggende og fraværet av lys i bildene som knyttes til nyhetssakene. Slik vi som lesere følger saken, kan vi ut fra disse fremstillingene få en mer positiv innstilling til varslerne enn til arbeidsgiversiden. Forsiden fra 20. desember 2017 har som nevnt et mer aktivt preg over seg og mennesker er representert. De er i dialog, samtidig som overskriften formidler at det handler om å være redd på jobb og ikke tørre å gå på jobb. Ut fra forsiden kan man som leser få vekket interessen for hva de to på bildet snakker om, bildet i seg selv sier ikke noe om det. Her hjelper teksten oss med en avløsning som sier mer enn bildet. ”-Jeg var livredd. Jeg turde ikke gå tilbake på jobb”. Vi som lesere blir fortalt hva de to på bildet snakker om. Dette utdypes også i en ingress på forsiden.

Ved å stille med bilde på forsiden får varslerne ansikter og navn knyttet til de anonyme silhuetene fra 2016. Det kan etableres en relasjon mellom leser ut fra tilstedeværelse med ansikt og navn og det å stå frem med denne typen sak i media. I dette bildet er det samtalen

som er mest synlig i tillegg til selve tilstedeværelsen med å la seg avbilde med fullt navn, som blir viktig for leseren. Dette gir journalisten en mulighet for å etablere en relasjon mellom aktører og lesere, som også kan påvirke i hvilken favør sympatien for de ulike aktørene går. Her er arbeidsgiversiden i stor grad fraværende. De er tilstede i nyhets sakene inne i avisen, men det er varslerne som dominerer både i tekst og bilde. På denne måten kan sympatien for varslerne forsterkes blant leserne eller denne typen vinkling kan bidra til å polarisere leserne i den eller andre retningen. Et forsidebilde av arbeidsgiver og varslere sammen kan være en utopi på dette stadiet i en varslingssak. Dette kunne ha vært mer balansert ved å fokusere mer på arbeidsgiversiden inne i avisens oppslag.

De første smilene ser vi på forsidebildet 20. januar 2018 sammen med en forankrende tekst om at det er godt å bli trodd. I dette bildet ser to personer rett inn i kameraet og smiler med åpen munn. Her kan vi anta at journalistene nå forventer at leserne har så god kjennskap til varslingssaken i Søgne kommune at overskriften *"Det er utrolig godt å bli trodd"*, gir nok informasjon til at leseren vet hvilken sak det handler om. Dette får leseren hjelp til via en overskrift i en annen font som sier *"varslerne vant i retten"*. Tekst og bilde spiller på lag der teksten bidrar til forankring og både den den tekstuelle, den ideasjonelle og den mellompersonlige metafunksjonen er aktive ved at de samme tekstelementene fortsatt er med. Søgne kommune kommer i ingressen som viser til side 4 for mer nyheter. I denne forsiden er det lite representasjon av arbeidsgiver. Sakene for øvrig har lite bilderepresentasjon av arbeidsgiver. Det er et bilde knyttet til kommentaren fra Fædrelandsvennen der vi igjen møter et bilde av Søgne rådhus sammen med overskriften *"En knusende dom mot Søgne kommune"*.

Diskursen om varsling på arbeidsplasser viser representasjoner av ulike elementer av hva varsling kan være. Fenomenet varsling handler om konflikt mellom ulike parter og som representeres ved ulike semiotiske ressurser, slik jeg har løftet frem i teksten ovenfor. Bildene som knyttes til arbeidstakere og varslere fremstiller disse aktørene som i større grad dynamiske og handlende. Blikk kontakten leseren får i noen av bildene er med på å skape en relasjon mellom aktørene og leserne. Arbeidsgiversiden og omvarslede blir representert mer statisk, fraværende og ubevegelig, mer som objekter. *"it "offers" the represented*

participants to the viewer at items of information, objects of contemplation, impersonally, as though they were specimens in a display case” (Kress og van Leeuwen, 2006, s. 119).

5.2 Diskursiv praksis og sosiale praksiser

Nivåene i Faircloughs modell går som nevnt over i hverandre og skille mellom de ulike fasen innenfor *sosiale begivenheter*, *diskursiv praksis*, (tidligere sosial praksis) (Skrede, 2017., s. 33) og *sosiale strukturer* går også over i hverandre. Det samme gjør de ulike metafunksjonene til Halliday som sier noe om hva og hvordan noe er representert, hvilke forhold som blir skapt mellom skribent og publikum og hvordan det skapes en helhet i tekstene. I den foregående delen om diskurser og sosiale begivenheter har jeg allerede vært inne på en del av produksjonen av tekstene og hva som påvirker journalistens valg og lesernes opplevelse i møte med avisen.

Produksjonsprosessen og leserens tolkningsprosess er begge deler av situasjonskonteksten der ulike diskurser kan oppstå eller vedlikeholdes. Diskurser om varsling, arbeidsmiljø og makt er ikke nye diskurser, men Fædrelandsvennen dekning av varsling gir bidrag inn i disse eksisterende fenomenene til å befeste eller svekke ulike fenomeners viktighet. Ved å sette søkelys på saker som varslingssakene i Søgne kommune bidrar Fædrelandsvennen til å løfte frem temaer som varsling, arbeidsmiljø og makt. Her oppfyller avisen en del av sitt samfunnsoppdrag. I materialet som det er satt fokus på her i oppgaven, har jeg sett på hvilke grep som er gjort journalistisk og hvordan ulike muligheter for lesertolkning kan være.

Hvis man skal ta overskriftene i avisen bokstavelig, vil en tolkning kunne være at denne saken har vært en stor belastning for Søgne kommune som organisasjon og arbeidsgiver. Fra dette perspektivet kan en si at det å løfte frem disse diskursene i Fædrelandsvennen har vært en belastning og skadelig for omdømmet dersom kommunen skulle ha fortsatt å eksistere. Det kan også ha skadet omdømmet til aktører i saken, på begge sider i konflikten.

I SKUP-rapporten *”Varslerne på Rådhuset”*, redegjør journalistene for hvordan arbeidet startet, den videre arbeidsprosessen og hvordan de la opp arbeidet gjennom perioden. Det har vært en hoved-reporter som sammen med en annen journalist som har jobbet med

konkretet områder i sakskomplekset. Nyhetsredaktøren har vært reportasjeleder samtidig med at over ti andre reportere har levert inn bidrag. Som journalister har de forholdt seg til ulike lovverk, de har benyttet sosiale medier som kilder, de har lært seg om rutineene i kommunen spesielt innenfor arkiv og jobbet med å få innsyn i kommunens arbeid (Prestvold og Leer-Salvesen, 2018).

Konflikten mellom rådmann og ordfører er også tilstede i SKUP-rapporten, representert ved ordførerens "*huskelapp*¹⁰". Fædrelandsvennen brukte perioden 16. November 2016 til 8. mars 2017 på å få tilgang til denne huskelappen. Arkiverket og Fylkesmannen var også involvert i å bidra til at journalistene fikk innsyn i nettopp dette dokumentet. Temaet på lappen eller i notatet handlet om at ordføreren forsøkte å tilby rådmannen en sluttpakke med bakgrunn i flere forhold rundt mangler ved driften av kommunen og brudd på lovverk, inkludert at 25 personer hadde varslet om at de var litt syke eller presset ut av jobben som følge av dårlig arbeidsmiljø. Ordføreren trodde hen hadde flertall for sluttpakken til rådmannen i formannskapet, men det var ikke tilfellet. Et medlem hadde byttet ståsted. Ordføreren ble utskjelt i møtet, fikk en stressreaksjon og deretter sykemeldt. Dette er publisert i Fædrelandsvennen 21. november 2017 i tillegg til at det finnes link i SKUP-rapporten til disse sakene (Prestvold og Leer-Salvesen, 2018). Dette gir en forklaring på hvorfor situasjonen var så spent mellom ordfører og rådmann og en bakgrunn for å forstå mer av de nyhetssakene som er publisert i forbindelse med varslingssaken. I tillegg kan en ved å lese SKUP-rapporten få en større forståelse av hvorfor Fædrelandsvennen har gjort sine redaksjonelle valg ved anvendelse av ulike semiotiske ressurser, som bilder med ulike motiver og vinkler av rådhuset i Søgne kommune.

Representasjonen av de ulike aktørene kan dreie over til at leserne tar "parti" for varslerne gjennom å lese om Søgne kommune i Fædrelandsvennen. Virkemidlene som er i spill er med å styrke denne oppfatningen. Portrettintervjuet med ordføreren 21. november 2017 ble ikke publisert før både ordfører og rådmann hadde vitnet i retten 20. november 2017 (Prestvold

¹⁰ *Huskelappen* er ikke en del av datagrunnlaget i materialet, men tas med her for å belyse tematikken med konflikt mellom ordfører og rådmann.

og Leer-Salvesen, 2018). Dette kan sees på som et grep for å bidra til imøtegåelse på *et* nivå og å ikke foregripe begivenhetens gang ved at avisen går inn som en egen aktør. Ved å gjøre dette grepet ivareta avisen en mer objektiv rolle som formidler av nyheter. I den grad nyhetsformidling er objektivt.

Situasjonskonteksten for varslings sakene i Søgne kommune er at det også pågår forhandlinger om kommunesammenslåing, som kan bidra til å høyne det politiske klimaet i tillegg til å påvirke samarbeidsklima mellom arbeidsgiver og arbeidstakere. Usikkerhet rundt det å skulle kunne beholde jobben, kan være en kime til konflikt som i stor grad kan påvirke arbeidsmiljø og maktkonstellasjoner. Disse temaene formidles i avisen gjennom diskursen om varsling på arbeidsplasser, arbeidsmiljø og makt ved hjelp av valgte nyhetssjangre som har stiler som passer forventningen leseren har til de aktuelle sjangrene. Andre aktuelle saker som pågår i nyhetsspaltene vil også danne kontekst for nyhetstekstene.

5.3 Diskurser og sosiale strukturer

Makt, arbeidsmiljø og varsling er alle temaer som er representert i diskurser andre steder i samfunnet, og slik sett byr ikke diskursene i Fædrelandsvennen til nybrottsarbeid. Derimot kan denne typen gravejournalistikk bidra til endring av praksis rundt temaene som det blir satt fokus på. Hvis vi knytter journalistikk opp mot områder i organisasjoner som ikke fungerer, kan det føre til positive utfall for de som er berørt. I forbrukerjournalistikk kan man av og til høre at *”det skjedde ingen ting før media satt søkelyset på saken”*. Maktutøvelse som har påvirket arbeidsmiljøet i en negativ retning har vært gjentakende i nyhetssakene i varslings sakene i Søgne kommune. Oppslagene kan også ha en preventiv virkning på andre bedrifter og organisasjoner som selv har utfordringer med disse temaene og ikke ønsker å havne på avisens forsider.

Tekstanalysen viser at det er en balanse i fremstilling av aktørene i form av antall ytringer og saksfremstillinger, samtidig som det er en tendens til at man tar varslernes side. Mediene er med i en firedeling av statsmakten sammen med den lovgivende, utøvende og dømmende myndighet. Ut fra dette har pressen en funksjon som *vaktbikkje*, der man overvåker andre

aktører i samfunnet. Dette i seg selv kan være et poeng fordi det kan være maktutøvelse som er utfordringen når det gjelder arbeidsmiljø, makt og varsling. *Vaktbikkjefunksjonen* kan ha en preventiv virkning.

I nærstudiet av tekstene er det ingen spesielle ord eller særskilte setningsoppbygginger som skiller seg ut fra språk, sjangre og stil fra det forventes brukt i nyhetstekster. På dette området bringer derfor ikke språk, sjangre og stil noe nytt til diskursene, heller ingen nye ord. Alle ytringene er innenfor det man kan forvente i avisspaltene i en slik sak. Det er ingen representasjoner av stor grad av selvkritikk eller læring hos administrasjonen eller politisk ledelse, heller ikke på arbeidstakersiden. Dette kan derimot være temaer som det ikke er skrevet om i avisen eller som ligger i andre nyhetstekster. Fagforeninger er også aktører i varslingsaken i Søgne kommune som er representert i nyhetstekstene. Når disse aktørene er en del av slike saker er det også nærliggende å tro at de evaluerer både selve saken i tillegg til å se på hvordan de blir presentert i medieoppslag. Indirekte kan mediedekningen derfor påvirke hvordan slike saker håndteres i Fagforeninger og i andre aktører som er representert i materialet.

Med bakgrunn i materialet vil jeg påstå at det er en tendens til at makten som fremstilles i nyhetstekstene, bidrar til at makten kan flyttes over til arbeidstakersiden. Slik det har vært fremstilt i tekstene, har makten i relasjonen tidligere har vært i arbeidsgivers hender. Rolleforståelse og rolleutøvelse er sentrale områder innenfor diskursen om maktutøvelse og som vi som lesere også får innblikk i Fædrelandsvennen sin dekning av varslingsaken i Søgne kommune.

Kildevern er et tema som er aktuelt for alle journalister og redaktører. Dette temaet bringer også Prestvold og Leer-Salvesen opp i SKUP-rapporten fra 2018. Her beskriver de to journalistene at de har vært bevisste på å sikre god kontakt med kildene blant annet gjennom kryptert epost, telefoni og sms, slik at arbeidsgiver ikke kan se hvem arbeidstaker har ringt til. Dette var tiltak som ble gjort for å beskytte kildene og som samtidig bidrar til å beskytte personvernet. Kunnskapen om hvordan man har jobbet med kilder har Leer-Salvesen også delt med andre journalister og lesere. I SKUP-rapporten trekker de også frem

hvilke etiske avveininger som er gjort. De hevder at både rådmann og ordfører har hatt det vanskelig, men at varslerne har hatt det vanskeligst.

Hvis man ser dette i sammenheng med funnene til Skivenes og Trygstad for medarbeidere i organisasjoner som i kommuner der åpenhet, lik tilgjengelighet på informasjon og tydelighet rundt lederes roller som viktige grep for gode arbeidsforhold, kan vi si at her er det et forbedringspotensialet for tidligere Søgne kommune (Skivenes og Trygstad, s. 153-154). Journalistene har sett det som sin hovedoppgave å informere om hvordan kommunen styres. Anonyme kilder har vært brukt i liten grad, alvorlige påstander og kritikk av andre mennesker har krevd at de som ytrer kritikken står fram med navn (Prestvold og Leer-Salvesen, 2018). Kildevern og etiske avveininger gjøres i alle redaksjoner (forhåpentligvis) og en mulighet til refleksjon og læring ligger i publiseringen av SKUP-rapporten. Dette kan også gjelde andre organisasjoner som har fått med seg deknningen av denne saken som kan velge å ta lærdom både av temaene varsling, arbeidsmiljø og makt, men også av metodene til journalistene.

5.4 Oppsummering av drøfting.

I drøftingsdelen har jeg sett nærmere på hvordan synergieffekten mellom diskursene som er aktive i Fædrelandsvennen i varslingssaken i Søgne kommune over flere år, kan påvirke de involverte aktørene og samfunnet rundt. Dette er for eksempel lovgivere som jobber med arbeidsmiljøloven og temaer som varsling, arbeidsmiljø og makt. Et annet eksempel er hvordan fagforeninger jobber med varslingssaker eller hvordan ledere utøver sine roller. Det har også påvirket enkeltindivider, da spesielt varslere, ordfører og rådmann.

Diskursen om varsling på arbeidsplasser med underdiskurser om arbeidsmiljø og makt er funnene i nærstudiet av utvalgt materiale. I drøftingen har jeg valgt å se nærmere på hvordan forsider er aktive i diskursene og hvilke semiotiske ressurser som er i spill sammen med nyhetskriteriene. Konflikt og det å bygge konflikt i tekstene har vært et fremtredende grep fra journalistene. Dette er drøftet i lys av pressens *vaktbikkjefunksjon* og forskning om arbeidsmiljø, åpenhet, ytring og varsling.

I funnene ligger det muligheter for læring for journalister og lesere i diskursene som formidles. SKUP-rapporten fra 2018 er også viktig for innsyn i hvordan journalistene har jobbet og hvordan de selv har reflektert rundt valgt av arbeidsmetoder og valg knyttet til etikk.

Leserne kan oppleve at vi ser en tendens til at makten flyttes fra omvarslede til varslere gjennom nyhetstekstene ved bruk av ulike journalistiske semiotiske grep.

6 Avslutning og veien videre

Arbeidet med masteroppgaven ble innledet med et bakteppe av motivasjon for å jobbe med tema og ulike grep som rammet inn arbeidet. Helt til slutt vil jeg se på hva som har kommet frem av resultater og hvilke svar det gir på problemstillingen:

Hvordan omtaler regionale papiraviser aktører i varslingssaker og på hvilken måte gis de ulike aktørene spalteplass?

Metodevalg, analysen og drøftingen har ved bruk av elementer fra kritisk diskursanalyse av mediedekningen til Fædrelandsvennen av varslingssaken i Søgne kommune, først sett på noen forskningsspørsmål for å komme frem til svar på problemstillingen.

Med bakgrunn i tekstomfanget i denne oppgaven er det valgt 3 datoer i 2016, 2017 og 2018 som alle har forsideoppslag til nærstudiemateriale. Det er en jevn representasjon av aktørene i tekstene. Det er tre aktører som skiller seg ut og disse er rådmann, ordfører og varslere. Varslere er i størst grad representert. Ordfører og rådmann er tilstede omlag like mange ganger, men det er en forskjell i hvordan disse to siste aktørene er representert. Ordføreren fremstilles som en støttespiller for varslerne og har samtidig en egen konflikt gående med rådmann. På et punkt ønsket ordføreren å tilby rådmann en sluttpakke og trodde hen hadde flertall for dette i formannskapet. Flertallet falt og ordfører ble selv et "offer" og ble sykemeldt. Disse tre aktørene blir alle fremstilt som mulige konfliktskapere. Det er tallmessig flere ytringer fra politikere

I nærstudiet av materialet fremkommer det en hoved-diskurs. Denne har fått navnet *varsling på arbeidsplasser*. I denne diskurser er det to underdiskurser som skiller seg ut og disse er *diskursen om arbeidsmiljø og diskursen om maktutøvelse på arbeidsplasser*. Disse diskursene går naturlig nok over i hverandre i materialet og i det som fremkommer i denne oppgaven. Nyhetssakene har fått plassering langt frem i avisen under headingen "NYHETER", fra side 3 til 9, noe som gjenspeiler at de er viktige og aktuelle saker med stor nyhetsverdi. I figur 7 er det en fremstilling av aktuelle sjangre, der 2 sjangre skiller seg ut. Disse har induktivt fått navn nyhetssak/intervju og nyhetssak/kommentar. Dette fordi tekstene er kombinasjon av flere sjangre. Alle tekstene er multimodale og det er utstrakt bruk av foto der teksten både forankrer og avløser bildene. Jeg vil si det er lite i materialet som språklig skiller seg ut fra det en kan forvente av nyhetssjangre. Det er utstrakt bruk av ordet "varsler" enten alene eller i sammensatte ord.

Det er flest foto i sjangeren pressefoto i materialet er i tillegg til illustrasjonsbilder eller illustrasjoner. Som belyst i drøftingen var det et krav fra journalistene at de som skulle uttale seg i saken og kritisere andre, måtte stå frem med navn. Varslerne som står frem, gir ansikt til temaet varsling i Søgne kommune samtidig som de må bære eventuelle byrder det er med å fronte varslingssaker. I både tekst og bilder blir varslerne og ordfører representert som handlende og proaktive større grad en rådmann. Rådmannen er representert med kortere uttalelser og kortere intervjuer enn varslere og ordfører. Det er også en stor skjevhet i at det er et flere siders portrettintervju med ordføreren. Det er ikke et slikt intervju med rådmann. Dette kan skyldes at rådmann ikke ønsker eller kan uttale seg på grunn av taushetsplikt. I bildematerialet i nærstudiet er varslerne avbildet på 2 av 3 forsider. Ut fra analysen og drøftingen vil jeg si at disse multimodale tekstene styrker varslernes og ordførerens roller i disse sakene som offer som handler, og kan vekke lesernes sympati og sinne over hvordan en arbeidsgiver behandler sine ansatte. Samtidig blir dette balansert ved at alle er med og bidrar inn i arbeidsmiljøet, og der har man et felles ansvar. Hvis vi som lesere derimot kun skulle ha forholdt oss til tekstene uten bilder og illustrasjoner, kan det være at vi ikke hadde fått med oss disse stemningene eller tendensene som i stor grad blir formidlet via bilder, mørke farger og tekst.

Den vanlige leser av Fædrelandsvennen har muligens ikke lest SKUP-rapporten til Prestvold og Leer-Salvesen og ikke fått med seg metoderapporten og dens innhold. Avislesere generelt har noen forventninger til at nyhetsmedier tar sitt samfunnsoppdrag på alvor og bidrar med informasjon og innsyn i konfliktfylte saker som også berører samfunnslivet. Det vil jeg si at leserne får gjennom dekningen av varslingssaken i Søgne kommune i Fædrelandsvennen. Fædrelandsvennen selv opplyser at de følger Vær Varsom Plakaten og Redaktørplakaten i hver utgave av papiravisen på side 2. Dette finner man igjen i SKUP-rapporten der journalistene gjør egne refleksjoner rundt kildebehandling og etiske valg. I tekstene kan leserne se at noen varslere er anonymisert, det gis mulighet for tilsvar og det er balanserte fremstillinger av ulike aktører. Samtidig blir det tydelig at dette handler om konflikter, spesielt mellom arbeidsgiver og arbeidstaker, mellom rådmann og ordfører og mellom varslere og ordfører på den ene siden og rådmann og administrasjon på den andre.

Selv om ikke Fædrelandsvennen sin dekning av denne saken har ført til nybrottsarbeid innenfor diskursutvikling eller fenomen, vil jeg med bakgrunn i de funnene som er gjort i oppgaven si at den har bidratt til å sette fokus på viktige områder i arbeids- og samfunnslivet og løftet frem stemmer (varslere) som kan ha opplevd å ikke kunne ytre seg fritt fordi arbeidsgiver har ønsket å sette "*munnkurv*" på sine medarbeidere. Munnkurv er det motsatte av hva Skivenes og Trygstad viser som resultat av sin forskning i boka "*Åpenhet, ytring og varsling*". Fædrelandsvennen sin dekning har bidratt til nettopp det, å legge til rette for mer åpenhet og ytring rundt varsling.

Et spørsmål som har meldt seg underveis i prosessen er hvordan aktørene påvirker hverandre og utfallet av varslingssaker? Med dette mener jeg også hvordan medias dekning kan påvirke utfall av slike saker. I tillegg kunne det ha vært interessant å se på hvordan kommunikasjonsfaglige håndterer pågående varslingssaker. Det å kunne få mer kunnskap om hvordan en kommunikasjonsavdeling i en kommune jobber sett opp mot hva som kommer på trykk i mediene eller på nettet. Dette kan være ideer til videre forskning.

Fotnoter

Fotnote nummer 1 side 24

Andre en Hågvær har bearbejdet og skrevet om nyhetskriterier. Blant annet journalistprofessor ved BI Jo Beck Karlsen og tidligere professor ved institutt for journalistikk og mediefag, Thore Roksvold.

Fotnote nummer 2 og 3 side 30

Min oversettelse i denne masteroppgaven fra engelsk til norsk.

Min oversettelse i denne masteroppgaven fra engelsk til norsk.

Fotnote nummer 4 side 48

I denne sammenheng betyr det at det er en kombinasjon av tekst skrevet av journalisten ispedd intervju spørsmål som besvares av intervjuobjektet.

Fotnote nummer 5 side 58

På dette stedet i oppgaven nevnes ikke navn på avdelingen.

Fotnote nummer 6 side 72

15. desember 2017 Søgne-konflikten fra 2012 til i dag (digital tidslinje med artikler og saksdokumenter) <https://www.fvn.no/nyheter/lokalt/i/yv3XRx/Sogne-konflikten-fra-A-til-A> (Prestvold og Leer-Salvesen, 2018)

Fotnote nummer 7 side 80

Fafo er en frittstående samfunnsvitenskapelig forskningsstiftelse som utvikler kunnskap om vilkårene for deltakelse i arbeidsliv, organisasjonsliv, samfunn og politikk, om sammenhengene mellom politikk og levekår, og om demokrati, utvikling og verdiskaping. (Fafo.no, 2021)

Fotnote nummer 8 side 83

Finnes i materialet til Prestvold og Leer-Salvesen, 2018 i SKUP-rapporten.

Fotnote nummer 9 side 86

Utgaven fra 21. Desember 2017 finnes tilgjengelig i SKUP-rapporten (Prestvold og Leer-Salvesen, 2018)

Fotnote nummer 10 side 102

Huskelappen er ikke en del av datagrunnlaget i materialet, men tas med her for å belyse tematikken med konflikt mellom ordfører og rådmann.

Litteraturliste

All litteratur som ikke er fra Fædrelandsvennen ligger i denne oversikten. I en egen liste under er artiklene i nærstudiet fra Fædrelandsvennen ført opp. Disse ligger også som vedlegg på slutten av oppgaven.

Allern, Sigurd., (2001) *Nyhetsverdier*. Kristiansand: IJ-forlaget

Arbeidstilsynet. *Personalsaker*. Hentet 10. Oktober 2021 fra:
<https://www.arbeidstilsynet.no/tema/organisatorisk-arbeidsmiljo/personalsaker/>

Arbeidstilsynet. *Varsling*. Hentet 27. Mars 2021 fra:
<https://www.arbeidstilsynet.no/tema/varsling/>

Barthes, Roland., (1994) (1964) *Bildets retorikk*. I: Barthes, Roland og Stene-Johansen Knut. Red. *I tegnets tid. Utvalgte artikler og essays*. Oslo: Pax, s. 22-35

Bjerg, Lars., (2005) *Vær god. Om etikk, verdier og kvalitet i journalistikk*. Århus: Forlag Ajour

Björkvall, Anders., (2016) *Den visuella texten. Multimodal analys i praktiken*. Stockholm: Hallgren & Fallgren Studieförlag AB

Brurås, Svein., (2014) *Etikk for journalister*. Bergen: Fagbokforlaget

Brønn, Peggy Simcic og Ihlen, Øyvind., (2015) *Åpen eller innadvendt, omdømmebygging for organisasjoner*. Oslo: Gyldendal Akademisk

Fafo. (2021) *Kunnskap om arbeidsliv, utdanning, velferd, og migrasjon nasjonalt og internasjonalt*. Hentet 8. Oktober 2021 fra: <https://www.fafo.no/>

Fairclough Normann., (2003) *Analyzing Discourse. Textual Analysis for Social Research*. London: Routledge

Fairclough Normann., (2008) *A Dialectical-Relational Approach to Critical Discourse Analysis in Social Research*. I. R. Wodak og M-Meyer (red.), *Methods of Critical Discourse Analysis* (2. Utgave, s. 1-28). Los Angeles: Sage Publications.

Galtung, Johan og Ruges, Mari H., (1965) The Structure of Foreign News. The Presentation of the Congo, Cuba and Cyprus Crises in four Norwegian Newspapers. *Journal of Peace Research*, 2(1), s. 64-91.

Gripsrud, Jostein., (2007) *Mediekultur, mediesamfunn*. Oslo: Universitetsforlaget AS

Handgaard, Brynjulf, Simonsen, Anne Hege og Steensen, Steen., (2013) *Journalistikk*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag

Hillesund, Terje., (1994) *Står det noe nytt? Innføring i analyse av aviser og nyheter*. Fredrikstad: Institutt for journalistikk

Hitching, Tonje., Nilsen, Anne Birgitta og Veum, Aslaug (red.). (2018). *Diskursanalyse i praksis, metode og analyse*. Kristiansand: Høyskoleforlaget AS

Hjeltnes, Guri., Brurås, Svein og Syse, Henrik., (2003). *3 uker i desember. En kritisk gjennomgang av mediernes rolle i den såkalte "Tønne-saken"*. Rådet for anvendt medieforskning og Norsk Presseforbund.

Hentet 10. April 2021 fra: https://presse.no/wp-content/uploads/2014/11/3_uker_i_desember.pdf#_ga=2.258266188.779195896.1523976957-197386711.1510692624

Hågvar, Yngve Benestad., (2003). *Hele folkets diskurs – En kritisk diskursanalyse av den gode VG-sak*. (Revidert utgave av hovedoppgave i Nordisk språk 2002: Universitetet i Oslo).

Hentet 10. Juni 2020 fra:

https://sakprosa.files.wordpress.com/2008/06/nr7hagvar_hele_folkets_diskurs.pdf

Hågvar, Yngve Benestad., (2011). *Å forstå avisa*. Bergen: Fagbokforlaget

Journalisten.no (2007). *Pressens sporet av i Tønne saken*. Hentet 10. April 2021 fra:

<https://journalisten.no/pressen-sporet-av-i-tonne-saken/188953>

Kress, Gunther og van Leeuwen, Theo., (2001) *Multimodal Discourse. The Modes and Media of Contemporary Communication*. London: Arnold

Kress, Gunther og van Leeuwen, Theo., (2006) *Reading Images. The Grammar for Visual Design*. London: Routledge

Lovdata. (2019). *Lov om endringer i arbeidsmiljøloven. (varsling)*. Hentet 27. Mars 2021 fra:

<https://lovdata.no/dokument/LTI/lov/2019-06-21-24>

Mediebedriftenes Landsforbund. (2020). *Opplagstall 2020*. Hentet 27. Mars 2021 fra:

<https://www.mediebedriftene.no/tall-og-fakta/opplagstall/>

Medienorge (2019a). *Andel med papiravisabonnement og antall abonnement*. Hentet 8. Mai

2021 fra: <https://www.medienorge.uib.no/statistikk/medium/avis/346>

Medienorge (2019b). *Andel med papiravisabonnement og antall abonnement*. Hentet 8. Mai

2021 fra:

Norsk Journalistlag. (2020). *Pressens etiske regelverk*. Hentet 28. Mars 2021 fra:

<https://www.nj.no/journalistikk-og-etikk/pressens-etiske-regelverk/>

Norsk Redaktørforening. (2021). *Redaktørplakaten*. Hentet 1. April 2021 fra:

<https://www.nored.no/Redaktoeransvar/Redaktoerplakaten>

Pressens Faglige utvalg. (2021). *Vær varsom plakaten*. Hentet 28. Mars 2021 fra:

<https://presse.no/pfu/etiske-regler/vaer-varsom-plakaten/>

- Prestvold, Janne Birgitte og Leer-Salvesen, Tarjei., (2018). *Varslerne på Rådhuset*. Metoderapport til SKUP. Hentet 8. Mai 2021 fra: <https://www.skup.no/node/2667>
- Ryen, Anne., (2017). *Det kvalitative intervjuet, fra vitenskapsteori til feltarbeid*. Bergen: Fagbokforlaget
- Schwebs, Ture og Østbye, Helge., (2013). *Media i samfunnet*. Oslo: Det Norske Samlaget
- Skivenes, Marit og Trygstad, Sissel, C., (2012). *Åpenhet, ytring og varsling*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS/Gyldendal Akademisk
- Skovholt, Karianne og Veum, Aslaug., (2017). *Tekstanalyse, ei innføring*. Oslo: Cappelen Dam AS
- Skup.no. (2021). *Vedtekter*. Hentet 8. Mai 2021 fra: <https://www.skup.no/skups-vedtekter>
- Steensen, Sten., (2011). *Stedets Sjanger*. Om moderne reportasjefjournalistikk. Kristiansand: IJ-forlaget
- Svennevig, Jan. (2013). *Språklig samhandling*. En innføring i kommunikasjonsteori og diskursanalyse. Oslo: Cappelen Damm/Cappelen Akademisk forlag
- Tvedt, Knut Are., (2018). Tore Tønne. I: *Store norske leksikon*. Papirutgaven er gjengitt på internett. Hentet 10. April 2021 fra: https://snl.no/Tore_T%C3%B8nne
- Tveiten, Oddgeir., (2009). *Storyland*. Kristiansand: IJ-forlaget
- Tønnesson, Johan L., red. (2002). *Den flerstemmige sakprosaen*. Bergen: Fagbokforlaget
- Universitetsbiblioteket ved Universitetet i Agder (2021). *Strategiske litteratursøk*. Hentet 27. September 2021 fra: <https://libguides.uia.no/c.php?g=685653&p=4952043>

Weisser, Agnethe., (2013). *Bare et bilde. Fotojournalistikk for skrivende journalister*. Oslo: Cappelen Dam AS

Ødegård, Anne Mette., (2020). *Hva er varsling i arbeidslivet?* Hentet 8. Oktober 2021 fra: <https://arbeidslivet.no/Arbeid1/Varsling/Hva-er-varsling-i-arbeidslivet/>

Østbye, Helge., Helland, Knut., Knapskog, Karl., Larsen, Leiv Ove. og Moe, Halvard.(2013). *Metodebok for mediefag*. Bergen: Fagbokforlaget

Litteraturliste innhold fra Fædrelandsvennen

Fædrelandsvennen. (2010). *Vær åpen plakaten lukket seg*. Hentet 10. Juni 2020 fra Fædrelandsvennens arkiv. Kopi av artikkelen ligger som vedlegg bakerst i oppgaven.

Fædrelandsvennen. (2016). *Nye varslere får ikke svar og Varslere vi blir ikke hørt*. Hentet 10. Juni 2020 fra Fædrelandsvennens arkiv. Kopi av sakene ligger som vedlegg bakerst i oppgaven.

Fædrelandsvennen. (2017). *Jeg var livredd. Jeg turde ikke gå tilbake på jobb, Satte ord på fryktkulturen på rådhuset, Arkivleder sto fram som varslere fra vitneboksen og kommentar fra Vidar Udjus politisk redaktør i Fædrelandsvennen: To verdener*. Hentet 10. Juni 2020 fra Fædrelandsvennens arkiv. Kopi av sakene ligger som vedlegg bakerst i oppgaven.

Fædrelandsvennen. (2017). *Vurderte å flytte for å slutte i ordførerjobben, Vurderte og rømme bygda, -Det vanskeligste i mitt liv, Aldri noen ordfører som har hatt det sånn før, Ordføreren: -Har selv opplevd å bli redd og kommentar fra Vidar Udjus politisk redaktør i Fædrelandsvennen: Brutale oppgjør for åpen scene*. Hentet 10. Juni 2020 fra Fædrelandsvennens arkiv. Kopi av sakene ligger som vedlegg bakerst i oppgaven.

Fædrelandsvennen. (2018). *Det er utrolig godt å bli trodd, Varslerne fikk medhold, Nå er vi bare veldig glade, Uttalelse fra ordfører Astrid Hilde: Håper dommen står og kommentar fra Vidar Udjus politisk redaktør i Fædrelandsvennen: En knusende dom mot Søgne kommune*. Hentet 10. Juni 2020 fra Fædrelandsvennens arkiv. Kopi av sakene ligger som vedlegg bakerst i oppgaven.

Fædrelandsvennen. (2019). *Omgjorde permisjonsavslag*. Hentet 10. Juni 2020 fra Fædrelandsvennens arkiv. Kopi av saken ligger som vedlegg bakerst i oppgaven.

Oversikt over saker fra Fædrelandsvennen i nærstudiet i denne oppgaven

Vedlegget som følger er dokumentasjon av de 3 utgavene som jeg har brukt til nærstudiet i masteroppgaven. I tillegg har jeg lagt ved det som utgjorde starten og slutten på det totale materialet jeg valgte de 3 utgavene ut fra.

Papirutgavene finnes til nedlasting i arkivet til [Fædrelandsvennen](#).

16. november 2010

Første funn i det totale materialet før utvalget. Her er det forside sammen med oppslag på side 2 og 3 i Fædrelandsvennen.

5. desember 2016

Andre utgave som er med i nærstudiet med forside og oppslag på side 4 og 5 i Fædrelandsvennen.

20. desember 2017

Andre utgave som er med i nærstudiet med forside og oppslag på side 8 og 9 i Fædrelandsvennen.

21. desember 2018

Denne utgaven er tatt med som bakgrunns materialet for å vise forskjellen mellom aktører som kommer til ordet. Ordføreren er den eneste som får dette omfanget av spalteplass. Her er forsiden og oppslag på side 3 til 8.

20. januar 2019

Tredje utgave som er med i nærstudiet med forside og oppslag på side 3,4 og 5 i Fædrelandsvennen.

1. februar 2019

Markerer avslutningen av det totale materialet før utvalget. Her er forsiden med oppslag på side 7 i Fædrelandsvennen.

Nyheter

Sentralbord:

03811

Fax: 38 11 30 01
E-post: 03811@fvn.no

Annonse: TAST 1

Forretningsannonser -
Private rubrikkannonser -
Annonsør for foreninger, lag
og kunnngjøringer.
E-post: kundesenter@fvn.no

Abonnement: TAST 2

Bestilling av abonnement -
Uteblitt avis - Adresseendring
E-post: abonnement@fvn.no
Fax: 38 11 34 01

Tips: TAST 3

Tips til redaksjonen.
SMS og MMS: 03811
E-post: tips@fvn.no
Fax: 38 11 32 01

Red. lokalkontor:

Mandal: 38 27 17 42
Lyngdal: 38 33 10 42
Lillesand: 38 11 35 73
Valle: 37 93 71 03

«Vær åpen»-plakaten

Søgne kommune nye «åpenhetsplakat» er i konflikt med yringsfriheten, mener Norsk Presseforbund. Mens Lillesand og andre kommuner har åpnet de ansattes adgang til å ytre seg, har Søgne gått motsatt vei.

SØGNE

«Søgne kommune legger til grunn at ansatte viser en positiv holdning, lojalitet til fag, arbeidskolleger, lokal arbeidsplass, brukerne av kommunale tjenester og kommunen som arbeidsgiver», lyder åpningen på punkt fem av «Vær åpen»-plakaten til Søgne kommune. Videre i teksten bes de ansatte følge tjenesteveiene og å vise varsomhet rundt offentlige ytringer. Ansattes ytringer skal blant annet være «saklige».

– **DETTE ER MUNNKURV.** Juridisk rådgiver Kristine Foss i Norsk Presseforbund reagerer spontant når Fædrelandsvennen leser opp Søgne kommunes «Vær åpen»-plakat punkt 5.

– Hadde jeg vært ansatt i Søgne hadde jeg ikke turt å skrive så mye som et leserbrev lenger. Dette er i prinsippet en munnkurv på de ansatte, uttaler hun.

Foss mener plakaten, med begreper som «positiv holdning» og «tjenestevei», fremstår som skadelig både for samfunnsdebatten og for arbeidsmiljøet

innad i Søgne kommune.

– Teksten kommer også i konflikt med yringsfriheten. Kommunen har dessuten misforstått utviklingen ellers i landet. Sivilombudsmannen har flere ganger slått ned på lignende forsøk på å begrense ansattes yringsfrihet, sier Foss.

– Den ble rimelig grei til slutt – men akkurat det ene punktet ble feil, vedgår Tom Løchen (H).

Politikeren uttalte seg til Søgne og Songdalen Budstikke i forrige uke og gjentar oppfordringen overfor Fædrelandsvennen: «Vær åpen»-plakaten for de ansatte trenger en ny gjennomgang.

– Jeg har snakket med ansatte i kommunen om dette. Plakaten har gjort mange redde for å uttale til pressen seg om kommunale anliggender. Folk er redde for å få kjeft om de gjør det. Er det slik punktet blir tolket, må vi kanskje gjøre noe. For enten forstår vi politikere eller de ansatte den feil, sier Løchen.

LITE HYGGELIG. – Skal vi ha en «Vær åpen»-plakat, bør den høres hyggelig ut. Lillesands plakat har en helt annen ordlyd, sier hovedtillitsvalgt Are Herdlevær i Fagforbundet Søgne.

Han leser punkt fem med blandede følelser. Som kommunalt ansatt var han med på å vedta plakaten sammen med kolleger i administrasjonsutvalget. Deretter gikk teksten gjennom formannskapet og sist kommunestyret i Søgne. Noe av grunnen til at Herdlevær i sin tid stemte for var blant annet at «varsler» uansett er beskyttet av norsk lov.

– Så jeg var ikke bekymret for den biten. Og som tillitsvalgt har

kommunen aldri forsøkt å legge bånd på meg. Jeg har aldri følt noe press mot å bruke mediene, sier han.

Søgne-ordfører Solveig Kjelland Larsen (Ap) stemte mot plakaten. Mindretallet (de «rødgrønne», Venstre og én Frp-representant) utgjorde 12, mens flertallet utgjorde 14 stemmer i kommunestyret. Hun henviser til rådmannen når Fædrelandsvennen spør om ordlyden i det omstridte punkt fem.

LOJALITET. Rådmann Kim Høyer Holum i Søgne bekrefter at Lillesand-modellen var et utgangspunkt for arbeidet med teksten.

– Vi ville skape en høyere bevissthet om åpenhet. Samtidig ville vi ta inn endringer i lovverket den siste tiden. Mest iøynefallende er kanskje bestemmelsene om varsling. Det var viktig å kommunisere for de ansatte at vi som kommune er en politisk styrt organisasjon der vi må vise lojalitet mot politiske vedtak.

– Det å være åpen gjelder også kommunalt ansatte. Men vi ville belyse ansvaret de har for kollegene, og ber dem prøve å gå inntert først, sier rådmannen.

Spurt om påstanden at ansatte nå vegrer seg for å gi uttalelser utad, nevner Høyer Holum at plakaten ble vedtatt av administrasjonsutvalget. Der sitter flere ansattrepresentanter.

Tekst: **Tarald Reinholt Aas**
tarald.aas@fvn.no – 38 27 17 42

Modellen fra Lillesand

Høsten 2005 vedtok Lillesand kommune sitt informasjonsreglement. Hovedprinsippene var åpenhet, innsyn og informasjon i og fra kommuneapparatet. Ansatte i Lillesand kommune skulle ha rett til å kontakte og uttale seg i media også om omstridte spørsmål innad – med forbehold om at den lovbestemte taushetsplikten ble overholdt. Innenfor disse grensene ville heller ikke kommunen etterforske eller anmelde ansattes kontakt med media. I 2007 ble Lillesand kommune tildelt Flåvusprisen, Norsk Presseforbunds åpenhetspris. Bakgrunnen var både kommunens positive holdning til åpenhet i allminnelighet og informasjonsreglementet som var vedtatt i forveien.

Kjøreregler, ingen plakat

– Vi har kjøreregler for informasjonen som går ut, men ikke så presise som i Lillesand eller Søgne. Det er heller ikke på agendaen vår å innføre en tilsvarende plakat. Min holdning er åpenhet på alle områder, opplyser rådmann Tor Sommereth i Kristiansand kommune. Han viser ellers til endringene i arbeidsmiljøloven og rettighetene denne gir ansatte til «varsling».

» Plakaten har gjort mange redde for å uttale til pressen seg om kommunale anliggender.

Tom Løchen, politiker (H)

Rådmann Knut Sæther i Mandal sier at kommunen vektlegger åpenhet – både til media, i den politiske dialogen, overfor medarbeidere og innen brukermedvirkning.

– Jeg ser gjerne vi får et system der overordnede informeres før man går ut offentlig. Men det kan kategoriseres under vanlig folkeskikk, sier Sæther.

– Vi har vært her s

Berit Sveinall og Kristin Hestvåg er to av Marnardal kommunes ansikter utad. Det får de være uten at rådmann eller ordfører blander seg i jobb-hverdagen.

MARNARDAL
HEDELAND

Lunsjpausen nærmer seg slutten i rådhuset på Heddeland. Et knippe kommunalt ansatte er ennå i lett prat over nistematen i råd-

huskantina. I entreen bortenfor er Berit Sveinall (61) ferd med å avløse Kristin Hestvåg (60) bak skranken. Arbeidet deres er variert: de besvarer telefoner, står i resepsjonen, håndterer kommunale avgifter, og sender etterspurte dokumenter til pressen – blant mye mer. Marnardal har fire slike ansikter utad – alle kvinner. Som regel er de kun én bak skranken om gangen.

Med lang erfaring på kommunehuset uttaler Sveinall og Hestvåg seg gladelig til pressen om jobben de gjør.

FRITT VALG. – Vi er ikke pålagt noe vi ikke kan uttale oss om –

Dagens
rubrikk-
annonser

DEL 1 - NYHETER

Stilling s. 18
Torvet s. 19
Bil-Mc-Båt s. 19-21

DEL 2 - INNSIKT

Kino-Teater-Konsert s. 17
Kunngjøring s. 17-18
Foreninger og lag s. 19
Tro og livssyn s. 19
Dødsfall s. 21

DEL 3 - BOLIG

Eiendom s. 42

10.000 kr for månedens beste tips.
Alle tips som benyttes honoreres.

Send MMS, SMS eller ring oss på **03811**
Epost sender du til tips@fvn.no

lukket seg

ÅPENHET: Berit Sveinall (til venstre) avløser Kristin Hestvåg for dagen bak skranken i Marnardal-rådhuset. Ingen av dem føler de trenger påminnelser om hvor åpne de skal være. Ordfører Helge Sandåker til høyre.

FOTO: TARALD REINHOLT AAS

å lenge at han vet vi kan dette

utenom det loven sier da, uttaler Sveinall.

«Loven» er først og fremst offentlighetsloven og bestemmelsene om personopplysninger, tilføyer hun. Hos arbeidsgiveren blander rådmann Hans S. Stusvik seg sjelden eller aldri i jobben de gjør.

– Han vet at vi er voksne folk, sier Hestvåg.

– Vi har vært her så lenge at han vet vi kan dette. Men er det noe så diskuterer vi det, forsikrer kollegaen.

– **SELVSAGT.** Telefonen ringer på sentralbordet.

– Hallo, det er Marnardal kommune, svarer Sveinall.

Innringeren spør etter skog-

brukssjefen. Resepsjonisten rusler inn i kantina og forteller «Øyvind» at hun setter over. Men Øyvind Jorstad rekker ikke å ta telefonen.

I et ledig øyeblikk studerer Sveinall raskt «Vær åpen»-plakaten til Søgne sammen med kollegaen.

– Slike påbud har ikke vi. Og at ytringene våre er «saklige» og «faktiske», det er jo klart, kommenterer Sveinall.

Snart skal hun journalføre de kommunale dokumentene.

– Da siler jeg offentlig fra ikke-offentlig innhold – selv om det egentlig er saksbehandlers ansvar, minner resepsjonist og arkivleder Berit Sveinall om.

» Slike påbud har ikke vi. Og at ytringene våre er «saklige» og «faktiske», det er jo klart

Berit Sveinall

om innblanding fra rådmann Hans S. Stusvik

Disiplinpisken svinges over ansatte i norske kommuner. Mange ledere synes å ha et umettelig behov for kontroll.

Look to Lillesand

Frittalende ansatte har alltid vært en pest og en plage for offentlige byråkratier. De skaper rystelser i hierarkiene og får ledere til å frykte for sin kompetanse og autoritet. Pålegg om å gå «tjenestevei» avskjærer stadig vik-

Kommentar

OLE LILLESVANGSTU
SAMFUNNSREDAKTØR

tige stemmer fra å nå den offentlige debatten.

I mange kommuner er i realiteten rådmannen og etatssjefene de eneste som kan ytre seg. Den offentlige debatten blir gjerne kraftløs når underordnede ikke slipper til med sin innsikt og kunnskap. De som utfører tjenestene har oftest de beste forutsetningene for å komme med både ros og kritikk. At lærere sier fra når skolebudsjettene er for stamme til å gi elevene opplæringen de har krav på – eller pleiere tar bladet fra munnen når eldre utsettes for omsorgssvikt i institusjonene.

Omdømmebygging har ridd landet som en mare de siste årene. Kommune-Norge er også hektet på profilering og merkevarebygging. I kampanjer tegner de glansbilder av seg selv. Slik er politikk blitt reklame. Det fremmer ikke ytringsfriheten.

En kommune skal først og fremst utvikles til et robust og inkluderende fellesskap. En utvikling som betinger at ulike interesser og standpunkter brynes mot hverandre. En slik åpen og fordomsfri debatt styrker også demokratiet.

Innbyggerne er å anse som de egentlige «arbeidsgiverne» for kommunalt ansatte. Et sentralt spørsmål blir hvor offentlig ansatte da bør rette lojaliteten. Mot sine overordnede – eller innbyggerne, som de forvalter ressursene for til fellesskapets beste.

Det er ikke vanskelig å se nødvendigheten av at arbeidstakere viser lojalitet overfor arbeidsgiver. Men ansatte kan ikke opptre som gisler for et byråkratisk system som har lett for å feie problemer under teppet. Kommunene har ansvar for en stor del av tjenestene befolkningen har bruk for i det daglige. Åpenhet gir innbyggerne muligheter til å forholde seg kritisk til ressursbruken og hvordan kommunen oppfyller sine forpliktelser.

» Den offentlige debatten blir gjerne kraftløs når underordnede ikke slipper til med sin innsikt og kunnskap.

Alle kommuner er ikke like strenge i sine lojalitetskrav til ansatte. Det er fristende å si: Look to Lillesand. Alle ansatte har til enhver tid full rett til å uttale seg offentlig – også om kritikkverdige forhold.

Et eksempel til etterfølgelse.

Fædrelandsvennen

NYHETER SIDE 16

Krevende fremtid til tross for budsjettenighet

Forhandlingene for å få i havn statsbudsjettet for neste år vil være en forsmak på hva som venter med et eventuelt borgerlig flertall etter valget 2017.

NYHETER SIDE 14

Fortsatt kamp om lensmannskontorene

To uker før politimesteren skal levere sitt endelige forslag til ny tjenesteenhetsstruktur i politidistriktene, er det fortsatt uenighet om hvor lensmannskontorene bør ligge.

NYHETER SIDE 6

Stoppet luksusbiler på kaia

Da Superspeed la til kai fredag ettermiddag ble det tatt beslag i luksusbiler, som boet etter Olsens Bil-konkursen mener tilhører dem.

FLERE VARSLINGSSAKER I SØGNE KOMMUNE

Nye varslere får ikke svar

Etter at Arbeidstilsynet åpnet tilsynsak mot Søgne kommune i fjor høst, har ytterligere fire varslingsaker blitt meldt inn. – Jeg blir ikke hørt, og får ingen tilbakemelding på brevet, forteller en av dem. Totalt 20 personer har nå varslet om arbeidsforholdene i kommunen. **NYHETER** SIDE 4

ARKIVFOTO

Julen er bedre MED MENY

Vi tar forbehold om eventuelle trykfeil og prisjusteringer. Tilbudene gjelder 05.12 - 07.12.

Fast julepris
17⁹⁰
pr hg

STEKT I BUTIKK

Nystekt ribbe
fra varmeskapet (179,00/kg)

19⁹⁰
ord. pris 30,50/stk

Meierismør
500g, Tine (39,80/kg)

19⁹⁰
ord. pris 28,90/stk

Folkets pizza
360g, Mozzarella/Pepperoni (55,28/kg)

5 FOR 79⁹⁰

Brus 1,5 l
plukk & miks, singelflasker (13,20/l + pant)

7 1054480 000015

VARSLERE. Fire nye varslingsaker i Søgne kommune

Varslere: – Vi blir ikke hørt

Etter Arbeidstilsynet opprettet tilsynssak mot Søgne kommune i fjor høst, har ytterligere fire personer varslet om arbeidsforholdene i kommunen. – Jeg blir ikke hørt, og får ingen tilbakemelding på brevet, forteller en av dem.

SØGNE

Da Arbeidstilsynet satte i gang sine undersøkelser av det psykososiale arbeidsmiljøet i Søgne kommune, var det etter at 16 personer hadde varslet om vanskelige arbeidsforhold i fjor.

Arbeidstilsynet fant først flere avvik, gav en del pålegg om endringer og lukket til slutt saken tidligere i år.

I etterkant av at Arbeidstilsynet åpnet sak, har ytterligere fire varslingsaker blitt meldt inn. Disse ble ikke behandlet i den første runden.

– Jeg skrev mitt varslingsbrev i mai. Det kom for sent for å bli en del av Arbeidstilsynets undersøkelse, men jeg var fortsatt ansatt. Jeg blir ikke hørt, jeg får ingen tilbakemeldinger på brevet mitt, sier en av de fire nye varslerne til Fædrelandsvennen.

Hun orker ikke belastningen ved å ha navnet på trykk i avisen nå, siden temperaturen i konflikten i Søgne fortsatt er veldig høy. Hun jobbet i kommunen i et par tiår, men valgte å slutte fordi arbeidsmiljøet ikke var godt lengre.

Alle arbeidsplasser skal etter arbeidsmiljølovens bestemmelser etablere rutiner for hvordan varslinger skal håndteres.

Rådmann Kim Høyer Holum bekrefter at man i følge Søgnes rutiner skal gi tilbakemelding til varslerne.

I kommunens retningslinjer heter det at varslere skal få tilbakemelding innen en uke om hva som skjer med saken de varslet om.

– Dersom det blir opprettet en varslings sak, så tilsier kommunens rutiner at varslere skal få tilbakemelding om hva som skjer med saken, sier Holum.

Rådmannen henviser imidlertid til ordføreren for nærmere spørsmål om håndteringen av de fire nye sakene i kommunen.

LUKKET MØTE

Ordfører Astrid Hilde sier saken ble diskutert på lukket formannskapsmøte før sommeren.

– Det ble gitt en tilbakemelding om at vi hadde diskutert saken, men utover det kunne jeg ikke si

Totalt har 20 ansatte og tidligere ansatte i Søgne kommune varslet om vanskelige arbeidsforhold. ARKIVFOTO: TORE ANDRÉ BAARDSEN

De kan ikke bare avvise nye varslersaker selv om Arbeidstilsynet har lukket saken basert på de første sakene.

ANONYM

Fædrelandsvennens oppslag 25. november 2015. Da sto seks tidligere og én daværende ansatt fram og la ansvaret på kommuneledelsen.

stort mer. Det var et lukket møte, og den ble diskutert sammen med andre personalsaker, sier hun.

Hilde sier saken ikke har kommet tilbake på politikernes bord, og det ble i møtet ikke vedtatt noen spesiell oppfølging av sakene.

Formannskapet diskuterte flere personalsaker på dette møtet i juni, og ingen av de aktuelle

varslerne har fått vite hva som ble sagt og hva som blir gjort med deres varslere.

ETTERLYSER SVAR

– Jeg skrev brev i starten av mai. Jeg etterlyser fortsatt et svar, sier en annen av varslerne som skrev et formelt varslingsbrev om det psykososiale arbeidsmiljøet og trakkassering på arbeidsplassen.

De nye varslerne i Søgne kommune føler seg ikke hørt av kommunens ledelse. Ordfører Astrid Hilde bekrefter at sakene ble diskutert på et lukket møte i formannskapet i juni, men varslerne får ikke vite hva som skjer med sakene. Bildet er fra et formannskapsmøte i Søgne tidligere i høst. FOTO: JANNE BIRGITTE PRESTVOLD

Denne ansatte har også et par tiår bak seg i kommunen, og sluttet på grunn av et konfliktfylt forhold til rådmannen.

– Jeg sendte et brev om klare brudd på arbeidsmiljøloven. Det er mange som har sluttet og andre som fortsatt er sykmeldte. De kan ikke bare avvise nye varslersaker selv om Arbeidstilsynet har lukket saken basert på de første sakene. Vi må jo få svar, sier han.

FAFO-LEDER KRITISK

– Loven krever at arbeidsgiver skal legge forholdene til rette for varsling, sier Sissel Trygstad, forskningssjef i Fafo. Hun har jobbet mye med varslingsproblematikk i arbeidslivet.

Hun sier det er rart om det ikke er rutiner for å melde tilbake til alle varslere som henvender seg.

– Dersom man som arbeidsgiver ønsker at en slik varslingsordning skal fungere, må man ha

FAKTA

Konfliktsakene i Søgne

- I mars 2014 sto tre tidligere biblioteksjefer fram og sa at de opplevde kommunen toppstyrt, udemokratisk og varslet om dårlig arbeidsmiljø.
- 26. august 2015 la Høyre-politiker Jack Andersen fram en bekymringsmelding om arbeidsmiljøet på vegne av 16 tidligere og nåværende ansatte i administrasjonsavdelingen.
- I november sto seks tidligere og én daværende ansatt fram i Fædrelandsvennen og la ansvaret på kommuneledelsen.
- Arbeidstilsynet opprettet tilsynssak mot kommunen, og gav Søgne flere pålegg som måtte oppfylles etter arbeidsmiljøloven.
- Utover våren 2016 ble det kjent at ansatte ble syke av arbeidsmiljøet i administrasjonsavdelingen.
- I mai krevde statsarkivaren svar om kommunens arkivrutiner i forbindelse med dokumentasjon tilknyttet personalsakene.
- I august sluttet organisasjons-sjefen, og i september ble det støt rundt rådmannens ansettelse av ny leder.
- I september avsluttet Arbeidstilsynet tilsynssaken mot Søgne kommune.
- I oktober ble kommunen stevnet for mobbing av en sykemeldt ansatt, men saken ble forlikt før den kom til retten.
- 16. november ble ordfører Astrid Hilde (Ap) sykemeldt som følge av det konfliktfylte forholdet til rådmannen. Hun er tilbake i jobb nå.

gode rutiner for tilbakemelding. Det handler om at man sier man har mottatt varslet, hva man vil gjøre og når man vil gjøre det, og når man kan forvente å få en tilbakemelding.

TEKST: TARJEI LEER-SALVESEN

tarjei.leer-salvesen@fvn.no

OG: JANNE BIRGITTE PRESTVOLD

janne.b.prestvold@fvn.no

– Ikke juridisk rett

● Norges fremste ekspert på arbeidsrett, professor **Henning Jakhelln**, pensjonerte seg for noen år siden.

Han er spesielt opptatt av varsleres rettigheter, og gir derfor et sjeldent intervju i anledning saken i Søgne.

– Kort oppsummert har varslerne i slike saker en moralsk rett til å bli hørt og tatt på alvor. Dessverre har de ikke juridisk krav på noen tilbakemelding.

Jakhelln viser til bestemmelse i arbeidsmiljøloven om å legge

til rette for varsling.

– Det er kort og godt en bestemmelse om at man skal kunne si ifra. Det en arbeidsplass bør gjøre, er selvsagt å komme i en best mulig dialog med disse menneskene. Varslere har ofte tenkt grundig over saken sin, og gjør lite på ren impuls. God dialog i slike saker vil være god forvaltningsskikk. Men loven setter ingen krav til hvordan varsleren skal håndteres og informeres.

Unntaket er noen bestemmelser om vern mot represalier etter varsling.

– Dette er egentlig en svakhet ved systemet, mener Jakhelln.

2016

- I april og mai 2016 kom det fire nye saker med varsler om arbeidsmiljøet i Søgne kommune. • Noen av disse er knyttet til organisasjonsavdelingen, men ikke alle. • Disse sakene skiller seg også ut ved at varslerne ikke vet hvordan varslene har blitt behandlet i kommunen

Anonym

Anonym

Anonym

Anonym

2015

- Grappa på 16 som sto bak varselet Jack Andersen la fram for formannskapet i Søgne 26. august 2015. • 16 navngitte personer varslet om trusler, trakassering, utfrysing og beskyldninger fra den administrative ledelsen i Søgne kommune, samt ansettelsesforhold som var avsluttet under utilbørlig press. • Da rådmannen fikk sakene gransket av en advokat, var konklusjonen at det ikke ble funnet noe kritikkverdig i administrasjonens håndtering av sakene. • Ingen av de 16 varslerne ble kontaktet i forbindelse med granskningen. Siden kom det flere varsler fra den samme gruppa. • Arbeidstilsynet gjennomførte tilsyn, og gav kommunen flere pålegg for budd på arbeidsmiljøloven.

Ingunn Aarstøl Nilsen

Jobbet først ti år ved Søgne gamle prestegård, deretter i administrasjonsavdelingen fra 2009 til 2011, i personalavdelingen, som utvalgsekretær og ved servicetorget. Bekrefter fryktkultur, utfrysning og omplasseringer uten prosess. Navnet ble kjent da hun sto frem i Fædrelandsvennen sammen med seks andre i gruppa på 16 i november 2015.

Hilde Stråtveit

Ansatt i Søgne kommune fra 2003 til 2013. Jobbet de tre første årene i en kommunal barnehage, fra 2006 i sentralarkivet, administrasjonsavdelingen. Opplevde en ledelse som satte de ansatte opp mot hverandre og spilte på frykt for utfrysing. Navnet ble kjent da hun sto frem i Fædrelandsvennen sammen med seks andre i gruppa på 16 i november 2015.

Pia Skurve

Jobbet ved kommunens servicetorg fra 2011 til 2013. Har fortalt Fædrelandsvennen om et destruktivt og uforutsigbart arbeidsmiljø, hvor sykemeldte ble sett på som «svake». Ledere gjorde narr av og latterliggjorde ansatte i åpne møter. Navnet ble kjent da hun sto frem i Fædrelandsvennen sammen med seks andre i gruppa på 16 i november 2015.

Tone Syvertsen

Ansatt i Søgne kommune fra 2006 til 2013, blant annet som konstituert biblioteksjef. Sto frem sammen med de tidligere biblioteksjefene Anne Wirsching og Margrethe Loland, og sa ansatte var så redde at de ikke turde svare ærlig på trivselsundersøkelser. Dette er første gang det blir offentlig kjent at Syvertsen er en del av gruppa på 16 som sto bak varselet i august 2015.

Anne Wirsching

Ansatt i Søgne kommune fra august 2013 til mars 2014. Jobbet som biblioteksjef med ansvar for servicetorget. Har stått frem sammen med to andre tidligere biblioteksjefer og fortalte om dårlig ledelse og ukultur i kommuneadministrasjonen. Dette er første gang det blir offentlig kjent at Wirsching er en del av gruppa på 16 som sto bak varselet i august 2015.

Ingrid Nyquist

Ansatt i Søgne kommune fra mai 2011 til februar 2015. Jobbet på servicetorget og i arkivet. Har vært talsperson for gruppa på 16 som varslet om uforsvarlig arbeidsmiljø i administrasjonsavdelingen, og som plasserte ansvaret hos kommuneledelsen. Navnet ble kjent da hun sto frem i Fædrelandsvennen sammen med seks andre i gruppa på 16 i november 2015.

Bror Skrede

Ansatt i Søgne kommune fra 2008 til 2014. Var utvalgsekretær og rådgiver ved servicetorget. Oppga langvarig mobbing, maktmisbruk og utfrysing fra leder som oppsigelsesgrunn i en e-post han sendte en gruppe med politikere. Navnet ble kjent da han sto frem i Fædrelandsvennen sammen med seks andre i gruppa på 16 i november 2015.

Anne Thomassen

Ansatt i ulike avdelinger i Søgne kommune siden 1984. Jobbet på servicetorget fra 2001. Sykemeldt fra april 2015. Stevnet kommunen for retten begrunnet i mobbing på arbeidsplassen i oktober 2016. Inngikk forlik med kommunen i november. Navnet ble kjent da hun sto frem i Fædrelandsvennen sammen med seks andre i gruppa på 16 i november 2015.

Reidar Løvåsen

Ansatt i Søgne kommune siden 1989. Var formannskapssekretær, og enhetsleder for servicetorget og biblioteket fram til 2011. Sluttet i mars 2014, grunnet i arbeidsforholdene og dårlig ledelse. Bekrefter Arbeidstilsynets beskrivelse av fryktkultur. Dette er første gang det blir offentlig kjent at Løvåsen er en del av gruppa på 16 som sto bak varselet i august 2015.

Hanne Nøding

Jobbet personalavdelingen i Søgne kommune i ni måneder i 2011. Sluttet da hun gikk ut i svangerskapspermisjon. Har fortalt Fædrelandsvennen hvordan ledere åpenlyst baksnakket ansatte. De som varslet om kritikkverdige forhold, ble selv sett på som problemet. Navnet ble kjent da Fædrelandsvennen skrev om gruppa på sju av de 16 som sto frem med kritikk av kommuneledelsen.

Anonym

Anonym

Anonym

Anonym

Anonym

Anonym

Seks av de 16 varslerne ønsker av ulike grunner å være anonyme:
Én mann og fem kvinner. Samtlige tilknyttet servicetorget/administrasjonsavdelingen i perioden 2011-2015. Flertallet var midlertidig ansatt i avdelingen på tidspunktet varselet ble gitt. Ut fra beskyttelsesbehov går vi ikke nærmere inn på om noen av de seks fortsatt jobber i kommunen, eller om samtlige er sluttet.

Fædrelandsvennen

NYHETER SIDE 14

Den store juleøl-testen

Her er årets beste juleøl.

NYHETER SIDE 12

Drapssiktet kvinne tvangsinnlegges

Politiet vil ikke forlenge fengslingen av den 42 år gamle kvinnen som er siktet for to drap. Nå blir hun tvangsinnlagt på sykehus.

Vi fjerner åreknuter, føflekker, vorter, tatoveringer m.m.
tlf. 380 72 044

saits.no

- Helse
- Laser
- Hud
- Hår

SAITS
medisinste

ARBEIDSRETTSSAK MOT SØGNE KOMMUNE

Jeg var livredd. Jeg turde ikke gå tilbake på jobb.

Saksøkerne Liv Tone Askildsen (f.v.) og Randi Fidje vitnet i Kristiansand tingrett i går. FOTO: KJARTAN BJELLAND

Frykttkulturen på rådhuset i Søgne ble satt ord på da de to ansatte som har saksøkt kommunen, gjennomførte sine partsforklaringer i går. Liv Tone Askildsen mener rådmannen ville kneble henne. – Det var mitt høyeste ønske å få de to tilbake på jobb, forteller organisasjonssjef Gustav Skretting.

NYHETER SIDE 8

Fredag 22. desember (10-24)
Velkommen til Midnattsåpent på
Sørlandssenteret!

SORLANDSSENTERET.NO
Sørlandssenteret

Vi elsker å begeistre

SE VÅRT STORE TILBUDSMAGASIN

LIGGER SOM INNSTIKK I DAGENS AVIS

7 054480 000015

ARBEIDSRETTSSAK. To kvinner har reist sak mot Søgne kommune

Satte ord på frykstkulturen

– Jeg var livredd. Jeg turde ikke gå tilbake på jobb, fortalte Liv Tone Askildsen (48), som mener rådmannen ville kneble henne.

SØGNE/KRISTIANSAND

Frykstkulturen på rådhuset i Søgne ble satt ord på da de to ansatte som har saksøkt kommunen, gjennomførte sine partsforklaringer i går.

Liv Tone Askildsen (48) var tillitsvalgt for Parat da hun ble sykmeldt fra jobben i servicetorget i Søgne kommune.

– Jeg ble sykmeldt fordi jeg var så nedkjørt av måten jeg ble møtt på da jeg stilte kritiske spørsmål. Jeg tenkte at jeg hadde tre valg: slutte, gå tilbake på jobb og lukke øynene for det jeg så, eller ta opp kampen.

REDD FOR RÅDMANNEN

– Du valgte å varsle, det er en tornefull vei. Kunne du ikke vurdert noe annet, spurte hennes advokat, Christen Horn Johannessen.

– Som tillitsvalgt kunne jeg ikke gå med på at kritiske ansatte ble fryst ut. Jeg hadde ikke noe annet valg. Selv om jeg ble kneblet, tenkte jeg at det ville aldri gi seg. Det vil komme nye som opplevde det samme som meg, sa Askildsen.

Meddommer Rolf Terje Klungland ville vite om det var enkeltpersoner eller kommunen som organisasjon hun fryktet da hun ikke våget å gå på jobb.

– Etter det med rådmannen som oppsøkte regionkontoret til Parat, da var det han. Jeg turde ikke, svarte Askildsen.

– HAN SKULLE KNEBLE MEG

Askildsen sikter til episoden hvor rådmann Kim Høyer Holum oppsøkte regionkontoret til Parat, en hendelse som hennes advokat har reagert sterkt på.

– Da begynte jeg å gråte, jeg ble livredd. Jeg tenkte at det ikke finnes grenser for hvor langt han er villig til å gå. Han skulle kneble meg. Det gjorde at jeg var redd for å gå tilbake på jobb.

Askildsen fortalte også at rådmannen kunne dukke opp på møter med ansatte uten at de visste om det.

– Jeg tenker på balansen her, det er arbeidsgiver som sitter med makta. Da jeg spurte om dette fikk jeg til svar at her var det ikke demokrati, men hierarki, sa Askildsen.

KOLLEGER STEMPELET

Hun begynte i jobben på servicetorget våren 2015. Da hun ble ansatt skal daværende organisasjonssjef Monica Nordnes ha sagt til henne at hun ikke måtte stole på noen andre enn Nordnes.

– Hun sa jeg måtte gi henne beskjed hvis noe foregikk, og at de som jobbet på servicetorget var udelgelige og ikke ville jobbe. Jeg

stusset over det, dette var mine kolleger, men hun var jo lederen min, sa Askildsen.

Monica Nordnes, som vitnet tirsdag, sier hun tar avstand fra det Askildsen sier.

– Det kjenner jeg meg ikke igjen i, sier Nordnes til Fædrelandsvennen.

I likhet med Randi Fidje ble Askildsen etter hvert sterkt kritisk til prosessen kommunen førte i etterkant av varslingene i 2015, og Arbeidstilsynets pålegg.

– Jeg synes det var rart vi kunne fortsette prosessen når en kollega var fryst ut som følge av at hun var kritisk til det som foregikk, sa hun.

Dette skal Askildsen ha tatt opp med andre tillitsvalgte, men de skal ikke ha hatt innvendinger mot at prosessen gikk sin gang.

VILLE TIL BUNNS

Kollegaen som var blitt fryst ut, er Randi Fidje, den andre ansatte som saksøker Søgne kommune.

Hun fortalte hvordan alt snudde seg mot henne etter at hun i et seminar på Fevik sa de måtte til bunns i saken.

– Jeg skjønnte at her skulle vi bare gå rundt grøten, ikke ta fatt i det egentlige problemet, men organisere oss vekk fra det. Da rakk jeg opp hånda og sa at vi kan ikke ha det sånn lenger. Nå må vi til bunns og finne ut hvorfor folk er så redde for å si i fra.

– LEDERNE SKULLE BESKYTTES

Fidje fortalte fra en tidligere prosess om arbeidsmiljøet at det kom fram at det var 2,5 stillinger som opplevde frykstkultur.

– Da visste jo alle hvem det var. Det har alltid vært et press for å si at vi har det greit. At vi skal gå foran lederne. De får kritikk, mens det er vi som sitter igjen med samtaler og prosess.

– At dere skulle beskytte lederne? Spurte Per Refsalen, rettens administrator.

– Ja.

RÅDMANNEN KREVDE STØTTE

Det var etter dette at fokus ble rettet mot Fidje selv, og hun fikk beskjed om at de andre ansatte på personal, som hun hadde ansvar for, ikke hadde tillit til henne.

– Jeg skjønnte ingenting. Det hadde aldri vært noe kritikk av min stilling før, og jeg fikk aldri konkret vite hva mistilliten gikk ut på, eller hvorfor stillingen måtte evalueres, fortalte Fidje.

Etter at hun hadde tatt opp med daværende organisasjonssjef Monika Nordnes sin frustrasjon over prosessen, som hun mente var uryddig, ringte rådmannen henne.

– Den samtalen varte i godt over to timer. Han sier «du må si

at det er en ryddig prosess. Du er i ledelsen.» Jeg viste til at de hadde sagt det skulle være takhøyde, men han krevde av meg at jeg måtte støtte opp, fortalte Fidje.

I retten krever hun sin stilling som fagleder personal tilbake.

KOMMUNEN BRUKTE MYE RES-SURSER

Kommunens advokat, Frode Laureid, stilte spørsmål til de ansatte om hva med prosessen som var uryddig, når kommunen brukte mye ressurser for å ordne opp.

– Kommunen har jo engasjert Agenda Kaupang, og Arbeidstilsynet er fornøyd. Hva ville du gjort annerledes?

– Nummer en i en sånn prosess er å opptre tillitvekkende. Det skjedde ikke når Agenda Kaupang velges uten drøfting, vi ikke får referater fra individuelle samtaler, at rådmannen peker ut de tillitsvalgte, og at alt hastet veldig, svarte Randi Fidje.

TEKST: JANNE BIRGITTE PREST-VOLD

janne.b.prestvold@fvn.no

Randi Fidje og Liv Tone Askildsen ga sine partsforklaringer i Kristiansand tingrett tirsdag.
FOTO: KJARTAN BJELLAND

Arkivleder sto fram som varsler

I et følelsesladd avhør sto den tidligere arkivlederen i Søgne fram som en av de hittil ukjente varslerne.

Dag to i arbeidsrettssaken to varsler har anlagt mot Søgne kommune, handlet først og fremst om varslers situasjon. Liv Tone Askildsen og Randi Fidje fikk tiden før lunsj til sine forklaringer.

De øvrige vitnene ble ført for å belyse behandlingen disse to har fått i sine arbeidsforhold.

Etter lunsj kom en nyhet fra vitneboksen, da arkivleder Mona Danielsen gråtende fortalte at hun var en varsler.

Hun sa også at hun ikke hadde tillit til prosessen etter varslingene fra de 16 ansatte i 2015.

– Når det kom funn, skulle vi ikke gjøre noe med det. Vi skulle begrave dem, og sette strek. Holdningen var at det ikke var dette vi hadde lyst til å vite, så vi får det til å bli noe annet enn hva det var, sa Danielsen.

VISSTE IKKE

Mona Danielsen var inntil i høst fagleder på arkivet i Søgne.

Et sentralt punkt i rettssaken handler om hvorvidt Randi Fidje lovstridig er fratatt funksjonen som fagleder personal i kommunen. På et tidspunkt ble det igangsatt en evaluering av stillingen som fagleder, uten at hun fikk vite det.

Da ryktet om at det eksisterte et dokument som het "Evaluering fagleder personal" nådde Randi Fidje selv, ba hun om innsyn.

ETISK KONFLIKT

– Jeg forklarte Gustav (Skretting, kommunalsjef, red.anm) at vi ikke hadde hjemmel for å holde dokumentet tilbake. Da det kom en henvendelse til arkivet om å levere det ut, sa jeg tydelig ifra at det var det riktige å gjøre. Randi Fidje er part i saken, dette er en evaluering av hvordan hun gjorde jobben sin, sa Mona Danielsen i retten.

Advokat Horn Johannessen spurte hva som skjedde videre. Den tidligere arkivlederen klar- te ikke holde tårene tilbake mens hun forklarte.

– Jeg gikk på kontoret, helt

fortvilet. Det er ikke lett å ville gjøre en god jobb som arkivleder, og så kjenne på at man blir nektet å gjøre det som er riktig.

– Gustav Skretting krevde at jeg skulle vente med å utlevere dokumentet selv om vi ikke hadde hjemmel. Og jeg gjorde som han sa.

VIA KONTROLLUTVALGET

Tilfeldigvis kom ordføreren forbi og så at Danielsen ikke hadde det bra.

– Jeg fortalte henne om hva som hadde skjedd, og mente det var en prekær situasjon. Ordføreren fikk dokumentet, og hun tok saken til kontrollutvalget. Ordføreren sa at nå var jeg en varsler, og at jeg også hadde krav på vern i varslerrollen min, forteller Danielsen.

Overfor Fædrelandsvennen bekrefter kontrollutvalgsleder Jan Stubstad hendelsen.

– Dette var en konkret og alvorlig hendelse. Vi fikk saken, ikke direkte fra Danielsen, men via ordfører, sier Stubstad.

Skretting bekreftet i retten

n på rådhuset

sler fra vitneboksen

Kommunalsjef Gustav Skretting bekreftet at personallederen Randi Fidje ble evaluert uten at hun visste om det, og at hun ikke fikk se evalueringen av eget arbeid. FOTO: KJARTAN BJELLAND

at han både hadde fått direkte spørsmål fra Randi Fidje om å få utlevert evalueringen av egen stilling, og at han var i kontakt med arkivleder om saken.

– Hvorfor ville du ikke utlevere dokumentet til Fidje, når det handlet om henne? ville advokat Christen Horn Johannessen vite.

– Fordi jeg var usikker på om det var riktig og lovlig å utlevere

det, sa Skretting.

Dokumentet var utarbeidet av rådmann Kim Høyer Holum.

Tidligere organisasjonssjef Monica Nordnes sa i retten at hun ikke kunne huske å ha sett evalueringen før. Men hun bekreftet å ha fått spørsmål om å finne frem stillingsbeskrivelsen som del av prosessen.

FRYKTKULTUR

Arkivlederen fikk samme forespørsel og var ikke i tvil om loven på dette punktet.

Meddommer Rolf Terje Klungland avsluttet vitnemålet med å spørre:

– Det har vært fremsatt påstander om en fryktkultur i Søgne kommune. Opplever du det slik?

– Jeg må være ærlig og svare ja, sa den tidligere faglederen på arkivet.

– Jeg opplevde å være redd på jobb, jeg har hatt vondt i magen, jeg har hatt perioder med søvnløse netter. Jeg har opplevd ledere som ikke uttaler seg bra om andre mennesker.

TEKST:

JANNE BIRGITTE PRESTVOLD
janne.b.prestvold@fvn.no

TEKST: **TARJEI LEER-SALVESEN**
tarjei.leer-salvesen@fvn.no

KOMMENTAR

To verdener

Uten å ta stilling til de juridiske vurderingene som retten skal ta avgjøre: Det var en sterk opplevelse å høre skildringene av arbeidsmiljøet fra de som har kritisert ledelsen.

VIDAR UDJUS

POLITISK REDAKTØR
vidar.udjus@fvn.no - 952 43 505

Tirsdag fikk vi se ansiktene bak varslingene i rettssalen. Og høre deres detaljerte beskrivelser. De var mange og sterke.

● «Jeg var livredd, følte meg ordentlig truet», sa Randi Fidje.

● «Jeg begynte å grine. Jeg var livredd», sa Liv Tone Askildsen. Og refererte det hun hadde sagt til en kollega: «Nå er vel jeg nestemann ut, siden jeg har tatt opp dette?»

● «Jeg opplevde å være redd på jobb», fortalte tidligere arkivar Mona Danielsen. Og la senere til: «Når du har sagt noe som ikke er ønskelig, går det deg ikke vel».

● Så kan man si at dette er tre av svært mange ansatte i en kommune. Og at undersøkelser har vist at de aller fleste trives på jobb.

● Men også de som ikke har opplevd arbeidssituasjonen på denne måten, bør anerkjenne de som har det. Som har opplevd så store problemer på jobb at de til slutt ender i retten. Og de kommer altså på toppen av 16 som tidligere varslet, men valgte å slutte.

● Derfor er det naturlig å tenke: Selv om tilhørerstolene i retten er fullsatt, burde det vært enda flere stoler og enda flere tilhørere. De som er valgt av folket til å styre kommunen, for eksempel. Søgne kommunestyre burde vært til stede og sett hvordan enkelte ansatte opplever sin hverdag.

● Betyr dette at det er én, objektiv sannhet? På ingen måte. Det som slår meg som tilhører er hvor totalt forskjellig verden på rådhuset på Tangvall oppleves. Ja, nesten alt oppleves med motsatt fortegn.

● Der saksøkerne forteller om en knugende fryktkultur regissert fra ledelsen, forteller organisasjonssjef Gustav Skretting om en frykt som går begge veier, der andre ansatte i administrasjonsav-

delingen er redde for å bli assosiert med varslerne og viklet inn i prosesser som dette.

● Der tilbud om oppfølging fra psykolog under sykemelding sikkert er godt ment fra ledelsen, tolkes det på motsatt side som at problemene flyttes over på varslere. «Vi varsler på ledelse, men hvem blir sittende med problemet?» spurte Liv Tone Askildsen.

● Der varslerne forteller om skinnprosesser, styrt av rådmannen, for å kneble kritikk, forteller ledelsen om samtaler, prosesser, involvering av (andre) fagforeninger, verneombud og bruk av eksterne firmaer.

● Der varslerne forteller om frykt for å stå åpent fram med kritikk av ledelsen, forteller ledelsen om at man vanskelig kan forholde seg til anonym kritikk.

● Det som er åpenbart er at arbeidsmiljøet har vært forferdelig for flere ansatte. Dette bekreftet også Skretting, om enn med et annet perspektiv, da han fortalte retten at han hadde formant de ansatte om at «vi skal hilse på hverandre, det trenger ikke være kjærlig, men i alle fall et nikk». Slike formaninger trengs heldigvis ikke på de fleste arbeidsplasser.

● Samme Skretting ga en troverdig fremstilling av sitt eget ønske om å inkludere de to varslerne og komme videre. «Det var mitt høyeste ønske å få de to tilbake på jobb», sa han. Han refererte også tall som viste at de to saksøkerne har hatt bedre lønnsutvikling de siste årene enn gjennomsnittet i kommunen. Det kan svekke deres krav om at de ble utsatt for gjengjeldelse da de ikke fikk del av den lokale lønnsporten etter at de varslet.

● Men han var svakere på hvem som ga beskjed om at Randi Fidjes kontor skulle ryddes mens hun var sykemeldet, og hvorfor hun ikke fikk innsyn i et dokument om seg selv.

● Og når det gjelder arkivrutiner, var vi trolig flere som satt tilbake med ubesvarte spørsmål etter at Mona Danielsen fortalte om varslingen fra de 16, som ikke ble arkivert før etter et helt år. Til tross for gjentatte purringer fra hennes side. Det er graverende. Og utløser spørsmålet: Var det noen som ønsket å forhindre at dette kom til arkivet og ble søkbart?

Fædrelandsvennen

MOTOR SIDE 32

Elbilene som kommer i 2018

SPORT SIDE 42

Har sagt ja til fire jobber

Etter 46 år i klubben er Erik Ruthford Pedersen (71) ferdig i Start, men pensjonist blir han ikke.

Spesialisten på totalrenovering av bad

VB

Aamodt VVS AS

Telefon: 38 05 15 06
post@aamodtvvs.no

SØGNE-KONFLIKTEN

Vurderte å flytte for å slutte i ordførerjobben

På det verste var vekta under 60 kilo og hun brakk seg hver morgen før jobb. For å dokumentere hvordan hun opplevde hverdagen på Søgne rådhus skrev Astrid Hilde dagbok.

NYHETER SIDE 3-8

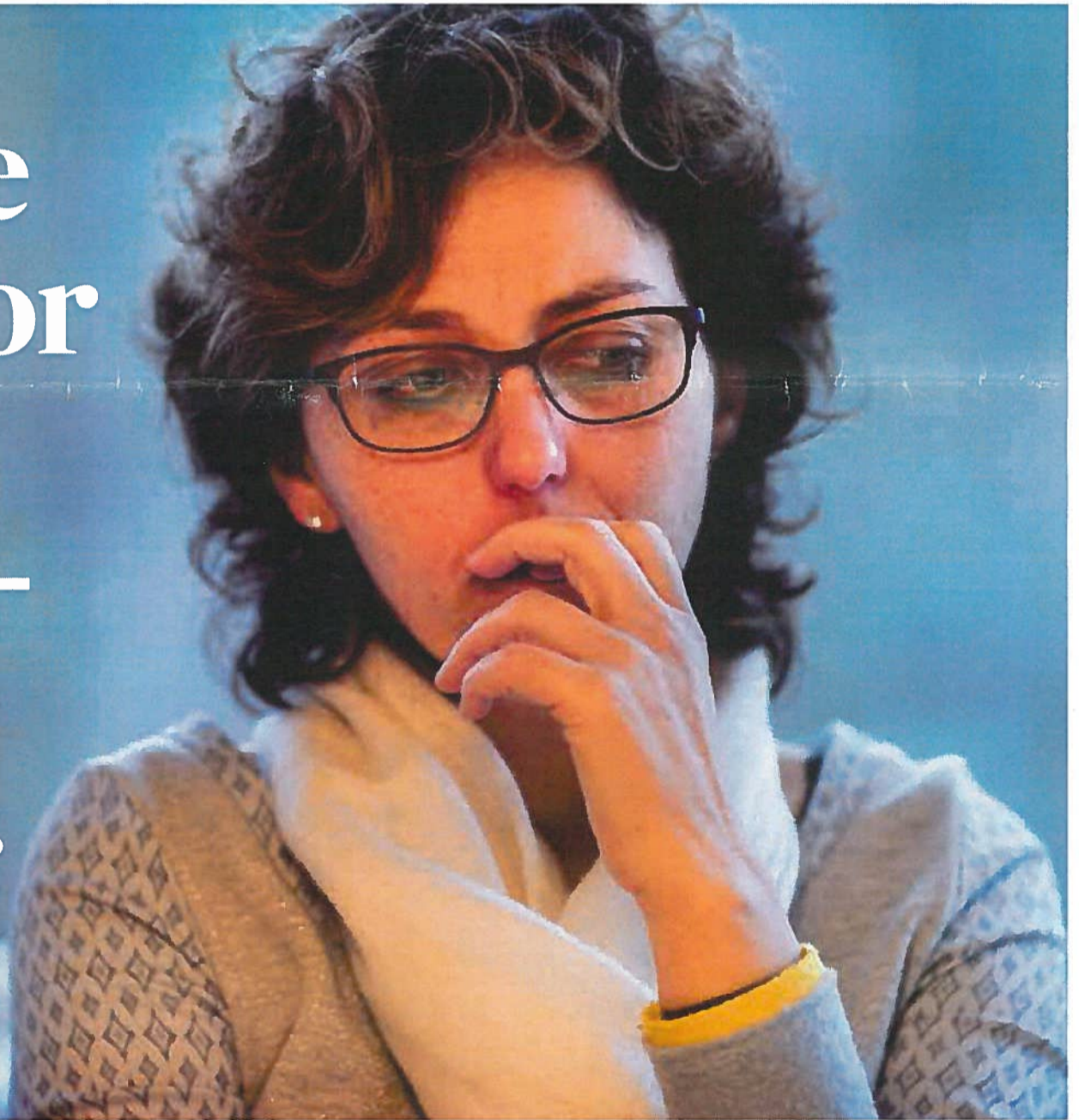

FOTO: KIARTAN BELLAND

SPAR

EUROSPAR

Coca-Cola/Cola Zero Sugar
sleek can, 0,33l + pant 17,88/l

5⁹⁰

Familieribbe
fersk, pr kg, SPAR

49⁹⁰

Tynnribbe
krydret, pr kg, SPAR

79⁹⁰

7 054480 000015

Tilbudene gjelder t.o.m søndag 24/12. For åpningstider se spar.no. Begrensninger på tilbudene kan forekomme. Vi tar forbehold om trykkfeil og utsolgte varer. Salg kun til private husholdninger.

SØGNE-KONFLIKTEN

Ordfører Astrid Hilde om den vanskelige tida →

– Det vanskeligste i mitt liv

Rådmann Kim Høyer Holum sa det ikke var i hans vildeste fantasi at varslene i Søgne skulle føle seg forfulgt. – Jeg var ikke i det lendet i det hele tatt, sa han i retten.

SØGNE/KRISTIANSAND

– Dette er noe av det vanskeligste jeg har vært gjennom i hele mitt liv, sa rådmann Kim Høyer Holum i sin partsforklaring onsdag. Mens rådmannen forklarte seg i fem kvarter, satt den fulle rettsalen så stille at lyset gikk. Ingen fotoceller i taket registrerte en eneste bevegelse.

Rådmannen måtte svare for seg etter at to ansatte har saksøkt Søgne kommune etter å ha varslet om kritikkverdige forhold. De to saksøkerne, Randi Fidje og Liv Tone Askildsen krever 150.000 kroner hver i erstatning fordi de mener de ble straffet for å varsle.

– KREVENDE OPPGAVE

Rådmannen ga uttrykk for at det var krevende for ham å ivareta to grupper av ansatte.

– Den store, store hopen har det veldig, veldig flott på jobb. De spør hvorfor de må dras inn i denne prosessen når de har det bra på jobb. De skriker etter at rådmannen får fortalt det, men det blir fort en bortforklaring. For jeg skal også ivareta de som sier de ikke har det bra. Hvordan? Det er vanskelig, men jeg har prøvd hardt å få det til, sa Kim Høyer Holum.

Han beskrev seg selv som tydelig når det trengs.

– Jeg styrer, og er tydelig, men er også opptatt av å få det forankret på en ryddig måte. Kan du bruke systemet, kommer du i mål. Men kommer det ut i media eller opp i det politiske systemet, så er det vanskelig, sa han.

Per Refsalen, rettens administrator, spurte:

– Vil du si at du er lyttende?

– Rådmannen skal skjære gjennom, det er metodikken. Man må legge ting bak seg. Men jeg hadde en dialog med de tillitsvalgte for å høre hvordan alle tenker. Jeg skal ha litt fugleperspektiv på ting også, svarte han.

BLE OVERRASKET

Forfølgelsen av de to saksøkerne skal ha startet da de kritiserte prosessen i etterkant av rappor-

Rådmann Kim Høyer Holum forklarte seg i Søgne-rettssaken onsdag morgen. FOTO: KJARTAN BJELLAND

F.v. Frode Lauareid, kommunens advokat, organisasjonssjef Gustav Skretting og rådmann Kim Høyer Holum før retten ble satt onsdag morgen. FOTO: KJARTAN BJELLAND

Ordfører Astrid Hilde ventet på gangen utenfor mens rådmann Kim Høyer Holum forklarte seg i rettsalen. Hun gikk i vitneboksen etter Høyer Holum. FOTO: KJARTAN BJELLAND

ten fra Arbeidstilsynet, som kom på bakgrunn av en rekke varslinger mot kommunen.

Rådmann Kim Høyer Holum sa han ble veldig overrasket over rapporten fra Arbeidstilsynet i januar 2016, hvor det kom fram at halvparten av de ansatte opplevde utrygghet, og var redde for å være kritiske til ledelsen.

– Det var ikke det inntrykket jeg hadde fått på forhånd, og jeg ble ganske betenkt. Denne avdelingen hadde vært gjennom mye allerede, med medieoppslag og grundige interne gjennomganger. Jeg så ikke noen annen mulighet enn en ny granskning, forklarte rådmannen.

Han sier han tok på fullt alvor de tingene som kom fram i rapporten om ansatte som var redde.

– Avdelingen gikk inn i en sånn

«hva handler dette om»? «Hvem er det som ikke tør å si ifra her?». Vi måtte gå i oss selv, sa Kim Høyer Holum.

– GODE INTENSJONER

Han beskrev Randi Fidje, en av saksøkerne som mener hun ble forfulgt av kommunen da hun kritiserte prosessen i etterkant av Arbeidstilsynets rapport, som «en av de sterke, positive stemmene som hadde vært tydelig på at vi hadde et godt arbeidsmiljø.»

– Nå sa hun tydelig at alle måtte få si ifra. Randi gikk kanskje litt langt, for hun irettesatte nå de som fortsatt sa de hadde det bra, sa rådmannen, og la til at det var en vanskelig balansegang mellom de som hadde det bra og de som ikke hadde det.

Det var Høyer Holum som for-

midlet til Randi Fidje at hennes kolleger ønsket en evaluering av faglederfunksjonen hennes.

– Mine intensjoner var virkelig gode, jeg ønsket virkelig å hjelpe Randi, sa Høyer Holum.

Meddommer Rolf Terje Klungland ville vite om rådmannen trodde Randi Fidje kan ha sett på det som skjedde etter at hun kritiserte prosessen som en gjengjeldelse for varsling. Klungland henviste spesielt til et møte Fidje hadde med daværende organisasjonssjef Monica Nordnes.

– Jeg tror ikke det, svarte Kim Høyer Holum.

– Monica var ordentlig bekymret for Randi, og det var ikke i min vildeste fantasi at vi var i det lendet i det hele tatt. Jeg ønsket virkelig å hjelpe til, sa han.

Randi Fidje er ikke lenger fagle-

der for personal i Søgne kommune, og krever stillingen sin tilbake.

I en utspørring med motpartens advokat, Christen Horn Johannessen, kom det fram at rådmannen satt på et dokument som kritiserte Randi Fidje, som hun ikke fikk utlevert i et møte der dette var tema.

TEKST:

JANNE BIRGITTE PRESTVOLD
janne.b.prestvold@fvn.no

TEKST: **TARJEI LEER-SALVESEN**
tarjei.leer-salvesen@fvn.no

 Les mer om rettssaken på fvn.no

SØGNE-KONFLIKTEN

Da hun var syk og nedkjørt av konflikten, skrev Astrid Hilde i dagboken at hun vurderte å flytte for å kunne slutte i ordførerjobben. Nå er hun fast bestemt på å fullføre.

Vurderte å rømme bygda

SØGNE

●● **Jeg tenker: Kan jeg klare å holde ut til neste valg til høsten? Eller må jeg flytte på hybel? Vurderer å spørre min bror om jeg kan få låne et rom hos ham i Vågsbygd, og få endret adresse dit.**

Dette skriver ordfører Astrid Hilde den 13. desember 2016. På dette tidspunktet er hun tilbake i jobb igjen etter den korte sykmeldingen i fjor høst, men stressnivået er fortsatt høyt og konflikten med rådmannen er ikke løst.

Dokumentet hun skriver i kaller hun «loggen», og det er en slags dagbok om små og store hendelser hun observerer og kjenner på kroppen. Søgne Rådhus viste seg å ha et mye røffere arbeidsmiljø enn hun hadde forestilt seg da hun stilte til valg for to år siden.

Fædrelandsvennen møter henne hjemme denne gangen, der hun har sittet når inntrykkene fra jobb skal bearbejdes.

VEKTTAP OG SØVNMANGEL

«Kjenne på kroppen» er ikke et billedlig uttrykk i denne sammenhengen. Astrid Hilde har kjent virkningene av konflikten i helt bokstavelig forstand. I dagboka skriver hun ikke om en og annen søvnløs natt, men periodevis med hele uker nesten uten søvn. Det har vært perioder hvor hun nesten ikke klarte å spise.

– På det verste var vekta under 60 kilo og jeg brakk meg hver morgen før jobb. Det går heldigvis bedre nå, sier hun.

På et tidspunkt slo det inn noen instinkter fra ordførerens hobby som langdistansesyklist. Det har kommet godt med. Mer om det siden.

UDUGELIGE ALLE SAMMEN?

Noen av dem som kommenterer konflikten i Søgne i sosiale medier, forsø-

ker å skape et inntrykk av at problemene startet med den nye ordføreren.

Denne uka går en arbeidsretts sak i Kristiansand tingrett. Rettsaken belyser hvordan ansatte har blitt behandlet på rådhuset etter å ha varslet om kritikkverdige forhold på arbeidsplassen. Astrid Hilde bestemte seg for å vitne til støtte for de ansatte som har saksøkt Søgne.

– Da jeg ble ordfører, var det allerede 16 varslingssaker på bordet. Jeg har stort sett valgt å ikke gå detaljert inn i alt som kom opp før min tid. Men det er en del av historien, og så har jeg valgt å gå skikkelig inn i sakene som har kommet på min vakt, sier hun.

I starten trodde hun på historien slik den ble fortalt av rådmannen og de andre lederne i administrasjonen.

– Jeg tenkte at kanskje det var riktig at en eller to av de som hadde sluttet, muligens var udugelige slik jeg ble fortalt. Men jeg ble litt mistenksom etter hvert. De kunne da ikke være udugelige alle sammen?

DA DET SNUDDER

Så kom en ny varsling, denne gangen fra en ansatt som ordføreren kjente godt til. Hun snakket med vedkommende og undersøkte historien. Deretter konfronterte hun rådmannen med hvordan han hadde håndtert situasjonen til vedkommende.

Dette gjelder en annen sak enn de to som denne uka er i retten mot Søgne kommune, og vedkommende varsler har ikke ønsket navnet sitt på trykk.

– Du kan vel si det sånn at, at for mitt vedkommende snudde dette opp ned på alt. Det var i mars 2016, og etter at jeg sa ifra om hva jeg mente i denne saken, var forholdet mitt til Kim (rådmannen, red. anm.) forandret.

– Hva skjedde?
– Plutselig opplevde jeg at uansett hva jeg forsøkte på, ble det stang-ut hele tiden. Det var så mange tilfeldigheter, nærmest systematisk. Store og små ting

som slo feil og mot meg.

Når dette hadde pågått en stund, bestemte hun seg for å rekapitulere hvordan hun opplevde hverdagen. Hun begynte å skrive.

Metoden har vært å notere store og små hendelser underveis, og ikke redigere etterpå.

– Ikke en gang skrivefeil skal rettes. Jeg fant etter en stund ut at det var lurt å deponere tekstene hos en politikerkollega, så det ikke skal være tvil om at ting ikke skrives om i etterkant.

– Hvorfor er dette nødvendig for deg?

– Dels er det vel egenerapi, og dels en dokumentasjon. Men det er også et nyttig verktøy for å holde orden på detaljene. Du skjønner, plutselig ble jeg beskyldt for å ha misforstått all verdens småting, eller for ikke å huske detaljer. Normalt har jeg en meget god hukommelse. Virkelighetsforståelsen på rådhuset har vært ... veldig ulik.

UTENFORSKAP

– Sett fra ditt ståsted, hva handler egentlig denne rettsaken om? Og hva er grunnproblemet med arbeidsmiljøet på Søgne rådhus?

– Rettsaken handler om hvordan de to som har gått til sak, har blitt behandlet i sine arbeidsforhold. Problemet i denne saken avdekker dessverre noe som er større. Selv om de fleste som går på jobb i kommunen har det bra på jobb, er det noen som ikke har det bra. Det er noen som havner utenfor, og de som har det fint klarer nok ikke se helt hvordan de andre har det.

Det å havne utenfor er det mange som har kjent på. En medarbeider ble fysisk plassert adskilt fra de andre i avdelingen sin, og opplevde å ikke bli invitert på sosiale tilstelninger med de andre.

INFORMASJON

Ordføreren har selv reagert på flere tilfeller der hun føler hun mangler informasjon. →

●● **Datte**
Da hun var
om deg, m

I halvannet år har Søgne-ordfører Astrid Hilde ført dagbok om konflikten i Søgne kommune.
FOTO: KJARTAN BJELLAND

**ren min leser jo mye på sosiale medier.
r 14, kom hun og sa «Se hva de skriver
amma. Alle hater deg jo!»**

SØGNE-KONFLIKTEN

Jeg tror ikke jeg kommer til å bli helt meg selv igjen før noen år etterpå.

← 1. desember 2016 skriver Astrid Hilde i dagboken:

●● I forkant av formannskapsmøtet i går så jeg at Egel og Arild gikk inn til Kim ca kl 08:00 – (jeg er kvalm og dårlig denne dagen og er ikke i form men må på jobb). Jeg blir rett og slett forbannet når jeg ser at de går inn og lukker døren .. sier ikke hei til meg men opplever nærmest at de «lister seg inn» til Kim. Jeg går inn og er sint – sier at dersom dette er et politisk møte så vil jeg være tilstede og spør hvorfor de ikke har involvert meg i dette. Så sier jeg at jeg hører fra folk om hva Kim forteller om meg til ansatte. Det er ikke sant og jeg sier at han må slutte å spre løgn og fanteri om meg blant de ansatte. Egel sier at de bare skulle ha en prat. De snakker med hvem de vil. Dette var kun et privat møte og ikke noe politisk. Han skal informere meg senere. Jeg går ut og er oppriktig lei meg.

En annen dag noterer hun:

●● Jeg kommer hjem og får en klem og griner i en hel time.. jeg har spist et knekkebrød, drukket to kola og et halvt pizzastykke hele dagen – kvalm og utslitt.

Men det er også lyspunkter i dagboka:

●● Det er få henvendelser direkte til meg om dagen. Merker også at folk ikke tør å snakke med meg så noen ser det .. men en ansatt her i 3 etg lager ekstra god kaffe og kommer inn med den ... godt med en konkret handling som viser omtanke og jeg takker så inderlig for dette at det nesten blir pinlig.

– Innimellom har jeg ringt andre ordførere i regionen for å rådføre meg. Jeg er jo ny i politikken, så jeg har hatt behov for å høre med andre om det virkelig skal være sånn som det har vært

i Søgne. Det har vært godt å kunne snakke med andre.

En av de Astrid Hilde har støttet seg på, er Songdalen-ordfører Johnny Greibesland. Flere ordførere og andre politikere i regionen har støttet Astrid Hilde i prosessen og snakket om hvordan slike forhold løses i deres kommuner. Men Greibesland fremheves spesielt.

VANSKELIG SAMARBEID

Relasjonen til sin egen varaordfører Egel Terkelsen, har imidlertid gått fra å være veldig god, til å bli direkte vanskelig, forteller Hilde. – Vi hadde et kjempegodt forhold i starten. Vi var åpenhjertige med hverandre.

Lenge delte de to tankene som hva som skjedde i kommunen, og Astrid Hildes oppfatning er at varaordføreren fra Frp også så de problematiske sidene ved arbeidsmiljøet på rådhuset. Men etter hvert ble det klart at de var svært uenige.

For Astrid Hilde har det vært mange dramatiske vendinger i konflikten på Søgne Rådhus. Men en dato peker seg kanskje ut fremfor noen, og det er formannskapsmøtet den 16. november 2016. På våren hadde ordføreren forsøkt å få flertall for å tilby rådmannen sluttpakke, men fikk beskjed om å vente og gi ham en ny sjanse.

På høsten hadde problemene tårnet seg opp. Og ordføreren måtte inn og fremforhandle forlik med den ene varsleren.

– Så kom også revisjonen av barnevernet, og det var en knusende rapport for kommunen vår, sier Astrid Hilde.

Til slutt var det mange nok argumenter, mente hun, for å gå tilbake til formannskapet og argumentere for hvorfor rådmannen burde tilbys en sluttpakke og noen andre burde overta ledelsen av kommunens administrasjon. Hun trodde hun skulle gå fra møtet med et tydelig flertall for dette forslaget.

Hun hadde regnet med støtte fra Høyres Jack Andersen, som tidligere var en tydelig kritiker av rådmannen. Men han hadde snudd. Det endte dramatisk. En overrasket ordfører tapte voteringsen. Hun fikk en akutt stressreaksjon og forlot møtet.

Hun ble sykmeldt, og varaordfører inntok ordførerstolen for en stund.

Mette Gundersen ga Astrid Hilde et vennlig spark i fua. ARKIVFOTO

«NASTY WOMAN»

Mens Astrid Hilde var sykmeldt, gikk det ut skriftlig melding fra rådmann og fungerende ordfører om at arbeidsmiljøet i Søgne var svært godt.

– Det kjentes som et svik. Men så gikk dagene, og jeg fikk egentlig inntrykk av at de innstilte seg på at jeg skulle være borte riktig lenge.

Dagboka forteller at Mette Gundersen kom på besøk. Gundersen er gruppeleder for Arbeiderpartiet i Kristiansand og nestleder i KS.

– Mette ga meg et skikkelig spark bak og sa «nå setter han seg til i stolen din». Hun sa at dersom det var helsemessig forsvarlig, måtte jeg bare komme meg fort tilbake. Og så gjorde jeg det.

Mette Gundersen bekrefter episoden overfor Fædrelandsvennen.

– Jeg stilte på døra med en «Nasty woman»-kopp og et vennlig spark i fua, ja, sier Gundersen.

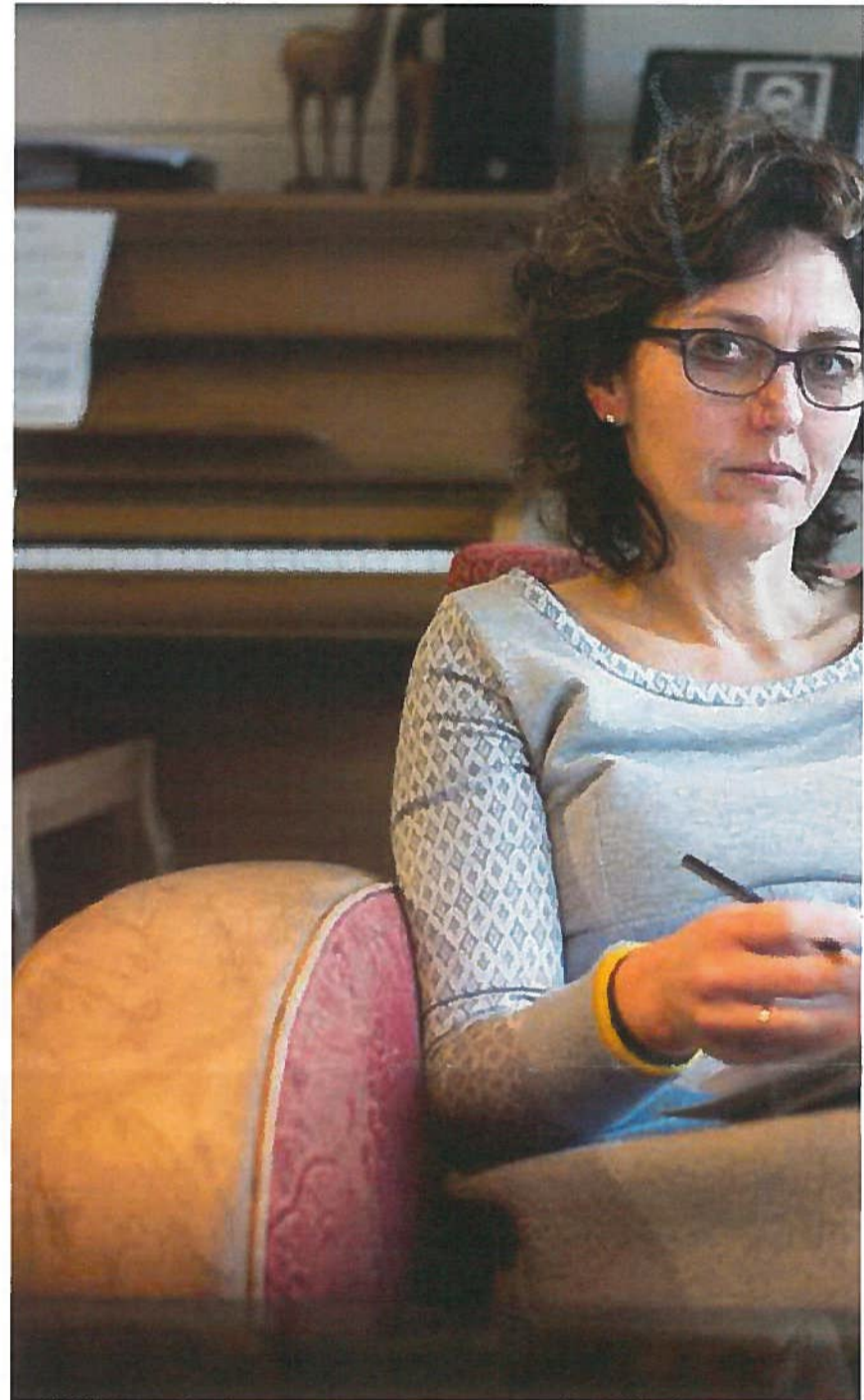
Gundersen føyer til at hun mener det skal svært mye til før en ordfører bør sykmelde seg i en konflikt.

ULOVLIGE MØTER

De månedene skrev Fædrelandsvennen en del saker om arkivrutinene og møtevirksomheten i Søgne kommune. Artikkelen handlet om dokumenter som ikke dukket opp i arkivet, om møter som manglet innkalling og referat.

Professor Frithjof Bernt kritiserte møtene som manglet skriftlighet, og kalte praksisen ulovlig.

– Jeg og Aps gruppeleder Bjørn Egeli sluttet å være med på de uoffisielle møtene, og jeg krevde

at praksisen skulle slutte helt. Det var andre som strittet imot å endre på dette, men de måtte gi seg til slutt. Det er synd det tok nesten trekvart år mer enn det burde. Noen ganger er det vanskelig å endre en innarbeidet praksis, selv om loven er klar og tydelig, sier hun.

VANSKELIG FOR FAMILIEN

Tårene triller når vi spør henne hvordan familien har hatt det under mediedekningen og diskusjonene i bygda.

Da sønnen bodde hjemme, hadde han laget en bane for terrengsykling i skogen i nærheten av der de bor, og lokalavisa hadde skrevet om dette. Første gangen sønnen delte en artikkel til støtte for sin mor på Facebook, opplevde han å finne sykkelbanen systematisk ødelagt dagen etter.

– Datteren min leser jo mye på sosiale medier. Da hun var fjorten, kom hun og sa «Se hva de skriver om deg mamma. Alle hater deg, jo!»

– Jeg tror familien min har merket dette veldig. Både da jeg var syk en periode, og ellers i denne perioden også.

ALDRI BRUTT ET LØP

Rettsaken varer til fredag. Så er

det jul, og først uti januar faller en dom i saken. Da er det fortsatt halvannet år igjen av Astrid Hildes periode som valgt ordfører.

– Hvordan blir våren på rådhuset?

– Den blir travel, med mye fokus på kommunesammenslåingen. Jeg skal være Søgne talsperson i denne prosessen. Jeg gleder meg til å bygge den nye storkommunen, sier hun.

– Er det håp om bedring på rådhuset, tror du?

– Jeg vil nok velge å ikke fokusere så mye på det som er vanskelig gjennom våren. Men hadde vi hatt et bedre samarbeid, rådmannen og jeg, er det klart at innbyggerne i Søgne kommune ville ha tjent på det.

Hun skal stå løpet ut i alle fall.

Astrid Hilde har syklet mye, blant annet åtte ganger til Hovden og to ganger over fjellet fra Trondheim til Oslo. Den siste gangen var som kaptein for et lag som krysset under ekstremværet «Geir».

– Jeg har aldri brutt et langritt, sier hun, ikke uten stolthet.

– Det skjer i løpet av alle langritt at man kjenner på vondter her og der, og man kan la tankene vandre og la seg friste av tanken på å bryte. Men man må bare

– Ikke en gang skrivefeil skal rettes, sier Astrid Hilde når hun forteller om dagboken. FOTO: KJARTAN BJELLAND

ta en mil av gangen, så kommer man fram til slutt.

Hun forteller at på den siste turen spurte de tre vaktposter på rad hvor langt det var igjen. Den første sa «10 mil». Da syklet de videre med nytt mot, fram til de spurte den neste vaktposten som også sa «10 mil igjen». Da folkene på den tredje vaktposten også sa «10 mil», brøt flere sammen i gråt, og laget måtte ha en pause. Men de fortsatte og kom fram.

Slik tenker hun nå, og har bestemt seg for å fullføre ordfører-

gjerningen. Hun blir i bygda, endrer ikke folkeregistrert adresse til broren i Vågsbygd, slik hun vurderte på et tidspunkt.

Venninner som var med på den siste sykkelturen Oslo-Trondheim leser om konfliktene i avisen, og sender henne støttende meldinger. Det står gjerne fire ord der: «Bare 10 mil igjen».

GJØRE NOE ANNET

Men er det likevel forskjell på syklingen og politikken? Når hun har gjentatt syklingen til Hovden åtte

ganger, skal du da satse på gjenvalg også?

Det blir stille litt.

– Du graver alltid så dypt, du ...

– Nei. Jeg skal fullføre, men det er uaktuelt å ta gjenvalg, sier hun.

Ny pause. Så sier hun:

– Jeg tror ikke jeg kommer til å bli helt meg selv igjen før noen år etterpå. Jeg må gjøre noe annet en stund.

TEKST: TARJEI LEER-SALVESEN
tarjei.leer-salvesen@fvn.no

Ordfører Johnny Greibesland i Songdalen har vært en av flere viktige støttespillere for Astrid Hilde. FOTO: KJARTAN BJELLAND

– Aldri noen ordfører som har hatt det sånn før

Arbeidssituasjonen til ordførerkollega Astrid Hilde har sjokkert Johnny Greibesland i Songdalen. Han er en av dem som har forsøkt å støtte i prosessen.

SONGDALEN

Astrid Hilde forteller hun har brukt flere politikere i regionen som støttespillere i den vanskelige prosessen på Søgne Rådhus, blant annet ordførerkolleger fra helt andre politiske partier enn sitt eget.

Spesielt trekker hun fram Senterpartipolitiker og Songdalen-ordfører Johnny Greibesland. Han har så langt holdt munn om hva han tenker om det som skjer i nabokommunen.

– Jeg tenker mye på dette, altså ... Men det vil ikke være riktig av meg å gå i detalj om rett og galt i prosesser i en annen kommune. Det jeg kan si, er at det gjør veldig vondt å se hvordan de har det borte på rådhuset der.

Men én ting kan han snakke om nå, siden Astrid Hilde har gitt ham lov til å åpne opp om den vanskelige tiden. Og det er rollen som kollegastøtte.

– Astrid er et meget dyktig menneske og en knallsterk person. Hun har vært et flott og friskt pust inn i politikken i Søgne og i regionen. Men hun har hatt det tøft siden i fjor på grunn av disse konfliktene, og jeg har forsøkt å backe henne og støtte som best jeg kan.

– Hva har du gjort?

– Jeg har besøkt henne, snakket med henne, vært på reise med henne. Det handler om å be henne ha tro på seg selv og ikke miste motet.

– Hvor ille har det vært?

– La meg si det sånn: Man må minne seg selv på at dette ikke skal ikke gå på liv og helse løs. Det er jo bare en ordførerjobb. Jeg har sett en del i mine år i politikken, men aldri noe som ligner dette. Jeg er helt sikker på at ingen andre ordførere i Agder har hatt det sånn i nyere tid, og jeg vil mene det er sjelden kost i nasjonal sammenheng også.

Da Astrid Hilde var lengst nede sist vinter, undersøkte hun muligheten for å slutte som ordfører. Hun fant ut at det som skal til, er å melde flytting fra bygda til en annen kommune.

– Jeg dro hjem til henne og sa «Dette må du ikke finne på! Du kommer til å angre resten av livet.» Vel har hun en tøff politisk situasjon og fungerer dårlig sammen med rådmannen sin. Men å flytte fra bygda blir for drøyt. Hun er jo Søgne-patriot.

Akkurat dét har Greibesland merket når de forhandler om vilkårene for kommunesammenslåing, først i K5-prosessen, og nå i K3.

– Astrid var meget sentral i, antagelig den aller viktigste, i hele K5-prosessen, og hun er viktig nå også. Vi forhandler med en Søgne-patriot, som har evnen til å løfte blikket og se helheten.

TARJEI LEER-SALVESEN

KVELDSÅPNE BUTIKKER!

TORS DAG 21. DESEMBER

BUTIKKER: 09–20 | SLOTTET - TORVKVARTALET 09–22
LILLEMARKENS - SANDENS:

KVADRATUREN
MER Å BY PÅ

Fullt program i julebyen finner du på kvadraturen.no

SØGNE-KONFLIKTEN

Søgne-ordfører Astrid Hilde forklarte seg i retten onsdag formiddag. FOTO: KJARTAN BJELLAND

Ordføreren: – Har selv opplevd å bli redd

Ordfører Astrid Hilde sa i sin vitneforklaring at hun selv har opplevd fryktkulturen på rådhuset i Søgne.

SØGNE/KRISTIANSAND

– En del har tatt kontakt med meg nå fordi de tør snakke med meg. Jeg har selv opplevd å bli redd, sa ordfører Astrid Hilde da hun vitnet i Søgne-saken i retten onsdag.

Svaret hennes kom da Parats advokat Christen Horn Johannessen spurte om hun hadde opplevd fryktkulturen på rådhuset i Søgne.

Kim Høyer Holum avga sin partsforklaring før henne.

– Mennesker jeg har vært i kontakt med, har opplevd å bli oppsøkt, og må svare for det overfor Kim (Høyer Holum, red.anm.). Mennesker som tar kontakt med meg kan oppleve å få reprimande. En del av fryktkulturen går på at man ikke vet hvem man kan snakke med, og frykten for alltid å måtte rapportere, sa ordfører Astrid Hilde.

– Folk tør ikke engang like Facebook-innleggene mine fordi de er redd for konsekvensene. Jeg opplever at de jeg snakker med får problemer i ettertid, sa hun.

– GJENGJELDelse

Hun sa i retten at hun opplevde ryddingen av Randi Fidjes kontor, og endringen av hennes stilling, som en gjengjeldelse fordi Fidje inntok en kritisk holdning overfor kommuneledelsen.

– Jeg sa det ikke var klokt å rydde kontoret hennes. Organisasjonssjefen (Gustav Skretting, red.anm.) sa at Randi ikke

kan regne med å ha de samme oppgavene lengre. Organisasjonssjefen skulle ta en større styring med personal, og det var behov for en dialog med Randi som fagleder. Ordet endringsoppsigelse ble nevnt, opplyste Astrid Hilde.

SEKRETÆR BLE UTTESTENGT Hilde begynte som ordfører i etterkant av 2015-varslingen fra 16 varslerne. Hun hadde heller ikke noen rolle i Agenda Kaupang-prosessen, som kommunen satte igang etter Arbeidstilsynets pålegg på nyåret 2016.

Ved påsketider i 2016 skjedde det som fikk henne til se Kim Høyer Holum i et nytt lys.

– Jeg observerte at min sekretær ikke hadde det bra. Men jeg var fortsatt ny og hadde ikke vært der så lenge. En dag satte jeg meg ned med henne og spurte hvordan hun hadde det. Hun sank sammen i gråt. Det gjorde sånn et inntrykk at jeg var nødt til å gjøre noe med det, sa ordføreren, som gikk inn på rådmannens kontor:

– Jeg sa at sånn kan vi ikke ha det, jeg finner meg ikke i det. Hun fortalte meg om utfrysning, isolering, seminarer og turer hun ikke ble invitert på. Hun satt helt isolert. Ingen hadde noen gang kommet inn til henne og spurte hvordan hun hadde det, fortalte ordføreren, og var tydelig følelsesmessig berørt.

JANNE B. PRESTVOLD
TARJEI LEER-SALVESEN

KOMMENTAR

Brutale oppgjør for åpen scene

Rådmann Kim Høyer Holum ga sin partsforklaring i retten onsdag morgen.

FOTO: KJARTAN BJELLAND

En rådmann som mener han har gjort alt han kan for å løse problemene. En ordfører som ikke tør snakke med ansatte av frykt for at rådmannen skal slå tilbake på dem. Og en tillitsvalgt som bruker sterke uttrykk om andre tillitsvalgte og ansatte.

VIDAR UDJUS

POLITISK REDAKTØR
vidar.udjus@fvn.no - 952 43 505

Spenningen var stor hos mange før onsdagens rettsrunde. Det var ikke stoler nok til alle som ville inn for å se og høre, først og fremst rådmann Kim Høyer Holum og ordfører Astrid Hilde.

● For egen del var jeg aller mest spent på rådmannen. Han hadde ikke sagt mye i det offentlige rom før. Av støttespillerne er han framstilt som en dyktig leder, men som må jobbe i konstant motvind og hele tiden blir misforstått eller aktivt motarbeidet. Av kritikerne ses han på som en edderkopp på rådhuset, som trekker i trådene og er ansvarlig for en fryktkultur.

● I sin forklaring framsto Høyer Holum som offensiv, engasjert og trygg på egen rolle. Han ga en detaljert redegjørelse av alt både han og avdelingsledelsen har gjort for å imøtekomme kritikerne.

● Tre ganger tok han selvkritikk på varslerbrevet som burde vært arkivert med en gang (men ble sendt til advokat), for at et møte ikke hadde gått bra og fordi han ikke hadde vært flink nok til å hilse på medarbeidere. Men i det store og hele mente han at han hadde strukket seg svært langt for å komme kritikken i møte. Høyer Holum kalte det «noe av det vanskeligste jeg har vært med på i mitt liv». Og sukket på et tidspunkt i forklaringen at han ikke

skjønte «hva problemet er».

● Kanskje det har vært noe av problemet? Og at hans tro på prosesser ikke deles av varslerne? Der Høyer Holum sa at «Hvis man forholder seg til systemet, kan man håndtere nesten hva som helst», ser motparten på rådmannens system som selve problemet.

● Det gjør også ordfører Astrid Hilde. Hennes vitnemål ble dramatisk. Hun ga en nådeløs beskrivelse av rådmannen. Ordføreren tegnet et bilde av en leder som når han utsettes for kritikk, vender den mot de som framsetter den. Og i ettertid kommer med represalier.

● Selv om rettssaken handler om fortida, mener Hilde fryktregimet fortsatt varer. Det er rystende å høre en ordfører fortelle retten at hun også «har opplevd å bli redd» på et rådhus, at ansatte i kommunen ikke vet hvem de kan snakke med og at ikke en gang ordføreren selv tør snakke med alle – fordi de kan få problemer etterpå. Det minner om fjerne fortellinger fra Øst-Europa når hun beskriver samtaler som ender med at hun mot slutten åpner døra og snakker med høy stemme, slik at eventuelle lyttere ikke

skal tro at samtalen har handlet om «feil tema».

● I realiteten leverte ordføreren et karakterdrap på rådmannen. Mens han satt et par meter unna. Uten å gi uttrykk for hva han tenkte.

● Det var en stille isfront mellom kommunens to toppledere.

● Samtidig fikk rådmannen støtte fra andre ansatte i personalavdelingen. Som egentlig trives på jobb, men som opplever å ikke bli trodd på det. Som bare vil gjøre jobben sin. Som er lei av å måtte kjøre prosess på prosess. Og som reagerer på oppslag i media, særlig Fædrelandsvennen, om dårlig arbeidsmiljø.

● Det er ikke vanskelig å forstå slike følelser. Selv om denne saken altså ikke handler om de som har det bra på jobb, men de som har opplevd det motsatte.

● Derfor var det spesielt å oppleve vitnemålet fra den fellestillitsvalgte for LO i Søgne kommune, Are Herdlevær. Jeg har i alle fall ikke tidligere hørt tillitsvalgte i LO snakke frustrert om at de sykmeldtes versjon av en historie har fått altfor stor oppmerksomhet, mens de som er på jobb «har kommet fullstendig i skyggen». Det er også sterk kost å høre én tillitsvalgt bruke slike ord og uttrykk om en annen tillitsvalgt, selv om de er i ulike forbund. Herdlevær beskyldte Randi Fidje som tillitsvalgt for å være ansvarlig for fryktkulturen på rådhuset.

● Like fullt karakteriserte han arbeidsmiljøet i dag som «forbilledlig». Det er flott at noen opplever det slik. Men for egen del var inntrykkene om det motsatte sterke. Som et vitne gråtkvalt karakteriserte det: «Et arbeidsmiljø i oppløsning».

●● Det var en stille isfront mellom kommunens to toppledere.

Fædrelandsvennen

LØRDAG

KOMMENTAR SIDE 28

●● Trump lyver så ofte at man må spørre seg om han til slutt tror på det selv.

Vidar Udjus, politisk redaktør

KULTUR SIDE 32

Cultiva trosset kritikken og gir **100.000.000** kroner til Kunstsilo-prosjektet

GOD HELG SIDE 20

Nå fyller hun 70

Det hadde kanskje aldri blitt stiftet noe Miljøpartiet De Grønne uten Birthe Simonsen.

GOD HELG SIDE 4 For Omar ble «Pop-up»-mat starten på alt

VARSLERNE VANT FRAM I RETTEN

●● Det er utrolig godt å bli trodd

Randi Fidje og Liv Tone Askildsen saksøkte arbeidsgiveren sin Søgne kommune. Nå har retten gitt dem medhold.

NYHETER SIDE 4

FOTO: KJARTAN BJELLAND

Vi kommer til Kristiansand!

Vi kjøper alt av gull og sølv, mynter og sedler. F.eks: Det meste fra Samlerhuset, gullsmykker, sølvbestikk, sølvpokaler, klokker, dental/tanngull, etc.

Thon Hotel Kristiansand (Markensgt)
Mandag 22.1
Kl.: 13.00-19.00
Tirsdag 23.1
Kl.: 10.00-17.00

follomynt.no

Mynter - Sedler - Sølvtryk - Gull - Sølv

Follo Mynt & Seddel AS
tlf 410 88 888

7 054480 000022

SØGNE-RETTSSAKEN. Dommen er falt

Glade og lettet →

Parats advokat Christen Horn Johannessen konfererer med Randi Fidje (t.v.) og Liv Tone Askildsen under rettssaken. FOTO: KJARTAN BJELLAND

Varslerne fikk medhold

Kristiansand tingrett mener Randi Fidje og Liv Tone Askildsen er varslere, og ble utsatt for ulovlig gjengjeldelse.

SØGNE:

«Oppsigelsen av Randi Fidje er ugyldig» heter det i dommen fra Kristiansand tingrett som kom fredag. Begge skal få erstatning av Søgne kommune.

Fagforeningen Parats advokat Christen Horn Johannessen prosederte på at Fidje var utsatt for en såkalt endringsoppsigelse, gjennom at hun etter varslingen var fratatt så mange av sine lederoppgaver at hun i praksis var fratatt jobben. Retten mener kommunen brøt loven også på dette punktet.

Dermed har varslerne blitt trodd på de viktigste punktene, at de er varslere, at de har blitt utsatt for ulovlig gjengjeldelse, og at Fidje var fratatt jobben på ulovlig vis.

Retten mener også personopplysningsloven er brutt.

Søgne kommune dømmes til å

betale begge to en erstatning på 45.000 kroner.

– EN VIKTIG DOM

– Vi har fått medhold i det vi mente var feil. Men den feilen har ingen vinnere, bare tapere, sier Christen Horn Johannessen fra fagforeningen Parat, de to kvinnenes advokat.

– Dette er en viktig dom for saksøkerne, som har fått medhold i sine innvendinger mot arbeidsmiljøet og kulturen i administrasjonsavdelingen. Det er ikke bare viktig for dem, men for alle som tidligere har vært gjennom lignende opplevelser og som har avsluttet sine arbeidsforhold på grunn av dette, sier han.

Horn Johannessen understreker at det ikke er erstatningsbeløpets størrelse som har vært viktig:

– Som flertallet påpeker, er det viktige her å få slått fast hva som er galt, og hva som må repareres. Det er noe mine klienter ønsker å bidra til på alle mulige måter, og komme seg tilbake i jobb, sier Horn Johannessen.

– MÅ REPARERE

– Hva er du mest fornøyd med i dommen?

– At flertallet legger til grunn at det er en varsling etter lovens forstand, at det har forekommet gjengjeldelse for varsling, at det

er brudd på kravet om forsvarlig arbeidsmiljø, og at det er brudd på personvernloven. Det var viktig og nødvendig å få en domstolsbehandling som slår fast det som har vært uriktig. Det å erkjenne det, er en forutsetning for å reparere det. Det er en viktig forutsetning både for de som jobber der, og for de som bruker kommunen, fremholder advokaten.

– Bør dommen få konsekvenser for enkeltpersoner i kommunen?
– Det ønsker jeg ikke å uttale meg om.

– For ordens skyld, er det noe ankegrunnlag fra deres side her?

– Jeg mener jo vi burde fått medhold i alt. Det må være opp til om mine klienter ønsker å gå gjennom dette en gang til, men en ny rettsrunde er en belastning for alle. Hvis kommunen anker, må vi motanke. Men de har jo vært opptatt av å se framover. Dette dreier seg ikke om penger, men om arbeidsmiljø, presiserer Horn Johannessen.

FRYKTKULTUR

Randi Fidje og Liv Tone Askildsen mente de ble straffet for å varsle om kritikkverdige forhold.

De fortalte også om en frykttkultur på arbeidsplassen. Flere vitner beskrev den samme frykttkulturen, mens andre vitner i retten ga en helt annen beskrivelse av

arbeidsmiljøet.

DISSENS

Dommen er ikke rettskraftig ennå.

I flere spørsmål har den ene meddommeren, Rolf Terje Klungland, tatt dissens og vurdert de rettslige forholdene annerledes enn fagdommer Per Refsalen, og meddommerne Britt Anniken Thomassen.

Det gjelder blant annet vurderingen av endringsoppsigelsen og hvor vidt varslingen var gjort på en slik måte at bestemmelsene i arbeidsmiljøloven utløses. Mindretallet, Klungland alene i disse punktene, støttet kommunens syn og mente loven ikke er brutt. Flertallet konkluderte motsatt.

Varslerne vant heller ikke gjennom på alle punkter.

Retten tok ikke til følge påstanden om et erstatningskrav i forhold til påstand om at saksøkerne var forbigått i det lokale lønnsoppgjøret.

Kristiansand Tingrett avgjorde også at begge parter skal dekke sine egne saksomkostninger.

TAUS REPRESENTANT

Søgne kommunes representant i rettssaken var KrF-politiker Torfinn Kleivset vil ikke kommentere dommen.

Heller ikke rådmann Kim Høyér Holum ønsker å gi noen kommentar etter kommunens tap i tingretten.

VURDERER ANKE

Den som uttaler seg, er advokat Frode Lauareid. Han har ikke konkludert i ankespørsmålet ennå.

– Når man får dissensdommer, er det grunn til å analysere grundig. Flertallet markerer også at de har vært i tvil i noen tilfeller. Dette må vi se nærmere på, sier han.

Han understreker at det viktigste spørsmål å ta stilling til, er hvordan man kan løse utfordringene i arbeidsmiljøet på rådhuset.

– Det vi må vurdere, er om det er best å prøve å løse utfordringene med de føringene som ligger i tingrettsdommen, eller man mener de føringene er så problematiske at det vil være riktig å ta saken til lagmannsretten og få deres vurderinger av forholdene.

Formannskapet i Søgne kommune avgjør om kommunen godtar eller anker dommen.

TEKST:

JANNE BIRGITTE PRESTVOLD
janne.b.prestvold@fvn.no

TEKST: **TARJEI LEER-SALVESEN**
tarjei.leer-salvesen@fvn.no

SØGNE-RETTSSAKEN. Dommen er falt

Randi Fidje (t.v.) og Liv Tone Askildsen puster lettet ut etter at dommen i saken mot Søgne kommune var klar. – Dette er en oppreisning for alle som har varslet om arbeidsmiljøet i Søgne kommune, sier de to. FOTO: KJARTAN BJELLAND

– Nå er vi bare veldig glade

Randi Fidje og Liv Tone Askildsen er glade og lettet over utfallet av rettssaken mot sin arbeidsgiver, Søgne kommune.

SONGDALEN

– Det er utrolig godt å bli trodd, sier de to kvinnene, som tar imot Fædrelandsvennen i Randi Fidjes hjem på Volleberg i Songdalen.

Blomsterbuketter, kaffe og kjøpekake danner rammen rundt markeringen av at rettens flertall har slått fast at de to skal få erstatning av Søgne kommune.

PENGER IKKE VIKTIG

– Vi er superfornøyde med pengene, men de har aldri vært det viktigste. Det viktigste er at vi har fått medhold i dette med fryktkulturen, og at alle har rett til å ha det greit på jobb, understreker

de to.

For Askildsen og Fidje er det én ting som er viktigere å få fram enn at de har vunnet over kommunen.

– Denne saken har ikke bare handlet om oss to, men om de som har gått foran. De andre som har kjent på det samme som oss, og har måttet slutte. Det er så mange flotte personer som ikke lenger jobber i Søgne kommune. Heldigvis har de fleste kommet seg videre, men ikke alle. Dette er en oppreisning for dem også, understreker Randi Fidje og Liv Tone Askildsen.

MYE STØTTE FRA FOLK

Mens vi sitter i stua, ringer As-

kildsens telefon. I den andre enden er ordfører Astrid Hilde.

– Telefonen har ringt ustanselig, og meldingene popper inn. Det er hyggelig med så mange gratulasjoner og støtte. Det opplevde vi også underveis, under rettssaken, å få støtteklæringer og hilsener om å stå på, både fra innbyggere og ansatte rundt i kommunen. Det har varmet, sier Askildsen.

Kvinnene legger ikke skjul på at de er ganske utladet etter prosessen det har vært å ta kampen mot sin egen arbeidsgiver.

– Det har vært beintøft. Vi har stått i dette i over to år. Og å vente på dommen... Det var godt å få det landet nå, sier Fidje.

– Det at vi har vært to om dette, og har kunnet støtte hverandre, har betydd enormt. Jeg har tenkt mye på de som har slitt alene, og hvordan det har vært for dem, sier Askildsen.

TAKKER FAGFORENINGEN

– Det har vært helt avgjørende for oss at vi har hatt en fagforening som har støttet oss, og trodd på oss. Vi hadde stått maktesløse uten, påpeker de to.

– Hvordan vil det bli å gå tilbake på jobb i rådhuset?

– Jeg gleder meg, og ser ikke minst fram til å få en normal hverdag, sier Liv Tone Askildsen. – Jeg gleder meg også til å få

Ordfører Astrid Hilde: – Håper dor

– Slik jeg leser dette, er det uten tvil en seier for varslerne. Selv om de ikke har fått medhold på alle punkter, så har de av flertallet blitt trodd på alle de vesentligste punktene, sier ordfører Astrid Hilde.

I retten vitnet hun til støtte for de to varslerne som hadde saksøkt kommunen hun leder.

– Nå må vi ta dommen til etterretning. Jeg håper dommen blir stående, sier hun.

– Du håper å unngå ankesak?
– Ja. Vi må få fred nå. Vi trenger arbeidsro til å komme oss videre.

Vi må iverksette tiltak for å bedre arbeidsmiljøet. Og vi må fokusere på oppgavene med å yte tjenester til Søgne kommunes innbyggere. Dessuten har vi en ny storkommune å bygge.

Ordføreren fortalte selv i retten at hun hadde vært redd for å gå på jobb, og støttet beskrivelsen av en fryktkultur på Søgne rådhus.

– Dette har vært en stor belastning for alle som har vært involvert, på alle sider. Dessuten har det vært en enorm omdømmebelastning for kommunen, sier ordføreren.

glade

en god arbeidshverdag, sier Randi Fidje.

– Tror dere på en kulturendring i kommunen?

– Vi håper det. Virkelig. Vi kan ikke si noe mer enn det.

dommen blir stående

Nå vil hun avslutte dette.

– Flertallet i tingretten uttrykker seg så tydelig at vi bør kunne legge denne saken til side nå, og komme videre. Jeg har satt den opp som referatsak på neste kommunestyremøte.

Om det blir anke eller ikke, avgjøres imidlertid ikke som referatsak på kommunestyremøtet, men kommer opp som sak i formannskapet før ankefristen går ut i februar.

TEKST: **TARJEI LEER-SALVESEN**
tarjei.leer-salvesen@fvn.no

TEKST: **JANNE BIRGITTE PREST-VOLD**

janne.b.prestvold@fvn.no

Ordfører Astrid Hilde valgte å vitne mot sin egen kommune i rettssaken før jul.

FOTO: KJARTAN BJELLAND

KOMMENTAR

Dommen er en stor seier for de to saksøkerne. De har fått igjen for den voldsomme belastningen de tok ved å ta saken til rettsapparatet. FOTO: ARKIV

En knusende dom mot Søgne kommune

Det er dramatisk når en kommune får en slik dom mot seg. Men fortsatt gjenstår ubesvarte spørsmål om veien videre.

VIDAR UDJUS

POLITISK REDAKTØR
vidar.udjus@fvn.no - 952 43 505

Ja, man skal ta på alvor at dommen ikke er enstemmig. Og nei, dommen er ikke rettskraftig.

● Men den dommen som Kristiansand tingrett fredag ettermiddag avsa, er svært alvorlig. Den slår fast at de to varslerne er nettopp det. Den slår fast at kommunen har utsatt de to for gjengjeldelse. Den slår fast at Randi Fidje ble utsatt for såkalt endringsoppsigelse. Den slår fast at Liv Tone Askildsen ble utsatt for brudd på personopplysningsloven. Og den slår fast at de to har blitt utsatt for brudd på lovens krav til et forsvarelig arbeidsmiljø.

● De to nådde ikke fram på alle erstatningskrav. Men det var av underordnet betydning. Dommen er en stor seier for de to saksøkerne. De har fått igjen for den voldsomme belastningen de tok ved å ta saken til rettsapparatet.

● I dommen brukes det da også

flere steder sterke formuleringer mot den administrative kommuneledelsen. Rådmann Kim Høyer Holums kontakt med fagforeningen Parats regionkontor, mens den Paratillitsvalgte Askildsen var sykemeldt, karakteriseres av rettens flertall som «svært uheldig». Uttrykket «påfallende» går også igjen om ledelsens adferd på flere andre områder. Samme karakteristikk brukes også om byrået Kaupangs konklusjon etter en kartlegging av arbeidsmiljøet i februar 2016. Der het det at påstander om brudd på Arbeidsmiljøloven skulle «kjennes døde og maktesløse». Og dommerne understreker at deres kritikk ikke bare gjelder ordvalget, men konklusjonen i seg selv.

● Interessant nok utgjøres rettens mindretall av Rolf Terje Klungland, som altså argumenterer for at de to ikke er å anse som varslerne i lovens forstand. Og at dette handler om en alvorlig personkonflikt.

● Dette er interessant fordi vi i Fædrelandsvennen fikk henvendelser fra flere under rettsaken som lurte på om Klungland var inhabil. Dette fordi han har sittet mange år på Stortinget for Vest-Agder Ap, og således er partifelle med Søgne-ordfører Astrid Hilde. Men hun var altså ikke part i saken, bare vitne. Og de som fryktet at Klungland skulle stille seg på samme parti som Hilde i rettsalen, kan lese dommen.

● Nå er det store spørsmålet: Hva skjer videre? I første runde vil det si: Vil kommunen anke dommen til lagmannsretten? De som ønsker det, kan blant annet vise til at dommen ikke er enstemmig. Men de bør også tenke på om de vil forlenge den unntakstilstanden som Søgne kommune har vært inne i, i nye lange måneder, i påvente av en ny oppvask i en ny rettsinstans.

● Men også hvis dommen blir stående, melder det seg store spørsmål. Hvordan kan man klare å gjenopprette et forsvarelig arbeidsmiljø? Hvem skal stå i spissen for den prosessen? Og: Kan det være rådmannen etter denne dommen?

● De som ønsker å anke, bør tenke på om de vil forlenge den unntakstilstanden som Søgne kommune har vært inne i.

SØGNE-VARSLERNE. Fikk politisk støtte

Omgjorde permisjonsavslag

I et ekstraordinært møte sørget Jack Andersen (H) for at varslerne i Søgne-saken likevel får innvilget studiepermisjon. – Jeg ble bedt om å hjelpe, sier han.

SØGNE

I høst søkte de såkalte varslerne, i den mye omtalte saken mot Søgne kommune, om studiepermisjon fra sin jobb.

Ett år etter at de vant arbeidsrettssaken mot Søgne kommune, mener deres advokat at kommunen ikke har oppfylt sine plikter i forhold til arbeidsmiljøet, slik dommen la til grunn.

– Vi mener kommunen ikke har oppfylt sine forpliktelser i dommen, sa advokat Christen Horn Johannessen i Parat til Fædrelandsvennen like før jul.

Jack Andersen innkalte til ekstraordinært formannskapsmøte for å få omgjort kommunens vedtak om ikke å innvilge studiepermisjon til Liv Tone Askildsen og Randi Fidje. FOTO: ESPEN SAND

– **EN KONSEKVEN AV DOMMEN** Liv Tone Askildsen og Randi Fidje sier til Fædrelandsvennen at de ønsker å studere frem til Søgne blir en del av den nye storkommunen. Søgne kommune mener de har overholdt sine forpliktelser og avviste derfor søknadene.

21. januar valgte Andersen å sende en ekstra sak til formannskapet torsdag 31. januar, der han søkte flertall for å omgjøre kommunens vedtak og innvilge studiepermisjon for de to involverte.

– Jeg mener det er en naturlig konsekvens for oppfyllelse av dommen mot Søgne kommune. Jeg ønsker å få avklart hendelsesforløpet og regner med å få med meg de andre politikerne på å gi

dem studiepermisjon. Noe annet vil overraske meg, sier Andersen til Fædrelandsvennen før møtet torsdag ettermiddag.

– Hva er grunnen til at du involverer deg i saken?

– Den siste tiden har jeg fått en betydelig mengde henvendelser vedrørende status og håndtering av dommen i 2018. Jeg er blitt spurt om å hjelpe, blant annet av de involverte. Studiepermisjonen vil også sørge for en kompetanseheving, sier Andersen.

ENSTEMMIG VEDTATT

Forslaget fra Andersen fikk også stor støtte i formannskapet, der det enstemmig ble vedtatt å innvilge studiepermisjon med lønn

ut 2019.

Ifølge avtalen skal de to ansatte ha samme tilgang til rådhuset mens de er i permisjon og det blir påpekt at de skal bli sett på som ansatte i Søgne kommune.

– Klok løsning. Jeg støtter fullt ut forslaget til Andersen, sier Astrid Hilde, ordfører i Søgne kommune.

Bjørn Egeli (Ap) ga også sin støtte, men var lite fornøyd med at saken endte på politikernes bord.

– GODT FOR ALLE PARTER

– Jeg berømmer Andersen, og tar av meg hatten for at dette ble gjort. Samtidig registrerer jeg at det måtte en politiker til for å få en løsning for disse to jente-

ne. Jeg er mindre glad for at formannskapet måtte løse dette, sa Egeli.

Rådmann Kim Høyer Holum tok beslutningen og Egelis uttalelse med fatning.

– En løsning på saken er godt for alle parter. Uavhengig av Andersens initiativ i dag, hadde jeg tenkt å drøfte denne saken med formannskapet i dag. Dette har vært en helt spesiell sak, sier rådmannen.

TAKKNEMLIGE FOR STØTTEN

Rettssaken foregikk for ett drøyt år siden, og rettens flertall slo fast at Fidje og Askildsen hadde hatt et uforsvarlig arbeidsmiljø, at det hadde forekommet ulovlig gjen-

gjeldelse etter varslings og at de skulle få tilbake arbeidsoppgavene sine.

Fædrelandsvennen har vært i kontakt med både Askildsen og Fidje. De ønsker foreløpig ikke å uttale seg, men uttrykker takknemlighet ovenfor den politiske viljen for å få omgjort vedtaket.

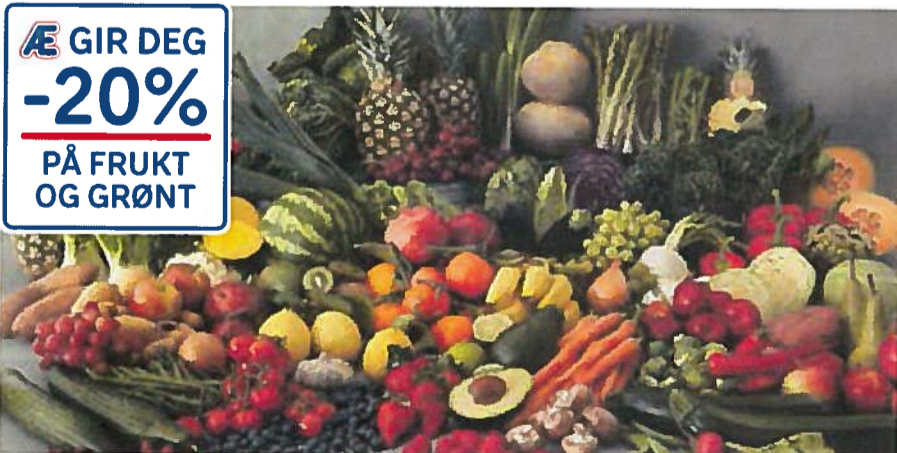
De ønsker begge å komme tilbake i jobben, men først etter sammenslåingen med Kristiansand og Songdalen.

Gjennom advokat Horn Johannessen vil varslerne komme med sin versjon i kommunens kontrollutvalgsmøte i mars.

TEKST: ESPEN SAND
espen.sand@fvn.no

Bare lave priser

Æ GIR DEG
-20%
PÅ FRUKT
OG GRØNT

Æ GIR DEG
-20%
NORDFJORD
KJØTT

Gjelder alle varer med denne logo:

REMA 1000